

Verantwoording 2017

Jaarstukken (jaarverslag en jaarrekening)

Documentnummer 2018-12496

**Gemeente Opsterland
(Provincie Fryslân)**

Inwoneraantal 1 januari 2018: 29.759

Oppervlakte: 224,49 km²

Wateroppervlakte: 3,15 km²

Hoofdstraat 82, 9244 CR Beetsterzwaag

Postbus 10.000, 9244 ZP Beetsterzwaag

Telefoon: 0512-386 222

gemeente@opsterland.nl

www.opsterland.nl

Inhoudsopgave

	Blz.
1. Inleiding	5
2. Jaarverslag	6
2.1. Programmaverantwoording	6
2.1.1. Programma 1: Besturen	6
2.1.2. Programma 2: Wonen en werken	13
2.1.3. Programma 3: Ontspannen	24
2.1.4. Programma 4: Leren	30
2.1.5. Programma 5: Zorgen	34
2.1.6. Programma 6: Beheren	46
2.1.7. Programma 7: Middelen	54
2.1.8. Algemene dekkingsmiddelen	59
2.1.9. Kosten overhead	60
2.1.10. Vennootschapsbelasting	61
2.1.11. Onvoorzien	61
2.2. Paragrafen	61
2.2.1. Lokale heffingen	61
2.2.2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing	62
2.2.3. Onderhoud kapitaalgoederen	65
2.2.4. Financiering	69
2.2.5. Bedrijfsvoering	70
2.2.6. Toezicht en controle op de gemeente	73
2.2.7. Verbonden partijen	78
2.2.8. Grondbeleid	81
3. Jaarrekening	84
3.1. Balans en toelichting	87
3.2. Overzicht van baten en lasten en toelichting	103
3.3. Verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen (Sisa)	109
3.4. Overzicht gerealiseerde baten en lasten per taakveld	112
4. Controleverklaring	113

1. Inleiding

Hierbij bieden wij u onze verantwoording van het gevoerde bestuur in het jaar 2017 aan. De verantwoording bestaat uit het jaarverslag, de jaarrekening en de controleverklaring. Het jaarverslag bevat de beleidsinhoudelijke verantwoording. De jaarrekening bevat de financiële verantwoording.

De jaarrekening is in overeenstemming met de daarvoor geldende voorschriften opgesteld. De jaarrekening sluit dit jaar met een voordelig resultaat van € 2.586.000. Het resultaat is als volgt opgebouwd:

Resultaat structurele baten en lasten	€ 1.414.000 nadelig
Resultaat incidentele baten en lasten	<u>€ 4.000.000</u> voordelig
Totaal resultaat per saldo	€ 2.586.000 voordelig.

Het in de begroting, inclusief wijzigingen, verwachte resultaat was € 395.000 voordelig. Het voordeliger resultaat van € 2.191.000 ten opzichte van begroting is voor € 1.831.000 voordelig veroorzaakt door incidentele baten en lasten. Het structurele resultaat was € 360.000 voordeliger dan verwacht. In hoofdstuk 3.2 vindt u de nadere toelichting voor zowel in de structurele als incidentele baten en lasten.

De perspectiefbrief wordt in het voorjaar opgesteld. Vaak zijn op dat moment niet alle incidentele baten en lasten bekend en ook niet altijd in te schatten. Incidentele baten en lasten werken uiteraard niet door in de komende begrotingsjaren.

Toelichting gerealiseerd beleid:

Het beleid dat in 2017 is gerealiseerd is per programma beschreven in hoofdstuk 2.1 van de verantwoording.

Toelichting resultaat:

De toelichting op het resultaat op hoofdlijnen en een volledig overzicht van de incidentele baten en lasten staat in hoofdstuk 3.2 De uitgebreide toelichting per programma vindt u bij de programma's in hoofdstuk 2.1 en 2.2.

De controleverklaring

De verantwoording 2017 is door de accountant gecontroleerd. Deze heeft zowel voor de getrouwheid als de rechtmatigheid een goedkeurende controleverklaring afgegeven.

Wij verwachten dat wij met de beleidsmatige en financiële inhoud dit document opnieuw een transparante verantwoording hebben afgelegd.

Beetsterzwaag, 9 juli 2018.

Burgemeester en wethouders
De secretaris

de burgemeester

Koen van Veen

Ellen van Selm

2. Jaarverslag

2.1. Programmaverantwoording

2.1.1. Programma 1: Besturen

In dit programma leggen we verantwoording af over de volgende thema's:

- A. Bestuur
- B. Dienstverlening
- C. Openbare orde en veiligheid

Kaderstellende documenten

Romte en ferskaat 2013

Coalitieakkoord 2014-2018

Raadsbesluit samenwerken met andere gemeenten

Procesplan samenwerking in OWO-verband (2012)

Standpuntbepaling voortgang OWO-samenwerking

Integraal veiligheidsbeleid Opsterland 2015-2018

Handhavingsbeleidsplan 2014-2018

Preventie- en handhavingsplan Drank- en Horecawet 2015-2018

Plan van aanpak integriteit 2016-2018

Gedragscode integriteit voor raadsleden Opsterland 2016

Gedragscode integriteit voor burgemeester en wethouders Opsterland 2016

A. Bestuur

Wat zouden we doen in 2017 (rechterkolom)?

Opsterland is in staat om zijn huidige taken uit te voeren, zelf, dan wel in samenwerking met OWO-partners.

- Investeren in de kwaliteiten van de eigen organisatie (zie programma Overhead).
- Samenwerken met preferente samenwerkingspartners Weststellingwerf en Ooststellingwerf.
- Regie voeren op het realiseren van de doelen in het opgestelde procesplan (2014-2016) met de gemeenten Ooststellingwerf en Weststellingwerf:
 - verbeterde kwaliteit, verminderde kwetsbaarheid, minder meerkosten en klantgerichtheid;
 - optimale dienstverlening vanuit het eigen gemeentehuis met een gezamenlijk backoffice;
 - stevige positie in de regio.

Opsterland is in staat om toekomstige opgaven uit te voeren, zelf, dan wel in samenwerking met (keten)partners.

- We zorgen ervoor dat de organisatie slagvaardig is en doet wat echt nodig is voor de dorpen en inwoners (zie programma Overhead).
- Samenwerken met preferente samenwerkingspartners Weststellingwerf en Ooststellingwerf, andere ketenpartners en verbonden partijen
- Vaststellen van een gezamenlijke vervolgvisie met de beide partnergemeenten op de toekomstige OWO-samenwerking.
- Samen met de vijf regiogemeenten, de provincie en het waterschap voeren we het jaarplan Streekagenda Zuidoost-Fryslân uit.

	<ul style="list-style-type: none"> • Actief lobbyen en kennisdelen in P10 verband. • Samenwerken met Plaatselijke Belangen en dorpen
Opsterland heeft een integer, zichtbaar en toegankelijk bestuur.	
	<ul style="list-style-type: none"> • Het bewaken van democratische waarden in de samenleving • Uitvoeren van plan van aanpak integriteit 2016-2018.
Inwoners, doelgroepen en media zijn snel en laagdrempelig geïnformeerd over actualiteiten en ontwikkelingen.	<ul style="list-style-type: none"> • Het voeren van een actief communicatie- en persbeleid. • Het voeren van een actief bestuurlijk woordvoerderschap. • Responsief en actief reageren op vragen en behoeften vanuit de samenleving.
Bewoners en bedrijven ontmoeten een open en faciliterende houding vanuit de gemeente voor initiatieven.	
we voeren het project faciliterende overheid uit.	

Wat is gerealiseerd?

OWO-samenwerking

De OWO-samenwerking is in 2017 uitgebreid met de backoffice Sociaal Domein. Dit OWO-team, gevestigd in Oosterwolde, voert backoffice-taken uit over de gehele breedte van het sociaal domein (werk, inkomen, zorg, jeugd, etc.). Daarnaast hebben de presidia van de drie OWO-gemeenteraden met elkaar gesproken over de processtappen die genomen zouden moeten worden om tot een gezamenlijke visie op de OWO-samenwerking te komen. De conclusie is, dat huidige OWO-samenwerking goed voldoet en wordt gecontinueerd. Het wordt aan de nieuwe raden overgelaten om de gezamenlijke visie eventueel te vernieuwen.

Streekagenda Zuidoost-Fryslân

De gemeenten Opsterland, Smallingerland, Ooststellingwerf, Heerenveen, Weststellingwerf, Wetterskip Fryslân en Provinsje Fryslân werken samen in de Streekagenda Zuidoost-Fryslân. In 2017 is de streekagenda herijkt. Het doel is om vanuit regionaal perspectief een meer integrale samenwerking te ontwikkelen. Hiervoor zijn vijf kansrijke integrale vraagstukken in de regio geformuleerd en uitgewerkt: energietransitie, klimaatadaptatie, circulaire energie, transformatie bedrijventerreinen en leefbaarheid op het platteland. Daarnaast heeft Opsterland namens de vijf gemeenten subsidie aangevraagd voor het koepelproject "Er-varen en Turf". In dit koepelproject vallen acht projecten die recreatie en toerisme in de regio stimuleren. Er komt voorlopig geen OWO-plattelandsagenda. De drie gemeenten hebben wel afgesproken om zo veel mogelijk samen op te trekken, zodat OWO een stevige stem heeft in de Streekagenda en er voldoende aandacht is voor het platteland.

P10

De P10 is het netwerk van grote plattelandsgemeenten, dat inmiddels zeventien gemeenten telt. Opsterland is voorzitter van het netwerk. In 2017 is veel energie gestoken in de verdere professionalisering van het netwerk. Op die manier kan de P10 nog effectiever kennis delen en lobbyen in bijvoorbeeld Den Haag en Brussel. Voor de kabinetsformatie is het document "Ruimte voor oplossingen" geschreven, aansluitend op de investeringsagenda van VNG – IPO en de Unie van Waterschappen. Daarnaast is in november een nieuwe strategische agenda vastgesteld door het algemeen bestuur. De agenda richt zich op een leefbaar en aantrekkelijk platteland, dat in samenspel met de stad ruimte biedt voor oplossingen.

Integriteit

In 2016 heeft Berenschot het rapport "Integriteit Opsterland" opgesteld. De uitwerking van de aanbevelingen uit het rapport is in 2017 voortgezet. De raad heeft op 13 februari 2017 afspraken over vertrouwelijkheid van het presidium vastgelegd in het reglement voor de gemeenteraad. Op 22 mei 2017 heeft de raad het "Gentle Agreement integriteit" vastgesteld. Hierin staan de processtappen die genomen moeten worden als een raadslid een vermoeden van een integriteitsschending door een ander raadslid, een lid van het college van B&W of een ambtenaar heeft. Ten slotte hebben in oktober en november alle ambtenaren (web)trainingen gevolgd over integriteit om het bewustzijn te vergroten en beter met integriteitsdilemma's om te kunnen gaan. Het Platform Monitoring Integriteit, dat toezicht

houdt op de uitvoering van de aanbevelingen van het rapport en op integriteit, is in 2017 tweemaal bijeengekomen.

College van burgemeester en wethouders

Het college bestond het grootste deel van 2017 uit burgemeester Ellen van Selm en de wethouders Piet van Dijk (Opsterlands Belang), Wietze Kooistra (CDA) en Rob Jonkman (ChristenUnie). In september heeft wethouder Van Dijk afscheid genomen vanwege zijn nieuwe ambt als burgemeester van de gemeente Aa en Hunze. Op 11 september is zijn opvolger, Anko Postma (Opsterlands Belang), benoemd. Bij de nieuwe samenstelling van het college van B&W is het aandachtsgebied Economische zaken aan de portefeuille van de burgemeester toegevoegd.

Raad

Gemeenteraad (samenstelling)

De gemeenteraad bestond op 1 januari 2017 uit de volgende fracties en raadsleden:

- Opsterlands Belang: de heer Marcel van Opzeeland, de heer Hans de Jong, mevrouw Marianne Lok-van der Wijk, de heer Jan van Dalen, mevrouw Willemijn Bruining en de heer Jaco de Jong.
- Partij van de Arbeid: de heer Roel Vogelzang, de heer Libbe de Vries, de heer Doeke Venema, de heer, Jan Harmsma (PvdA).
- CDA: de heer Rynk van der Woude, mevrouw Alies van der Wal en de heer Sjors Veenstra.
- ChristenUnie: de heer Gerrit Weening en de heer Oebele van der Veen.
- VVD: de heer Hielke de Vries en mevrouw Nikita Brameijer.
- OpsterLanders: de heer Johan Sieswerda.
- D66: de heer Romke de Jong.
- FNP: de heer Evert Wilstra.
- BAS: de heer Klaas de Boer.

Op 20 maart 2017 is de heer Rinze Haisma toegetreden als lid van de gemeenteraad als opvolger van mevrouw Nikita Brameijer. Op 22 mei 2017 is de heer Janco van der Werf toegetreden als lid van de gemeenteraad als opvolger van de heer Evert Wilstra. Op 4 december 2017 is mevrouw Maaïke de Lang toegetreden als lid van de gemeenteraad als opvolger van de heer Romke de Jong.

B. Dienstverlening

Wat zouden we doen in 2017 (rechterkolom)?

De gemeente past haar rolinvulling aan op de belangen en initiatieven van inwoners en gemeenschap en is daar duidelijk over.	Taakveld(en): 0.2 Burgerzaken, 6.3 Inkomensregelingen en 1.2 Openbare orde en veiligheid
Rolverdeling bij initiatieven in de gemeenschap is afgestemd op de maximaal haalbare participatiegraad (gekanteld werken). Het is de inwoners en gemeenschap duidelijk welke rol de gemeente inneemt voordat zaken wordt gedaan.	
	<ul style="list-style-type: none"> • Hiervoor voeren we het programma faciliterende overheid uit. • Meer informatie hierover is te vinden in het programma Overhead.
Individuele dienstverlening is adequaat en persoonlijk.	
	<p>De (online) bereikbaarheid van de gemeente is vergroot.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Benutten van nieuwe technische mogelijkheden zoals het online maken van afspraken, persoonlijke inlogmogelijkheden beeldverbindingen en 'social media'. • Toetsen van (de noodzaak van) regelgeving en processen waarmee inwoners en ondernemingen te maken krijgen. • Beantwoorden van 1e lijns vragen (telefonie, balie, e-mail) van inwoners.
Het beleid, de dienstverlening en producten van de gemeente zijn zichtbaar en toegankelijk.	
	<ul style="list-style-type: none"> • Ontwikkelen en uitvoeren van dienstverleningscampagnes. • Beheren en doorontwikkelen van de website als

	dienstverlenings- en informatiekanal en de toegankelijkheid borgen door te voldoen aan de web-richtlijnen.
Inwoners, ondernemers en andere doelgroepen zijn actief geïnformeerd over bestuurlijke besluitvorming en projecten.	<ul style="list-style-type: none"> • Strategisch inzetten van communicatiemiddelen. <ul style="list-style-type: none"> - Publiceren van gemeentelijke besluiten in de Sa!. - Input leveren voor de gemeentegids. - Onderhouden en bewaken van de herkenbaarheid van de gemeentelijke huisstijl. - Inzet van 'social media'.

Wat is gerealiseerd?

Het online maken van afspraken bij het Publiekscentrum is sinds 2015 mogelijk. Het percentage bezoekers dat op afspraak aan de balie komt is in 2017 gestegen naar 35% (t.o.v. 30% in 2016 en 23% in 2015). Sinds december 2017 is de gemeente Opsterland aangesloten op Mijnoverheid.nl en is het mogelijk gebruik te maken van de Berichtenbox. Tevens kan gebruik gemaakt worden van eHerkenning (de digitale manier van inloggen voor ondernemers). In 2018 zal het aantal digitaal beschikbare producten worden uitgebreid (Digitale Agenda 2020).

Er komen regelmatig vragen en opmerkingen van inwoners binnen via Twitter en Facebook. De meeste vragen worden direct beantwoord of uitgezet bij de vakafdeling en zo spoedig mogelijk beantwoord. Door het monitoren van social media kan de gemeente anticiperen op geluiden in de samenleving en de communicatie hierop aanpassen.

In 2017 hebben de medewerkers van het Publiekscentrum 20.356 klanten aan de balie geholpen. Meest aangevraagde producten waren identiteitskaarten (3.736), rijbewijzen (3.448) en paspoorten (2.697). Er zijn 42.690 telefoongesprekken binnengekomen bij het Publiekscentrum. Hiervan is 97,6% beantwoord (de overige 2,4% heeft vroegtijdig de verbinding verbroken). In 2016 betrof dit aantal 46.240 en werd 96,3% beantwoord.

In maart 2017 is de gemeente Opsterland gestart met een uitgebreid klanttevredenheidsonderzoek via de Klantmonitor. Hiervoor is een campagne gevoerd om klanten uit te nodigen om te vertellen wat zij van de dienstverlening vinden. Na de campagne over de Klantmonitor volgde de campagne over het werken op afspraak. Deze campagne is in 2016 opgestart en in de zomer van 2017 herhaald om inwoners erop te wijzen dat zij een afspraak kunnen maken voor hun bezoek aan het Publiekscentrum en dan direct worden geholpen. Ook Trouwen in Opsterland heeft in 2017 een campagne gehad. Deze campagne richtte zich vooral op de nieuwe mogelijkheden: trouwen in de buitenlucht, trouwen buiten kantooruren, trouwen op andere locaties en het aanstellen van een eigen trouwambtenaar. De campagne over trouwen loopt in 2018 nog door.

Communicatie

In 2017 heeft de doorontwikkeling van de gemeentelijke website continu aandacht gehad. Er is vooral gewerkt aan de leesbaarheid en toegankelijkheid van de inhoud. Film en beeld worden steeds vaker ingezet om inwoners duidelijke uitleg te geven over bepaalde onderwerpen. Daarnaast zijn formulieren geoptimaliseerd en kunnen steeds meer producten en/of diensten digitaal worden aangevraagd, niet alleen meer via DigiD maar ook via eHerkenning.

In 2017 is de gemeentepagina in de huis-aan-huiskrant Sa! 51 keer verschenen. Het doel van de gemeentepagina is de inwoner informeren over besluitvorming, bekendmakingen en (project)nieuws vanuit de gemeente Opsterland. Het streven is de informatie kort en bondig te formuleren. Efficiënt omgaan met de advertentieruimte is van belang. Uitgebreide informatie staat immers wel vermeld op onze online kanalen.

Elk jaar worden de redactionele pagina's over de dienstverlening van de gemeente Opsterland geactualiseerd en/of nieuw aangeleverd. Dit geldt voor zowel de papieren als digitale versie van de gemeentegids. In augustus 2017 is de gemeentegids 2017-2018 in een oplage van 4.000 stuks verschenen. Er is geen huis-aan-huis verspreiding meer. De nieuwe inwoners van Opsterland ontvangen op de jaarlijkse bijeenkomst voor nieuwe inwoners in het welkomstpakket een gids en er zijn gidsen afgeleverd bij de verzorgingshuizen in Opsterland. Andere belangstellenden konden/kunnen de gemeentegids afhalen in het Publiekscentrum van het gemeentehuis of in één van

de bibliotheken. In de loop van 2018 is er een behoeftepeiling en wordt gekeken wat de belangstelling voor de gemeentegids de afgelopen jaren is geweest (ook met het oog op de vervolgspraken met leverancier voor de periode na de gids 2018 - 2019).

Het onderhouden en bewaken van de huisstijl van Opsterland is een continu proces. Aan de hand van het huisstijlhandboek worden de communicatie-uitingen vormgegeven. Bij iedere uiting worden altijd de ingrediënten uit de huisstijl gebruikt: kleuren, lettertypes, het gemeentelijke logo, enzovoorts. Zo wordt de herkenbaarheid gewaarborgd.

De gemeente Opsterland zet Twitter en Facebook actief in als communicatiekanaal. Eind 2017 had de gemeente op Twitter 3475 volgers. Het aantal volgers op de algemene Facebookpagina van de gemeente Opsterland is in 2017 gegroeid van 112 naar 608 volgers. Facebook advertising werd dit jaar voor het eerst ingezet om inwoners van de gemeente te activeren om deel te nemen aan het onderzoek Dorpspiegels.

C. Openbare orde en veiligheid

Wat zouden we doen in 2017 (rechterkolom)?

<p>Opsterland is een veilige en leefbare gemeente waarin ruimtelijke kwaliteit en leefbaarheid worden behouden en waar mogelijk verbeterd.</p>	<p>Taakveld(en): 1.2 Openbare orde en veiligheid, 7.4 Milieubeheer, 8.3 Wonen en Bouwen</p>
<p>De gemeente is voor onze inwoners, ondernemers en toeristen een veilige en plezierige plaats om te wonen, te werken en te verblijven.</p>	
	<p>De gemeente heeft een proactieve aanpak op het gebied van veiligheid.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uitvoeren van het op het beleidsplan IVB (integraal veiligheidsbeleid) gebaseerde uitvoeringsplan IVB 2017. • De gemeente zet in op preventie en bewustwording door o.a. het project brandveilig leven, buurtbemiddeling, inbraakpreventie, inzet van wijkagenten en buurt-WhatsApp groepen. • Het uitvoeren van taken op het gebied van de publieke gezondheidszorg, publieke gezondheidszorg rondom crises en rampen, de brandweezorg, de geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen (GHOR), de rampenbestrijding en crisisbeheersing en het in stand houden van een gemeenschappelijke meldkamer. • Uitvoering geven aan een adequate bestrijding van rampen en calamiteiten. • Het verlenen van vergunningen, ontheffingen, e.d. in het kader van de Drank- en Horecawet, de Algemene Plaatselijke Verordening (APV) en andere bijzondere wetten.
<p>Overtredingen van de regels zijn - met inachtneming van de door het college gestelde prioriteiten – aangepakt.</p>	
	<ul style="list-style-type: none"> • De gemeente stimuleert de eigen verantwoordelijkheid van inwoners en bedrijven om zich aan de regels te houden. • Bij niet-naleving probeert de gemeente te achterhalen wat de oorzaken zijn en daar adequaat op in te spelen. Afhankelijk van de oorzaak van niet-naleving kiest Opsterland een passende reactie. • Houden van toezicht en uitvoeren van handhavingsactiviteiten met betrekking tot diverse wetten, verordeningen en beleidsregels op grond van een jaarlijks door het college vast te stellen jaarprogramma handhaving. • Houden van toezicht en uitvoeren van handhavingswerkzaamheden door de FUMO met betrekking tot het wettelijk basistakenpakket op het gebied van het milieu- en omgevingsrecht in het algemeen en de

	<p>Wet algemene bepalingen omgevingsrecht in het bijzonder.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het uitvoeren van controles met betrekking tot de brandveiligheid door de Veiligheidsregio.
<p>Aan de landelijke kwaliteitsnormen met betrekking tot de handhaving is voldaan.</p>	
	<ul style="list-style-type: none"> • Monitoren van ontwikkeling van wettelijke kwaliteitsnormen en zo nodig nemen van maatregelen om hieraan te voldoen, hetzij in samenwerking met andere gemeenten (OWO), hetzij via de FUMO.

Wat is gerealiseerd?

Integraal veiligheidsbeleid (IVB)

De gemeenteraad heeft in maart 2015 het integraal veiligheidsbeleidsplan 2015-2018 (IVB) vastgesteld. Hierbij is bepaald dat jaarlijks uitvoeringsplannen worden opgesteld. Op 14 maart 2017 heeft het college het uitvoeringsplan 2017 vastgesteld. Dit plan is ter kennisneming naar de gemeenteraad gezonden. In het afgelopen jaar is gewerkt aan de acties en maatregelen benoemd op de vastgestelde prioriteiten. Zo is ingezet op de preventie van woninginbraken, wordt uitvoering gegeven aan de rol van procesregisseur binnen de aanpak voorkoming escalatie, is het aantal WhatsApp buurtpreventiegroepen gegroeid en is de wet Bibob geïmplementeerd binnen de huidige werkwijze.

Veiligheidsregio Fryslân

De jaargegevens van de Veiligheidsregio Fryslân zijn terug te vinden in het jaarverslag van de Veiligheidsregio en om die reden niet overgenomen in dit jaarverslag. Zie voor meer informatie over de gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Fryslân ook de paragraaf Verbonden partijen.

Van de Veiligheidsregio zijn de volgende stukken ontvangen met het verzoek hierop een zienswijze te geven: financieel kader 2018-2021, 1^e begrotingswijziging 2017, begroting 2018, jaarstukken 2016 en het dekkingsplan 2.0. Raad en college hebben ingestemd met de voorliggende stukken.

Wet Bibob

In januari 2017 heeft het college de Bibob beleidslijn Opsterland 2017 vastgesteld. Dit plan is ter kennisgeving naar de gemeenteraad gezonden. Met de Bibob beleidslijn wordt het risico van het faciliteren van criminaliteit door de overheid verkleind. In de Bibob beleidslijn staat omschreven hoe men met de bevoegdheden uit de wet Bibob omgaat en op welke terreinen de wet binnen de gemeente Opsterland wordt toegepast. In het afgelopen jaar is zes maal de wet Bibob ingezet. Dit heeft niet geleid tot het intrekken of weigeren van een vergunning of subsidie.

Preventie en handavingsplan Drank- en Horecawet 2015-2018

De gewijzigde Drank- en horecawet verplicht gemeenteraden om periodiek een preventie- en handavingsplan drank- en horeca vast te stellen. Eén van de voornaamste doelen van de wet is om de jeugd te beschermen tegen de schadelijke effecten die alcohol kan hebben op de gezondheid en veiligheid. Met een preventie- en handavingsplan kan de gemeente inzichtelijk maken hoe hier invulling aan wordt gegeven vanuit verschillende beleidsterreinen en kan ook samenhang in het beleid worden aangebracht. De gemeenteraad heeft dit plan in juni 2015 vastgesteld.

Handhaving

Op basis van een jaarlijks uitvoeringsprogramma VTH worden alle vergunningstaken en toezichtstaken ingepland. Deze taken zien op veiligheid en het toezicht houden op de naleving van de regels. In deze planning worden de controles mede op basis van prioriteit gepland. De controles op de brandveiligheid door de Veiligheidsregio en de controles op de (zwaardere) milieubedrijven door de FUMO zitten hier ook in verwerkt. Na afloop van het jaar wordt een jaarverslag VTH gemaakt waarin wordt gekeken wat allemaal is gedaan in het jaar en of de planning is gehaald. Het jaarverslag en uitvoeringsprogramma worden door het college vastgesteld en ter kennisname aan de raad gestuurd in het eerste kwartaal van 2018.

Voor een deel van de VTH-taken zijn wettelijke kwaliteitscriteria vastgelegd waar medewerkers aan moeten voldoen om de taak te mogen uitvoeren. Voor OWO is hiervoor in 2017 een nulmeting gehouden door een gecertificeerd bureau. De nulmeting wordt Frieslandbreed uitgevoerd. In het voorjaar 2018 worden de uitkomsten hiervan verwacht en kunnen eventuele stappen genomen worden zoals het opstellen van een opleidingsplan. Ditzelfde geldt ook voor de FUMO.

Beleidsindicatoren:

Winkeldiefstal per 1.000 inwoners (het aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners.)	<u>Opsterland:</u>	<u>Fryslân:</u>	<u>Nederland:</u>
	Realisatie: 0,3	1,6	2,3
	Streefwaarde: -	eenheid: aantal per 1.000 inwoners	
Bron: CBS - Geregistreeerde criminaliteit & diefstallen		Gegevensperiode: 2016	

Geweldsmisdrijven per 1.000 inwoners (Het aantal geweldsmisdrijven, per 1.000 inwoners. Voorbeelden van geweldsmisdrijven zijn seksuele misdrijven, levensdelicten zoals moord en doodslag en dood en lichamelijk letsel door schuld (bedreiging, mishandeling, etc..))	<u>Opsterland:</u>	<u>Fryslân:</u>	<u>Nederland:</u>
	Realisatie: 2,5	4,5	5,4
	Streefwaarde: -	eenheid: aantal per 1.000 inwoners	
Bron: CBS - Geregistreeerde criminaliteit & diefstallen		Gegevensperiode: 2016	

Diefstal uit woning per 1.000 inwoners (het aantal diefstallen uit woningen, per 1.000 inwoners.)	<u>Opsterland:</u>	<u>Fryslân:</u>	<u>Nederland:</u>
	Realisatie: 2,3	2,4	3,3
	Streefwaarde: -	eenheid: aantal per 1.000 inwoners	
Bron: CBS - Geregistreeerde criminaliteit & diefstallen		Gegevensperiode: 2016	

Vernieling en beschadiging (in de openbare ruimte) per 1.000 inwoners (het aantal vernielingen en beschadigingen, per 1.000 inwoners.)	<u>Opsterland:</u>	<u>Fryslân:</u>	<u>Nederland:</u>
	Realisatie: 3,5	5,6	6,1
	Streefwaarde: -	eenheid: aantal per 1.000 inwoners	
Bron: CBS - Geregistreeerde criminaliteit & diefstallen		Gegevensperiode: 2015	

Verwijzingen Halt (het aantal verwijzingen naar Halt, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 12-17 jaar.)	<u>Opsterland:</u>	<u>Fryslân:</u>	<u>Nederland:</u>
	Realisatie: 20	83	137
	Streefwaarde: -	eenheid: per 10.000 inw. 12-17 jaar	
Bron: Bureau Halt		Gegevensperiode: 2016	

Harde kern jongeren (het aantal harde kern jongeren, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 12-24 jaar.)	<u>Opsterland:</u>	<u>Fryslân:</u>	<u>Nederland:</u>
	Realisatie: 0,4	0,7	1,3
	Streefwaarde: -	eenheid: per 10.000 inw. 12-24 jaar	
Bron: Korps Landelijke Politiediensten (KLPD)		Gegevensperiode: 2014	

Jongeren met een delict voor de rechter (het percentage jongeren (12-21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen).	<u>Opsterland:</u>	<u>Fryslân:</u>	<u>Nederland:</u>
	Realisatie: 0,76%	1,28%	1,45%
	Streefwaarde: -	eenheid: %	
Bron: Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel		Gegevensperiode: 2015	

Verbonden partijen

- Voor het uitvoeren van taken op het gebied van de publieke gezondheidszorg, publieke gezondheidszorg rondom crises en rampen, de brandweezorg, de geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen (GHOR), de rampenbestrijding en crisisbeheersing en het in stand houden van een gemeenschappelijke meldkamer werken we samen in de Gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Fryslân. Ook verzorgt de Veiligheidsregio het uitvoeren van brandveiligheidscontroles in het kader van de vergunningverlening.

- Voor het houden van toezicht en uitvoeren van handhavingswerkzaamheden met betrekking tot het wettelijk basistakenpakket op het gebied van het milieu- en omgevingsrecht in het algemeen en de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht in het bijzonder werken we samen in de Gemeenschappelijke regeling Fryske Utfieringstjinst Miljeu en Omjouwing (FUMO).

Wat heeft het gekost?

(bedragen x 1000 euro)	jaarrekening 2016	begroting	begroting 2017 na wijzigingen	jaarrekening 2017	verschil begroting / jaarrekening
lasten	3.554-	3.045-	3.295-	3.511-	216-
baten	635	484	587	810	223
saldo voor bestemming	2.919-	2.561-	2.708-	2.701-	7
mutaties reserves:					
lasten	-	-	-	-	-
baten	-	-	23	5	18-
saldo na bestemming	2.919-	2.561-	2.685-	2.696-	11-

Financiële analyse:

Het saldo van dit programma is € 11.000 nadeliger dan geraamd. Dit nadeel is op hoofdlijnen als volgt te verklaren:

De kosten van externe bestuursadviesing zijn € 150.000 hoger dan geraamd. Dit onder meer als gevolg van niet geraamde juridische adviesing bezwarenprocedure Polderhoofdkanaal en proefboring Nij Beets, fiscale adviesing invoering Vennootschapsbelasting en hogere advieskosten huisadvocaat. Hiertegenover staan voordelen als gevolg van lagere kosten bestuurlijke samenwerking (€ 46.000) en de vrijval van een deel van de voorziening wethouderspensionen van € 51.000. Ook was per saldo een voordeel van € 50.000 op leges burgerzaken, terwijl de opbrengst APV-vergunningen € 20.000 lager was dan geraamd.

Tenslotte was er een voordeel van € 24.000 op de kosten van de Streekagenda. Dit doordat een aantal projecten nog niet zijn afgerond. Bij de resultaatbestemming 2017 wordt voorgesteld om € 20.000 te bestemmen voor nog niet afgeronde projecten jaarplan 2017.

2.1.2. Programma 2: Wonen en werken

In dit programma leggen we verantwoording af over de volgende thema's:

- Wonen
- Werken
- Dorpenbeleid en dorpshuizen
- Ruimtelijke ordening

Kaderstellende documenten

Omgevingsvisie 2015-2030

Beleidsnota economische zaken 2013-2014

Woningbouwprogramma 2008-2020

Woonplan 2002

Woonvisie 2017-2021

Welstandsnota Opsterland (laatste wijziging 2009)

Digitale agenda Opsterland (2015)

Vitaal Opsterland, visie op basisvoorzieningen en accommodaties (2010)

Criteria- en Uitgangspuntennotitie Vitaal Opsterland 2 (2012)

Scenario-notitie Vitaal Opsterland 2 (2012)

Einddocument Vitaal Opsterland 2 (2013)

Notitie "Toekomst functies van accommodaties in Gorredijk" (2011).

Detailhandelsvisie 2015

Jaarverslag/programma ruimtelijke plannen 2015-2016

Regionale afspraken wonen 2013-2020 Zuidoost Fryslân (2013)

Investeren in de woningvoorraad van Zuidoost Fryslân (2015)

A. Wonen

Wat zouden we doen in 2017 (rechterkolom)?

Er is een toekomstgericht woonklimaat.

Taakveld(en): 8.3 Wonen en bouwen

Er zijn voldoende woningen (kwantitatief en kwalitatief), afgestemd op de behoefte van onze

inwoners.	
	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Project: Vertalen van de woonvisie (inclusief programma) naar één inzicht per dorp. Dit doen we in samenwerking met woningcorporaties, maatschappelijke organisaties, marktpartijen, bewonersorganisaties en bewoners.</i> • Inspelen op de actuele vraag naar woningen samen met marktpartijen. • Maken van prestatieafspraken met woningcorporaties en huurdersverenigingen over hun bijdrage aan de woonvisie. • Samen met partners realiseren van herstructureringsprojecten.
In Zuidoost-Fryslân is afstemming over de ontwikkelingen qua wonen en zorg	<ul style="list-style-type: none"> • Samen met de Zuidoost-gemeenten analyseren van ontwikkelingen en vertalen van de uitkomsten in opgaven.
De uitstraling van de bebouwing past bij de omgeving.	
	<ul style="list-style-type: none"> • Uitvoeren van taken op het gebied van het beoordelen van bouwkundige, stedenbouwkundige en landschappelijke schoonheid (welstandsadvisering) ten behoeve van diverse (bouw)plannen. • Vereenvoudigen van het welstandsbeleid inclusief het aanwijzen van welstandsvrije gebieden. • Welstandsbeleid herformuleren op basis van de Omgevingswet.
Nieuwe bouwwerken of verbouwingen voldoen aan landelijke, regionale en gemeentelijke regelgeving.	
	Het verlenen van (omgevings)vergunningen, ontheffingen e.d. in het kader van diverse wetten en onderliggende verordeningen en beleidsregels.

Wat is gerealiseerd?

Woonvisie

Op 18 april 2017 heeft de gemeenteraad de Woonvisie 2017-2021 vastgesteld. Met de Woonvisie wordt richting gegeven aan het wonen in de gemeente Opsterland voor de middellange termijn. Op basis van maatschappelijke-, economische-, en demografische ontwikkelingen staan in de Woonvisie de opgaven voor de komende jaren aangegeven. Daarnaast vormt de Woonvisie voor de gemeente de basis voor het maken van prestatieafspraken met woningcorporaties en hun huurdersorganisaties.

Raamovereenkomst Wonen en Prestatieafspraken met woningcorporaties

In de Woningwet 2015 is opgenomen dat woningcorporaties naar redelijkheid moeten bijdragen aan de uitvoering van het gemeentelijk volkshuisvestingsbeleid. Hierover moeten jaarlijks prestatieafspraken worden gemaakt tussen de gemeente en de in de gemeente werkzame woningcorporaties en hun huurdersorganisaties. In 2017 hebben wij een Raamovereenkomst Wonen afgesloten met Elkien, WoonFriesland en De Bewonersraad voor de periode 2017-2021 en in aansluiting daarop Prestatieafspraken voor het jaar 2018. De afspraken gaan over de volgende thema's: onderzoek, rapportage en monitoring; betaalbaarheid; beschikbaarheid; kwaliteit woningvoorraad en duurzaamheid; leefbaarheid; wonen, welzijn, zorg en bijzondere doelgroepen. Ook met de woningcorporaties Woonzorg Nederland en Mooiland, die beiden gering bezit hebben in Opsterland, zijn (prestatie)afspraken gemaakt.

ISV (Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing)

In 2014 heeft de provincie Fryslân ISV-subsidie toegekend voor twee projecten, te weten 'Wijkvernieuwing Smidte in Terwispel en woningverbetering in Gorredijk' en 'Herstructurering Welfingstrjitte en woningverbetering in Wijnjewoude'. Beide projecten zijn in 2017 afgerond. Eind 2017 zijn bij de provincie de eindafrekeningen voor beide ISV-projecten ingediend.

Startersleningen

Een starterslening is een aanvullende lening (tweede hypotheek) van de gemeente bovenop de reguliere lening (eerste hypotheek) om de aankoop van het eerste huis mogelijk te maken. In 2017 zijn 11 startersleningen verstrekt. Vanaf de invoering van de starterslening in 2007 hebben 88 personen van deze regeling gebruik gemaakt. Daarvan zijn 29 afgelost zodat het aantal lopende leningen 59 bedraagt. Het door de raad in 2007 en 2013 beschikbaar gestelde budget van totaal € 1.050.000 is door de Stichting Volkshuisvesting Nederlandse gemeenten (SVn) nagenoeg in zijn geheel als lening uitgezet. Het gemiddelde lening bedrag is circa € 27.000.

In 2016 heeft de gemeenteraad de 'Verordening Starterslening Opsterland 2016' vastgesteld. Bij de aanpassing is de doelgroep die in aanmerking kan komen voor een starterslening verruimd. Het criterium dat een starter sociaal en/of economisch gebonden moet zijn aan Opsterland is toen vervallen. In 2017 zijn 3 startersleningen verstrekt aan starters afkomstig van buiten de gemeente.

Leegstandwet

De Leegstandwet maakt het mogelijk dat een voor de verkoop bestemde en leegstaande woning tijdelijk kan worden verhuurd met toestemming van de gemeente. De tabel geeft een overzicht van het aantal verleende vergunningen.

	2015	2016	2017
Aantal verleende vergunningen	11	6	14

Beeldkwaliteit en welstand

Voor welstand wordt de gemeente geadviseerd door de Adviescommissie Ruimtelijke Kwaliteit van de gemeenschappelijk regeling Hûs en Hiem. In maart 2017 heeft de raad een besluit genomen over de (her)benoeming van de leden van deze commissie. De commissie adviseert over de welstandsaspecten van de aanvragen voor vergunning plichtige bouwwerken en wijzigingen van beschermde monumenten.

In 2017 is gestart met een pilot voor de Hoofdstraat van Beetsterzwaag in het kader van het opstellen van een Nota Ruimtelijke Kwaliteit (opvolger van de welstandsnota).

Beleidsindicatoren

Nieuw gebouwde woningen (het aantal nieuwbouwwoningen, per 1.000 woningen.)	<u>Opsterland:</u>	<u>Fryslân:</u>	<u>Nederland:</u>
	Realisatie: 12,9	4,5	6,4
	Streefwaarde: -	eenheid: aantal per 1.000 woningen	
Bron: ABF - Systeem Woningvoorraad		Gegevensperiode: 2015	

Verbonden partijen

Uitvoering van taken op het gebied van welstandsadvisering vindt plaats door de gemeenschappelijke regeling Hûs en Hiem.

B. Werken

Wat zouden we doen in 2017 (rechterkolom)?

De huidige lokale en regionale werkgelegenheid blijft minstens stabiel	Taakveld(en): 3.1 Economische ontwikkeling, 3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur, 3.3 Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen
Opsterland kent toekomstbestendige ondernemingen.	
	<ul style="list-style-type: none">• We faciliteren ondernemers op zes thema's:<ol style="list-style-type: none">1. Proces- en productinnovatie;2. Duurzaam ondernemen;3. Verbetering organisatiegraad;4. Exportbevordering;5. Samenwerking ondernemers/onderwijs/overheid;6. Kwaliteitsimpuls kernwinkelgebieden.• Organiseren van bijeenkomsten voor startende en nieuw gevestigde ondernemers.
Het onderwijsaanbod sluit aan op de vraag van ondernemers.	

	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Project: We onderzoeken de verbreding van het project met de Burgemeester Harmsmaschool naar onderwijsinstellingen buiten de gemeente.</i>
De drie kernwinkelgebieden blijven aantrekkelijk.	
	<ul style="list-style-type: none"> • We ondersteunen centrummanagement in de drie grote kernen. • We heffen en innen reclamebelasting in Gorredijk en stellen dit beschikbaar aan ondernemers.
Er zijn voldoende vestigingslocaties afgestemd op ondernemers.	
	<ul style="list-style-type: none"> • Ontwikkelen en exploiteren van het bedrijvenpark Azeven. • Via deelname werken we aan de aanleg van Next Generation Access (NGA)-glasvezelnetwerken. • We bemiddelen en adviseren bij vrijkomende bedrijfslocaties.
De samenwerking in de regio Zuidoost-Friesland op economisch terrein is verbeterd.	
	<ul style="list-style-type: none"> • In regionaal verband bekijken we de balans tussen vraag en aanbod van bedrijventerreinen in de regio. • We onderzoeken de nadere samenwerking in OWO-verband op het economisch terrein.
De ondernemers ervaren de dienstverlening van de gemeente als goed.	
	<ul style="list-style-type: none"> • We onderzoeken en verbeteren de gemeentelijke dienstverlening. • Bezoeken van bedrijven.

Wat is gerealiseerd?

Toekomstbestendige ondernemingen

Na een aantal slechtere economische jaren is de economie ook in Opsterland aangetrokken. We zien dat aan de werkgelegenheidscijfers en ook aan de belangstelling voor bedrijfspkavels. Op Drachten-Azeven zijn nog slechts enkele kavels beschikbaar en ook in Gorredijk (Overtoom en Tolbaas) is de keuze beperkt.

In 2017 is het project "Ondernemend Opsterland 2.0" afgerond en geëvalueerd. Aan 6 actuele economische thema's (waaronder Innovatie en Duurzaam ondernemen) hebben in totaal 30 bedrijven/organisaties deelgenomen. Thema-experts zijn gekoppeld aan de deelnemers en hebben in samenwerking plannen gemaakt en uitgevoerd. Uit de evaluatie onder de deelnemers en de experts komt naar voren dat het project succesvol is geweest en heeft geresulteerd in investeringen. De resultaten zijn dusdanig positief dat er in 2018 een vervolg aan wordt gegeven.

Voor startende ondernemers zijn informatiebijeenkomsten georganiseerd met de gemeente Smalingerland en de bibliotheek Drachten. Ook aan de bijeenkomst met de Rabobank in Gorredijk hebben circa 25 starters deelgenomen.

Voor de nieuw in Opsterland gevestigde ondernemers is een kennismakingsavond gehouden bij de Ulesprong met 2 inhoudelijke onderwerpen.

Burgemeester Harmsma School (BHS)

Met het project "Technet Kring Gorredijk" is de samenwerking tussen een groep ondernemers en de BHS verder verstrekt. De school heeft ook deelgenomen aan het project "Ondernemend Opsterland 2.0" om het thema Zorg binnen de school vernieuwde aandacht te geven. Samen met een externe expert is een nieuw onderwijsprogramma opgezet voor de zorg. De school werkt al op diverse onderdelen samen met zorginstellingen in Gorredijk.

Gorredijk, Ureterp en Beetsterzwaag

Samen met de ondernemersverenigingen uit Gorredijk, Ureterp en Beetsterzwaag en de 3 centrummanagers uit deze dorpen zijn diverse activiteiten uitgevoerd om de winkelgebieden aantrekkelijk te houden. De drie centrummanagers realiseren samen met de

ondernemersverenigingen en de gemeente verbeterplannen voor de winkelgebieden in deze dorpen. Belangrijke onderwerpen zijn het parkeren, de bereikbaarheid, het onderhoud en de leegstand. In 2017 is in de bovengenoemde dorpen ook een Koopstromenonderzoek gehouden. Het koopstromenonderzoek toont aan dat vooral Gorredijk en Beetsterzwaag het goed doen. De leegstand is beperkt en de klanten waarderen de diversiteit en de kwaliteit van de winkels. Uit de 3 dorpen hebben 11 winkels meegedaan aan de winkelscan (onderdeel van het project "Ondernemend Opsterland 2.0). Vrijwel alle winkeliers hebben hier vervolgcacties op gezet om hun winkel te verbeteren zowel fysiek als digitaal (internet en social media).

Voor het centrum van Gorredijk (en het bedrijventerrein Overtoom) is in 2016 door de ondernemersverenigingen het OFG (Ondernemersfonds Gorredijk) in het leven geroepen. Met de inkomsten uit de reclamebelasting, die de voeding vormt voor dit fonds, worden diverse activiteiten georganiseerd om de aantrekkelijkheid van de winkels te stimuleren. Vooral op het bedrijventerrein bestaat veel weerstand tegen dit fonds / deze reclamebelasting. In 2018 vindt een evaluatie plaats.

Bedrijventerreinen

Tussen de regiogemeenten in Zuidoost Fryslân en de provincie Fryslân moeten nieuwe convenanten worden afgesloten over de bedrijventerreinen. In 2017 heeft Axon, in opdracht van de gemeente Opsterland, onderzoek gedaan naar de behoefte en mogelijkheden voor uitbreiding van het bedrijventerrein in Gorredijk. Tot 2030 zal naar verwachting een tekort ontstaan van circa 11-15 hectare bedrijvenkavels. De uitkomsten qua behoefte sluiten aan bij het onderzoek dat de provincie heeft uitgevoerd. Door de provincie wordt voor Opsterland een tekort geprognoseerd, maar voor de regio in zijn geheel is een overschot aan vrije bedrijfskavels berekend. Beoordeeld wordt nu op welke manier met de uitkomsten moet worden omgegaan binnen de gemeente en in samenwerking met de buurgemeenten (in regio Zuidoost Fryslân) en de provincie Fryslân.

Glasvezelnetwerken

In 2017 hebben we diverse overleggen gehad met een kabelaar over de aanlegvoorwaarden met betrekking tot de zogenaamde witte gebieden. Het betreft hier Kabelnoord die de provinciale tender heeft gewonnen met een achtergestelde geldlening van € 35 miljoen. Belangrijk voor Opsterland is een snelle aanleg. Via een intensieve lobby in OWO verband lijkt het er op dat er in het najaar wordt begonnen met de vraagbundeling wit. Daarna zullen we proberen met grijs aan de slag te gaan. De lobby uit 2017 heeft er toe geleid dat Kabelnoord eerder in OWO gebied gaat beginnen dan Kabelnoord oorspronkelijk in de eigen planning had. Via deelname werken we aan de aanleg van Next Generation Acces (NGA)-glasvezelnetwerken.

Regionale samenwerking

De regionale samenwerking in Zuidoost Friesland komt op economisch terrein langzaam op gang. In de Streekagenda komen nauwelijks economische thema's voor. Het blijkt lastig om goede onderwerpen te vinden waarvoor regionaal draagvlak is. Smallerland en Heerenveen horen bij de zogenaamde F4 (4 grote Friese gemeenten) en maken bilateraal investeringsafspraken met de provincie. De OWO-gemeente halen de samenwerking aan om daarmee een effectievere inbreng te realiseren. In OWO-verband is het inkoop- en aanbestedingsbeleid verder verdiept en voor het verbeteren van de interne samenwerking is de OWO-inkoopportal gestart.

Dienstverlening

In het laatste onderzoek naar de MKB vriendelijkste gemeente (2016) staat de gemeente Opsterland op een 7e positie (van de toen totaal 24 gemeenten in Fryslân). Daarmee staan we stabiel in het "linker rijtje", maar we streven naar een hogere positie. In 2018 vindt opnieuw vaststelling van de meest MKB vriendelijkste gemeente plaats. De dienstverlening is op dit moment goed te noemen, maar kan wel verder worden verbeterd. Op dit moment doet team EZ mee aan een pilot programmasturing. Programmasturing is een middel om adequater en meer integraal te reageren op ontwikkelingen. Via programmasturing willen wij daarom werksessies met ondernemers organiseren om zo informatie en tools te krijgen om de dienstverlening verder te verbeteren.

Beleidsindicatoren

Banen (het aantal banen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.)	<u>Opsterland:</u>	<u>Fryslân:</u>	<u>Nederland:</u>
	Realisatie: 548,7	697,7	744
	Streefwaarde: -	eenheid: per 1.000 inw 15-64 jaar	
<i>Bron: LISA</i>		Gegevensperiode: 2016	

Vestigingen (het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.) Bron: LISA	Opsterland:	Fryslân:	Nederland:
	Realisatie: 150,2	144,1	134
	Streefwaarde: -	eenheid: per 1.000 inw 15-64 jaar Gegevensperiode: 2015	

Netto arbeidsparticipatie (% van de werkzame beroepsbevolking bevolking ten opzichte van de beroepsbevolking) Bron: CBS - Arbeidsdeelname	Opsterland:	Fryslân:	Nederland:
	Realisatie: 65,6%	64,9%	65,8%
	Streefwaarde: -	eenheid: % Gegevensperiode: 2016	

Functiemenging (De functiemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn evenveel woningen als banen.) Bron: LISA	Opsterland:	Fryslân:	Nederland:
	Realisatie: 44,8%	49,2%	52,2%
	Streefwaarde: -	eenheid: % Gegevensperiode: 2016	

Werkloze jongeren (het percentage werkloze jongeren (16-22 jaar).) Bron: Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel	Opsterland:	Fryslân:	Nederland:
	Realisatie: 1,70%	1,76%	1,21%
	Streefwaarde: -	eenheid: % Gegevensperiode: 2015	

Verbonden partijen

Voor het ontwikkelen en exploiteren van het bedrijvenpark Azeven werken we samen met de gemeente Smallingerland in de gemeenschappelijke regeling Exploitatiemaatschappij Bedrijvenpark Drachten.

C. Dorpenbeleid en dorpshuizen

Wat zouden we doen in 2017 (rechtokolom)?

Opsterland houdt vitale dorpen.		Taakveld(en): 6.1 Samenkracht en burgerparticipatie
Dorpen en hun inwoners denken en werken aan hun toekomst en nemen initiatief bij het uitvoeren van de gewenste maatregelen.		
	<ul style="list-style-type: none"> Faciliteren van de dorpen bij het maken van toekomstplannen. Faciliteren van de dorpen bij het uitwerken en uitvoeren van activiteiten of projecten die de leefbaarheid en de burgerparticipatie in het dorp vergroten. Uitvoeren van het nieuwe dorpenbeleid. 	
In elk dorp is de dorpshuisfunctie aanwezig voor het vergroten van de sociale cohesie.		
De dorpshuizen zijn levensvatbaar en vergroten de sociale cohesie.	<ul style="list-style-type: none"> Het faciliteren van de dorpshuisbesturen bij het nemen van maatregelen die de duurzaamheid van de dorpshuizen vergroot. 	
Zelfredzaamheid van de dorpshuisbesturen is vergroot.	<ul style="list-style-type: none"> Samen met dorpshuisbesturen en andere ketenpartners zorgen dat in alle dorpen de bestuursvormen en het beheer zijn ingericht op een zelfstandige exploitatie. 	

Wat is gerealiseerd?

Dorpenbeleid

Dorpen zijn in toenemende mate zelf verantwoordelijk voor wat in de dorpen gebeurt. Zij hebben steeds meer de regie over de wijze waarop aan de leefbaarheid in hun dorpen gestalte wordt

gegeven. Dit blijkt onder meer uit de dorpsvisies en integrale dorpsontwikkelingsplannen die in de dorpen worden gemaakt en ook uit de vele projecten en activiteiten die in de dorpen worden opgezet en uitgevoerd.

Bij zowel de ontwikkeling van dorpsvisies en integrale dorpsontwikkelingsplannen als projecten en initiatieven in het kader van de leefbaarheid heeft de gemeente een faciliterende rol. De dorpen kunnen een beroep doen op de gemeente; als gesprekspartner, als informatieverstrekker en als (eventuele) geldverstrekker. Bij het laatste kan o.a. gedacht worden aan de dorpsbudgetten. Alle dorpen maken hier gebruik van. Met het dorpsbudget kunnen dorpen kleine projecten en initiatieven ontplooiën die bijdragen aan de leefbaarheid en burgerparticipatie. Vanuit de dorpsbudgetten zijn in 2017 diverse projecten en activiteiten in de dorpen financieel ondersteund.

Dorpsspiegels

Eind 2017 is de dorpsspiegel voor de vijfde keer uitgezet. De dorpsspiegel geeft een beeld van wat goed gaat in de dorpen en wat minder goed gaat. Deze informatie kunnen Plaatselijke Belangen gebruiken om gefundeerd onderwerpen op de agenda te zetten. De informatie is ook input voor het schrijven van nieuw beleid. In 2017 is de dorpsspiegel voor het eerst digitaal uitgezet. Dit heeft 550 reacties opgeleverd. Dit is een mooi resultaat, maar kan nog beter. De resultaten uit de dorpsspiegels worden medio 2018 gepubliceerd.

Dorpshuisfunctie

In elk dorp is een dorpshuisfunctie aanwezig. In 2017 zijn met alle dorpshuisbesturen interviews gehouden. Aan de dorpshuisbesturen is gevraagd waar zij behoefte aan hebben. Er is vooral behoefte aan het versterken van de exploitatie. Daarnaast hebben de dorpshuisbesturen behoefte aan verduurzaming van de exploitatie en accommodatie.

In 2017 is gestart met het opstellen van een notitie dorpenbeleid die ingaat op de behoefte van de dorpshuisbesturen. Het doel van de notitie is om aan de hand van verschillende maatregelen de dorpshuisfunctie in het dorp te behouden. Het dorpshuis is soms nog de enige voorziening in het dorp. Het dorpshuis is dan dé ontmoetingsplek. In 2018 wordt de notitie dorpshuizenbeleid aangeboden aan de gemeenteraad.

Project MFA Gorredijk

Het realiseren van een MFA in Gorredijk draagt bij aan diverse programmadoelen voor de programma's leren en ontspannen. In 2017 is samen met de partners Comprix, De Skâns en de BHS verder gewerkt aan de realisatie van MFA Gorredijk. Over de integratie van de vernieuwbouw van de middelbare school in het project zijn afspraken gemaakt. In oktober is een gedragen structuurontwerp opgeleverd. Dit structuurontwerp is in november besproken met de gebruikers, de klankbordgroep en het dorp. Met de gehaalde input en het structuurontwerp wordt verder gewerkt richting voorlopig ontwerp.

D. Ruimtelijke ordening

Wat zouden we doen in 2017 (rechterkolom)?

Evenwichtig gebruik van de ruimte.		Taakveld(en): 8.1 Ruimtelijke ordening
Initiatiefnemers mogen rekenen op de ruimte in de nieuwe Omgevingswet.		
De gemeente anticipeert op de nieuwe Omgevingswet zowel qua handelen als regelgeving.	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Project: uitvoeren van het implementatieplan Omgevingswet ten aanzien van werkstructuren, digitalisering en opleiding (o.a. ten aanzien van kantelen van de werkwijze naar het leveren van maatwerk op basis van het principe 'ja tenzij').</i> • <i>Project: integreren van activiteiten rondom gerelateerde wetten (zoals de Natuurwet) in de nieuwe werkwijze.</i> 	
Opsterland heeft globale kaders vastgesteld voor het ontwikkelen van een duurzame en samenhangende fysieke leefomgeving en in samenhang hiermee het	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Project: aanpassen van sectorale plannen (als waterplan, rioleringsplan, milieuplan etc.) op basis van de Omgevingsvisie.</i> 	

beschermen van de kwaliteiten en waarden van het landschap, natuur, etc.	
Opsterland heeft regulerende kaders (lees verordening) op gebieds- en perceelsniveau vastgesteld om medewerking te verlenen aan het realiseren van plannen en projecten op basis van een duurzame en samenhangende fysieke leefomgeving en het beschermen van de kwaliteiten en waarden van het landschap, natuur, etc.	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Project: het maken van een Omgevingsplan(nen).</i>

De cultuurhistorische kenmerken en archeologische waarden van de fysieke omgeving zijn geborgd.

- *Project: vertalen van de pilot Beetsterzwaag in een brede visie voor de hele gemeente om die in een later stadium te integreren in omgevingsvisie en omgevingsplan(nen).*
- *Project: we maken een cultuurhistorische waardenkaart (project Stichting Beekdallandschap Koningsdiep – Nije Boarn).*
- *Vertalen van de keuzes rondom archeologie / erfgoed in omgevingsvisie en omgevingsplan(nen).*

Bestemmingsplannen zijn actueel.

- Een aantal bestemmingsplannen wordt geactualiseerd.
- Bestemmingsplannen worden aangepast ten gevolge van aanvragen omgevingsvergunningen.

Wat is gerealiseerd?

Invoering Omgevingswet

De Omgevingswet vraagt een andere manier van denken en werken: van toetsen aan sectoraal beleid en regels (nee tenzij) naar faciliteren en meedenken met daarbij een integrale benadering en ruimte voor maatwerk (ja mits). Dit moet leiden tot minder rompslomp en dus meer ruimte voor goede initiatieven. Met het project invoering Omgevingswet anticipeert de gemeente op de nieuwe Omgevingswet. Er is een implementatiestrategie ontwikkeld met grofweg drie onderdelen: kanteling; instrumenten Omgevingswet en digitale ontsluiting van informatie. Voor alle drie de onderdelen zijn voorbereidende en oriënterende bijeenkomsten en trainingen geweest. Duidelijk is dat een aantal OWO-entiteiten een cruciale rol speelt bij de invoering en later ook de uitvoering van de wet en dat binnen OWO afspraken over samenwerking moeten worden gemaakt.

De inwerkingtreding van de Omgevingswet is uitgesteld van medio 2019 naar begin 2021. De termijn waarop de invoering van de wet geheel moet zijn afgerond (2028) is echter niet aangepast.

Initiatiefnemers mogen rekenen op de ruimte in de nieuwe Omgevingswet.

Het afgelopen jaar hebben wij vooruitlopend op de nieuwe wet maatwerk geleverd volgens het principe "ja tenzij".

In P10 verband heeft Opsterland afgelopen jaar namens de plattelandsgemeenten geparticipeerd in het voorbereidingstraject Nationale Omgevingsvisie (NOVI).

De Friese Aanpak Omgevingsvisies (DFA) is een samenwerkingsvoorstel van gemeenten, provincie Fryslân en Wetterskip Fryslân dat gericht is op overkoepelende opgaven in Friesland en waarbij samen wordt opgetrokken in het tot stand komen van de eigen integrale omgevingsvisies van de deelnemende partijen. Ook is het gericht op overkoepelende opgaven in Friesland zodat kennis wordt gedeeld en afstemming is van beleid.

In De Friese Aanpak gaan we samen op pad om met de mienskip in gesprek te gaan over de ruimtelijke toekomst van Fryslân. Dat doen we in Omgevingslabs, waar we als overheden in gesprek

gaan met belangenorganisaties, experts, ondernemers en inwoners. Er zijn vijf labs; energiestrategie, Fries platteland, steden & dorpen, gebiedsgericht integraal werken en modern bestuur. De resultaten van de Omgevingslabs vormen bouwstenen voor de Omgevingsvisies. Zowel de gemeenten als de provincie stellen een Omgevingsvisie op voor hun eigen grondgebied, dit doen zij vooruitlopend op de invoering van de Omgevingswet. In 2017 is de energiestrategie afgerond en zijn voor het Omgevingslab Fries platteland twee grote dialoogsessies georganiseerd. In 2018 wordt aan de omgevingslabs verder gewerkt.

De cultuurhistorische kenmerken en archeologische waarden van de fysieke omgeving zijn geborgd. In 2017 is gestart met een pilot voor de Hoofdstraat van Beetsterzwaag in het kader van het opstellen van een Nota Ruimtelijke Kwaliteit (opvolger van de welstandsnota). Het beschermen van cultuurhistorische waarden vormt een onderdeel van deze nota. Omdat meer tijd nodig was om deze pilot op te zetten, is een vertaling ervan in een nota Ruimtelijke Kwaliteit nog niet gereed. Er is in 2017 gewerkt aan een cultuurhistorische kaart (Stichting Beekdallandschap Koningsdiep – Nije Boarn). Vanwege de omvang van het werk, is deze nog niet afgerond.

Vertaling van keuzes rondom archeologie/erfgoed in omgevingsvisie en omgevingsplan(nen). Deze komt voort uit de cultuurhistorische waardenkaart (zie hierboven) en de verdiepingsslag van de provinciale archeologische kaart FAMKE. Door een beperkte personele bezetting bij de provincie is het onderzoek nog niet gereed.

Gebiedsbestemmingsplannen

Elk bestemmingsplan moet één keer in de 10 jaar worden geactualiseerd. Dit is neergelegd in het actualiseringsprogramma voor de komplannen. Bij het samenstellen van de verantwoording 2017 waren geen achterstanden. Over de actuele stand van zaken wordt afzonderlijk gerapporteerd.

In 2017 is de Beheersverordening Siegerswoude – Kom door de raad vastgesteld.

Locatiegerichte (bestemmings-)plannen Beetsterzwaag: Herinvulling De Wissel (plandeel Beukenlaan).

Op 21 november 2016 heeft de gemeenteraad het bestemmingsplan vastgesteld. Tegen het vaststellingsbesluit (en de op grond van de coördinatie-regeling verleende omgevingsvergunning) werd door een tweetal partijen beroep bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State ingesteld. Vooruitlopend op de behandeling van de beroepschriften in hoofdzaak is eveneens een verzoek om voorlopige voorziening gedaan bij de Voorzieningenrechter van de Raad van State. Ten behoeve van de behandeling van dat laatste verzoek heeft op 17 augustus 2017 een openbare zitting plaatsgevonden. Bij uitspraak van 28 augustus 2017 heeft de Voorzieningenrechter een deel van het bestemmingsplan en de verleende omgevingsvergunning geschorst in afwachting van de uitspraak in hoofdzaak. Vervolgens heeft op 12 oktober 2017 een behandeling van de twee beroepschriften in een openbare zitting (de hoofdzaak) bij de meervoudige kamer van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State plaatsgevonden. Naar aanleiding van deze zitting heeft de Afdeling reden gezien om nadere inlichtingen bij partijen in te winnen. Op 23 november 2017 is daartoe de laatste informatie door partijen verstrekt. Op verzoek van een van de partijen heeft de Afdeling een nieuwe zitting uitgeschreven voor 14 februari 2018. Bij de uitspraak van 18 april 2018 heeft de Afdeling het besluit van de raad van 21 november 2016 tot vaststelling van het plan vernietigd en bepaald dat de rechtsgevolgen van het vernietigde bestemmingsplan geheel in stand blijven.

Wijnjewoude: bestemmingsplan Tjalling Harkeswei 101 te Wijnjewoude

Het planvoornemen betreft het verleggen van een bedrijfsperceel aan de Tjalling Harkeswei 101 te Wijnjewoude. Dit past niet binnen het ter plaatse geldende planologisch regime, zoals is vastgelegd in het bestemmingsplan "Buitengebied" (vastgesteld op 30 juni 2014). Daarnaast wordt het perceel voorzien van de juiste bedrijfsaanduiding met bijbehorende regels voor de bouw en het gebruik ervan. Op 6 juni 2017 heeft de gemeenteraad besloten om in te stemmen met de inhoud van de "Nota van Uitgangspunten "Wijnjewoude – Tjalling Harkeswei 101". Afgelopen najaar heeft het bestemmingsplan als ontwerp ter inzage gelegen. Het bestemmingsplan is op 15 januari 2018 vastgesteld en inmiddels onherroepelijk.

Wijzigingsplannen

Tolheksleane 38 - Frieschepalen

Het wijzigingsplan heeft betrekking op het vergroten van het bouwvlak 'wonen' op het perceel Tolheksleane 38 in Frieschepalen'. Om de ontwikkeling juridisch-planologisch te kunnen regelen, is het opstellen van een wijziging van het bestemmingsplan "Buitengebied" (vastgesteld op 30 juni 2014)

noodzakelijk. Het ontwerpwijzigingsplan is in december 2017 ter visie gelegd. Het wijzigingsplan is in februari 2018 vastgesteld en inmiddels onherroepelijk.

Burg. Selhorststraat - Gorredijk

Het wijzigingsplan heeft betrekking op het aanbieden van te verkopen bouw kavels waarop ruimte is voor maximaal 6 vrijstaande woningen aan de Burgemeester Selhorststraat te Gorredijk. Het plangebied ligt ten noorden van de appartementencomplexen aan de Burgemeester Selhorstraat, ten oosten van het appartementencomplex "Gieterij", ten zuiden van de woningen aan Voltawerk en ten westen van de bosstrook tussen Voltawerk en Stokerij. Om de ontwikkeling juridisch-planologisch te kunnen regelen, is het opstellen van een wijziging van het bestemmingsplan "Gorredijk - Kom" (vastgesteld op 4 april 2016) noodzakelijk. Het wijzigingsplan is in november 2017 vastgesteld na behandeling van een ingediende zienswijze en in december ter visie gelegd. Het plan is inmiddels onherroepelijk.

Hegedyk 15 - Gorredijk

Het wijzigingsplan maakt het mogelijk om het pand aan de Hegedyk 15 in Gorredijk, weer de oorspronkelijke functie van 'wonen' te geven. Hieraan ondergeschikt is op het perceel een aan huis verbonden beroep, in de vorm van een notariskantoor mogelijk. Om de ontwikkeling juridisch planologisch te kunnen regelen, is het opstellen van een wijziging van het bestemmingsplan "Gorredijk Kom" (vastgesteld op 4 april 2016) noodzakelijk. Het ontwerpwijzigingsplan is in december 2017 ter visie gelegd. Het wijzigingsplan is in februari 2018 vastgesteld en inmiddels onherroepelijk.

Breewei 50 - Tijnje

Het wijzigingsplan heeft betrekking op het verbouwen van het pand Breewei 52 in Tijnje, waarin zich momenteel een café-restaurant bevindt, tot een zelfstandige woning. Verder worden de bestaande bedrijfswoningen nr. 50 en 50 A samen gevoegd tot één woning. Binnen de bestaande bebouwing zullen daarom uiteindelijk twee woningen worden gerealiseerd. Om de ontwikkeling juridisch planologisch te kunnen regelen, is het opstellen van een wijziging van het bestemmingsplan "Tijnje Kom" (vastgesteld op 12 december 2016) noodzakelijk. Het ontwerpwijzigingsplan is in november 2017 ter visie gelegd. Het wijzigingsplan is in januari 2018 vastgesteld en inmiddels onherroepelijk.

Tjalling Harkeswei 92 - Wijnjewoude

Het wijzigingsplan heeft betrekking op het vergroten van het bouwvlak 'wonen'. Om de ontwikkeling juridisch-planologisch te kunnen regelen, is het opstellen van een wijziging van het bestemmingsplan "Buitengebied" (vastgesteld op 30 juni 2014) noodzakelijk. Het ontwerpwijzigingsplan is in november 2017 ter visie gelegd. Het wijzigingsplan is in januari 2018 vastgesteld en inmiddels onherroepelijk.

Weinterp 12 - Wijnjewoude

Het wijzigingsplan heeft betrekking op het vergroten van het bouwvlak 'wonen'. Om de ontwikkeling juridisch-planologisch te kunnen regelen, is het opstellen van een wijziging van het bestemmingsplan "Buitengebied" (vastgesteld op 30 juni 2014) noodzakelijk. Het ontwerpwijzigingsplan is in november 2017 ter visie gelegd. Het wijzigingsplan is in januari 2018 vastgesteld en inmiddels onherroepelijk.

Correctieve partiële herziening bestemmingsplan Buitengebied (veegplan)

De voorbereiding voor het veegplan is in 2016 ter hand genomen. Het bestemmingsplan dient naar aanleiding van de uitspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (16 september 2015) op een onderdeel (de planverbeelding (digitale kaart) voor het perceel De Buorren 12 te Lippenhuizen) te worden herzien. Daarnaast zullen ook de gebleken fouten (in het nadeel van de rechthebbenden) met dit plan worden hersteld. Ook de in afwijking van het bestemmingsplan met een uitgebreide procedure verleende en onherroepelijk geworden omgevingsvergunningen zullen in het plan worden opgenomen. In 2017 zijn nog enkele zaken aan de inhoud van het bestemmingsplan toegevoegd. De voorbereidingen voor het veegplan zijn in januari 2018 afgerond. Het ontwerp bestemmingsplan ligt van 10 mei 2018 tot 27 juni 2018 ter inzage.

Sanering (intensieve) veehouderijen

In 2017 is geen gebruik gemaakt van de ruimte voor ruimteregeling.

Olterterp: herinvulling voormalige zuivelfabriek "De Hoop"

Er heeft het afgelopen jaar een nieuwe verkennende bespreking over een invulling van deze locatie plaatsgevonden. Deze verkenning zal het komende jaar worden voortgezet. De provincie zal daar ook nadrukkelijk bij betrokken worden. Dit vanwege de eisen die indertijd in gezamenlijkheid met de Provincie Fryslân (streven naar ruimtelijke kwaliteit in het buitengebied) voor een invulling van deze

locatie zijn geformuleerd. Indertijd is de invulling van deze locatie opgevoerd ten behoeve van het realiseren van een zogenaamd kwaliteitsarrangement zoals omschreven in het Streekplan van de Provincie Fryslân.

Beheerplannen Natura 2000

Voor de uitvoering van de maatregelen in de beheerplannen voor de Natura 2000-gebieden is in 2015 een uitvoeringsteam in het leven geroepen, waarin wij als gemeente ook ambtelijk vertegenwoordigd zijn. Dit uitvoeringsteam komt jaarlijks een paar keer bijeen onder leiding van de provincie. De maatregelen uit de vastgestelde N2000-beheerplannen – en direct daaraan gekoppeld ook het PAS-maatregelenpakket uit de gebiedsanalyses (Programmatische Aanpak Stikstof) – zijn de basis voor het uitvoeringsteam. Ook de uitkomsten van het overleg in de gebiedsgroep zijn sturend voor het uitvoeringsteam. In het uitvoeringsteam worden afspraken gemaakt met de trekker van de maatregelen en de wijze van uitvoering en financiering. In het uitvoeringsteam wordt ook bepaald hoe de maatregelen opgepakt worden en afgestemd kunnen worden met andere activiteiten in en om het gebied.

In 2017 heeft het uitvoeringsteam wederom het jaarlijkse veldbezoek zoals beschreven in hoofdstuk 6 van het Programma Aanpak Stikstof voor de drie in onze gemeente gelegen Natura 2000-gebieden uitgevoerd. Doel van die veldbezoeken was om na te gaan of de in de gebiedsanalyse voor het gebied voorziene ontwikkeling van de diverse stikstofgevoelige habitattypen en leefgebieden op koers ligt. Tevens zijn door de Provincie Fryslân enkele bijeenkomsten voor het uitvoeringsteam georganiseerd om de stand van zaken wat betreft de uitvoering van de maatregelen en de financiering van die maatregelen uit de beheerplannen met partijen door te nemen c.q. te monitoren.

Planschade

Inwoners die van mening zijn dat hun eigendom in waarde daalt als gevolg van een planologische maatregel in hun leefomgeving kunnen op grond van artikel 6.1 Wet ruimtelijke ordening (Wro) een verzoek tot schadevergoeding indienen. In 2017 werd een bedrag ter hoogte van € 9.800 (exclusief wettelijke rente) uitgekeerd als planschade die werd geleden als gevolg van het bestemmingsplan "Buitengebied" dat op 30 juni 2014 werd vastgesteld. Het betreffende verzoek om planschadevergoeding werd in december 2016 gedaan. Daarnaast werd in 2017 een verzoek om vergoeding van geleden planschade naar aanleiding van de planologische wijziging zoals opgenomen in het op 24 juni 2013 vastgestelde bestemmingsplan "Herinvulling deel de Wissel, ter hoogte van de weg 't Rond, te Beetsterzwaag" (herontwikkeling van een deel van het achter het Merkelân gelegen terrein van de zorginstelling Talant) afgewezen (verzoek van 5 oktober 2016). Ook de bezwarenprocedure tegen dit besluit tot afwijzing werd in 2017 afgerond. In april 2017 ontvingen wij een nieuw verzoek tot vergoeding van geleden planschade naar aanleiding van de planologische wijziging zoals opgenomen in het op 9 mei 2016 vastgestelde bestemmingsplan Gorredijk – Bedrijventerreinen. Het gaat daarbij om het vervallen van de mogelijkheid om een pand wederom als dienstwoning in gebruik te kunnen nemen. Dit verzoek is in 2018 afgedaan. De belanghebbende heeft bezwaar gemaakt tegen de afgegeven beschikking. Deze procedure loopt nog.

Ontwikkelingen gasdossier

Gaswinning Langezwaag

Het ministerie van EZK heeft een ontwerp instemmingsbesluit voor de wijziging van het winningsplan Langezwaag van Vermilion ter inzage gelegd tot en met 20 december 2017. De reden hiervoor is de voorgenomen verlenging van de winningsperiode, een vernieuwde seismische risicoanalyse en een actualisatie van productie- en bodemdalingsvoorspellingen. De gemeente Opsterland heeft als belanghebbende een zienswijze gegeven op dit ontwerpbesluit. Er is ingegaan op de maatschappelijke onrust die het winnen van gas veroorzaakt en onze wens om een nulmeting te laten uitvoeren op alle gebouwen in het betreffende gebied. Verder hebben wij aangegeven dat wij van mening zijn door voor gaswinning uit een vierde put een nieuwe wijziging van het winningsplan ingediend moet worden door Vermilion, conform het advies van de Mijnraad. Het wachten is op het besluit van het ministerie op het ontwerp instemmingsbesluit.

Proefboring Nij Beets

Tegen de weigering om een omgevingsvergunning te verlenen voor het uitvoeren van een proefboring aan de Ripen in Nij Beets heeft Vermilion een bezwaarschrift ingediend dat door ons ongegrond is verklaard. Tegen deze beslissing is Vermilion in beroep gegaan bij de rechtbank Noord Nederland. Op verzoek van de rechtbank hebben wij een verweerschrift ingediend. Het wachten is op een uitnodiging van de rechtbank voor een zitting.

Wat heeft het gekost?

(bedragen x 1000 euro)	jaarrekening 2016	begroting	begroting 2017 na wijzigingen	jaarrekening 2017	verschil begroting / jaarrekening
lasten	2.939-	1.515-	1.862-	1.864-	2-
baten	1.744	1.248	1.398	1.780	382
saldo voor bestemming	1.195-	267-	464-	84-	380
mutaties reserves:					
lasten	194-	-	-	-	-
baten	2.001	50	341	678	337
saldo na bestemming	612	217-	123-	594	717

Financiële analyse:

Het saldo van dit programma is € 717.000 voordeliger dan geraamd. Dit voordeel is op hoofdlijnen als volgt te verklaren:

De reserve Herinrichting Gorredijk Centrum Oost (€ 400.000) is vrijgefallen en zijn meer omgevingsvergunningen verleend (per saldo € 329.000). Het voordeel op omgevingsvergunning wordt vooral veroorzaakt door de activiteit Bouw (€ 375.000) binnen de omgevingsvergunningen, daarnaast geeft de activiteit monumenten een nadeel ten opzichte van de begroting van (€ 42.000).

Het project Ondernemend Opsterland geeft een voordeel van € 28.000 doordat een deel van de activiteiten is doorgeschoven naar 2018. Hiervoor wordt een resultaatsbestemming aangevraagd.

2.1.3. Programma 3: Ontspannen

In dit programma leggen we verantwoording af over de volgende thema's:

- A. Toerisme en recreatie
- B. Cultuur
- C. Sport

Kaderstellende documenten

Nota Kansen Benutten 2016-2020

Puur Cultuur – Kadernota cultuurbeleid 2012-2022

Notitie Beleidskeuzes Cultuurnota

Aktualisaasje Frysk Taalbelied – Frysk en Fierder 2014-2018

Subsidierегeling Cultuurpromotie Opsterland 2016

Kadernota Sport en Bewegen (2009-2015)

A. Toerisme en recreatie

Wat zouden we doen in 2017 (rechterkolom)?

De toeristische sector is van kwalitatief goed niveau

Taakveld(en): 5.7 Openbaar groen en (openlucht-) recreatie en 3.4 Economische promotie

Toeristen worden uitgenodigd om naar Opsterland te komen en om langer te verblijven in onze gemeente.

	<ul style="list-style-type: none"> • Realiseren van maatregelen en activiteiten op het gebied van de openluchtrecreatie, verblijfsrecreatie, promotie en organisatie. • Optimaliseren bestaande fietsroutenetwerk in zuidoost Fryslân in samenwerking met de provincie Fryslân. • Stimuleren van evenementen en activiteiten die de naamsbekendheid van Opsterland en de dorpen vergroten. • <i>Project: vergroten toegankelijkheid en voorzieningen van de Turfroute voor de toekomst en deze opwaarderen naar Dm-klasse.</i> • Stimuleren van de effecten van de heropening van het Polderhoofdkanaal. • <i>Project: realiseren overstapplaats voor de land- en waterrecreatie met de benodigde voorzieningen in de dorpskom van Nij Beets.</i> • Ontwikkelen en profileren van de identiteit van de Friese Wouden en daarbinnen het toeristisch product van Opsterland versterken. • We zoeken verbinding met aangrenzende gemeenten in Groningen en Drenthe.
--	--

De toeristische sector heeft ruimte gekregen voor ontwikkeling.

	<ul style="list-style-type: none"> • Uitvoeren geactualiseerde nota Kansen benutten.
Er is een helder en uitvoeringsgericht beleidskader.	<ul style="list-style-type: none"> • Samen met de gemeenten en de provincie Fryslân in zuidoost Fryslân een uitvoeringsprogramma recreatie en toerisme ontwikkelen in de Friese Wouden in het kader van de Streekagenda en Topattractie Fryslân.

Wat is gerealiseerd?

Routegebonden recreatie:

Voor de bijdrage aan het recreatieschap Marrekrite worden o.a. voor de landrecreatie routenetwerken beheerd. In Opsterland zijn daarvoor specifieke werkzaamheden verricht voor het opwaarderen van het huidige fietsroutenetwerk en worden wandel- en fietsnetwerken op elkaar aangesloten. Verder is een Toeristisch Overstapplaats (TOP) gerealiseerd in Olterterp. De gemeente draagt bij aan Merk Fryslân voor de promotie van Fryslân.

Verblijfsrecreatie:

De verordening Toeristenbelasting is gewijzigd en aangepast in overeenstemming met het Toeristisch Platform Opsterland. Het gaat om een tariefswijziging in de verordening 2018 t.o.v. 2017. Er is overgegaan van een eenheidstarief van 4% van de logiesomzet naar een gedifferentieerd tarief van 5% en 2,5 %.

Dagrecreatie:

De volgende evenementen zijn in 2017 financieel ondersteund:

3provincien wandeltocht
Bourgondisch Beetsterzwaag en
Koningsdag 2017.

Waterrecreatie:

Het opwaarderen van de Turfroute in het kader van het Friese Merenproject is in uitvoering en zal in juni 2018 zijn gerealiseerd. Aansluitend wordt in Wijnjewoude (Klein Groningen) een overstapplaats voor water/landrecreatie gerealiseerd in samenhang met de herinrichting van het terrein van de oude melkfabriek in Klein Groningen. Het Project Oer it Kanaal, het realiseren van een overstapplaats voor de land- en waterrecreatie met de benodigde voorzieningen in de dorpskom van Nij Beets is in uitvoering.

Regionale samenwerking:

De gemeente levert samen met de gemeenten Heerenveen en Smallingerland een bijdrage aan het Toeristisch Netwerk Friese Wouden ten behoeve van een Jaarplan 2018 en een regioaanjager met bijbehorend werkbudget.

Het projectplan *ErVaren en Turf* is in samenwerking met de Streekagenda tot stand gekomen. Het plan is ingediend bij de provincie Fryslân voor een bijdrage uit het budget voor cultuurrecreatie en plattelandsrecreatie. De vijf deelnemende gemeenten Heerenveen, Ooststellingwerf, Opsterland, Smallingerland en Weststellingwerf hebben een keuze gemaakt voor de koepelthema's 'Er-Varen' en 'Turf' als kansrijke dragers voor de ontwikkeling van cultuur- en plattelandstoerisme in de regio. Iedere gemeente heeft vanuit een regio-overstijgende grondhouding haar eigen prioriteiten aangegeven om met elkaar projectplan te maken voor de doorontwikkeling van het cultuur- en plattelandstoerisme. Projecten rond Er-varen en Turf zijn ook logisch om in het kader van CH2018 de regio stevig te profileren. Naast de deelnemende gemeenten, is de stichting Toeristisch Netwerk Friese Wouden (TNFW) betrokken bij de samenstelling van de lijst met projecten.

Verbonden partijen

Gemeenschappelijke regeling Recreatieschap De Marrekrite voert diverse taken uit op het gebied van watersport, waterrecreatie en landrecreatie.

B. Cultuur

Wat zouden we doen in 2017 (rechterkolom)?

Er is een toegankelijk (cultuur) aanbod voor diverse doelgroepen.		<i>Taakveld(en): 5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie, 5.4 Musea en 5.6 Media</i>
Er is een goede (structurele) basisstructuur voor de bibliotheekfunctie en cultuuronderwijs.		
		<ul style="list-style-type: none"> • Verstrekken van jaarlijkse subsidie aan bibliotheek. • Het laten verzorgen van cultuuronderwijs op de basisscholen. We onderzoeken hoe we dit vanaf schooljaar 2017/2018 opnieuw vormgeven. • Verstrekken van jaarlijkse subsidie aan museum Opsterlân in Gorredijk en museum it Damshûs/Sudergemaal Nij Beets.
Er vinden meer culturele activiteiten plaats in Opsterland.		
	Het subsidiebeleid van de gemeente is omgevormd van structurele naar incidentele subsidies.	<ul style="list-style-type: none"> • Afronden van de afbouw van structurele subsidies voor cultuuractiviteiten (m.u.v. basisstructuur) en de vrijgekomen middelen inzetten voor incidentele subsidies. • Stimuleren van de ontwikkeling van culturele activiteiten d.m.v. subsidieregeling Cultuurpromotie.
	Projecten die aansluiten bij Leeuwarden als culturele hoofdstad 2018 kunnen worden ondersteund door de gemeente	<ul style="list-style-type: none"> • Evalueren van het cultuurbeleid, mede in het licht van Kulturele Haadstêd 2018 en de nieuwe Erfgoedwet • Voor initiatieven in het kader van Kulturele Haadstêd 2018 zijn incidentele middelen beschikbaar.
	Opsterland heeft voorzieningen waarin podium- en amateurkunsten en cultuureducatie kunnen plaatsvinden	<ul style="list-style-type: none"> • Bij de ontwikkeling en bouw van multifunctionele centra hebben we aandacht voor het belang van het daar kunnen organiseren van culturele activiteiten.

Werkenber en tagonklik hâlde fan de Fryske taal

It brûken fan de Fryske taal wurdt stipe, benammen de meartalichheid by kulturele aktiviteiten en yn it ûnderwiis

- By it beoardielen fan subsydzje oanfragen foar kulturele aktiviteiten is it brûken fan de Fryske taal ien fan de betingsten.
- Wy dogge mei oan it Tomke projekt (it befoarderjen fan taal en lêzen foar pjutten) en stypje de Afûk (kursussen foar Frysk ûnderwiis foar folwoeksenen en stypjen gemeentlik belied).
- *Projekt: opstellen fan in feroardening Fryske taal.*

Wat is gerealiseerd?

Bibliotheek

De Stichting Bibliotheken Zuidoost Fryslân – met twee vestigingen in Gorredijk en Ureterp en een bielpunt in Beetsterzwaag een belangrijke maatschappelijke instelling in de Gemeente Opsterland – heeft in 2017 de reguliere prestatiesubsidie ontvangen. De bibliotheek ontwikkelt zich steeds meer tot sociale ontmoetingsplek en centrum voor informatie, cultuur en educatie. De belangrijkste speerpunten zijn leesbevordering en informatievaardigheid voor de jeugd en laaggeletterden, mediawijsheid en digitale vaardigheden in het kader van maatschappelijke participatie, waarbij we streven naar verankering in de lokale gemeenschap. De bibliotheken in Opsterland doen dat onder andere met Digi-Taalhuizen, het Taalnetwerk en het programma dBos: de Bibliotheek op school, waar eind 2017 al 17 Opsterlandse basisscholen aan deelnemen.

Cultuureducatie

In 2017 zijn alle basisschoolleerlingen van groep 5 en 6 via het IMV (instrumentale muzikale vorming) actief in aanraking gekomen met muziek, en hebben ze diverse theatervoorstellingen bezocht. Verder werd door Centrum voor de Kunsten Ateliers Majeur in overleg met de individuele scholen aanvullende culturele activiteiten aangeboden, passend bij de vraag van de school. De dienstverleningsovereenkomst met Centrum voor de Kunsten Ateliers Majeur is verlengd voor schooljaar 2017-2018. Vervolgens heeft de gemeenteraad op 13 november 2017 de nieuwe beleidsnotitie Cultuureducatie Opsterland vastgesteld waarin de stand van zaken en de gewenste aanpak voor de uitvoering van cultuureducatie in het basisonderwijs in de periode 2018-2022 werden gepresenteerd. Hieraan zal in 2018 nader invulling gegeven worden.

Musea

Aan Museum Opsterlân te Gorredijk en Openluchtmuseum It Damshûs te Nij Beets zijn de reguliere exploitatiesubsidies verstrekt. De bijbehorende prestatieafspraken betreffen beheer, behoud en uitbreiding van hun collecties en het tonen en promoten ervan aan publiek uit Opsterland en daarbuiten. Beide musea zetten zich voortdurend in om hun fysieke en inhoudelijke aantrekkelijkheid te bevorderen. De musea spelen een belangrijke rol bij het uitdragen van de Opsterlandse identiteit en haar cultuurhistorie en bij het bewaren van ons gezamenlijke verleden. Zij doen dit met behulp van vele vrijwilligers, maar merken ook dat het steeds lastiger wordt om nieuwe vrijwilligers aan te trekken. Wel slagen zij erin om samenwerkingsverbanden en arrangementen aan te gaan met lokale organisaties en ondernemers, en andere musea in de regio.

Culturele activiteiten:

Subsidieregeling cultuurpromotie

Tot en met 2014 ontvingen veel van de culturele verenigingen (muziek, zang, dans, toneel) in Opsterland structureel subsidie, maar vanaf 2015 is begonnen met de overgang van structurele subsidies naar incidentele subsidies, om meer evenementen en activiteiten te stimuleren. In 2015, 2016 en 2017 zijn de structurele subsidies stapsgewijs afgebouwd, waarbij de middelen die in mindering werden gebracht zijn toegevoegd aan het budget voor incidentele subsidies. De structurele subsidies zijn in 2018 volledig afgebouwd.

In 2016 is de subsidieverordening cultuurpromotie waaronder incidentele subsidies kunnen worden aangevraagd geëvalueerd. De resultaten van deze evaluatie vormden de basis voor een volledig vernieuwde subsidieverordening die in 2017 is ingevoerd, en waarmee beter wordt aangesloten bij de doelstellingen van het cultuurbeleid en bij de praktijk van de aanvragers. Gezien het aantal subsidieaanvragen, het beschikbare subsidiebedrag en de diversiteit aan gerealiseerde evenementen lijkt deze nieuwe opzet naar tevredenheid te werken.

LF2018

Het project geeft in Opsterland uitvoering aan het Coalitieprogramma en draagt bij aan begrotingsprogramma 3 "Ontspannen". Het provinciale project Leeuwarden-Fryslân Culturele Hoofdstad 2018 (LF2018) overstijgt het beleidsveld cultuur en wordt ingezet als katalysator om brede maatschappelijke effecten teweeg te brengen en meer en nieuwe initiatieven te stimuleren. Cultuur wordt daarbij gezien als middel om bestaande beleidsdoelstellingen te bereiken, vooral op het gebied van het sociale domein, sport, recreatie & toerisme, economische zaken, en milieu & duurzaamheid. In 2017 is een ambtelijk projectteam geformeerd om de lokale en regionale ontwikkelingen rondom LF2018 te begeleiden en te ondersteunen, onder andere met een subsidieregeling voor initiatieven en projecten in het kader van LF2018 en diverse informatie- en inspiratieavonden. Het project ligt op koers. De belangrijkste kansen voor 2018 en daarna liggen in het verankeren van de legacy en het maximaal genereren van publiciteit om Opsterland op de kaart te zetten.

Fryske taal:

- Frysk as betingst by subsydzjeoanfragen
- Tomke + Afûk
- Feroardering Frysk

Troch it ynfieren fan de Wet gebrûk Fryske taal is der op dit stuit provinsje-breed in soad omtinken foar de oanpak en útfiering fan it Fryske taalbelied. Sawol op amtlik as op bestjoerlik nivo fynt der geregeld oerlis plak en de provinsje Fryslân biedt stipe oan de gemeenten op ferskate manieren. As ûnderdiel fan it Frysk taalbelied fan de gemeente Opsterlân wurdt elk jier subsydzje takend oan de Afûk en Bibliotheekservice Fryslân, respektyflik foar it organisearjen fan kursussen Frysk foar de ynwenners fan Opsterlân en foar it Frysktalige taal- en lêsbefoarderingsprojekt Tomke foar bern fan 2 oant 5 jier en harren opfieders. Dêrneist stimulearret ek de hjirboppe neamde subsydzjeferoardering kultuerpromoasje kulturele aktiviteiten dy't rjochte binne op de Fryske taal. Fierder is ein 2017 de Feroardering Frysk yn it bestjoerlik ferkear Opsterlân 2017 opsteld, wêrmei't fêstlein wurdt hoe't de gemeentlike organisaasje omgiet mei it Frysk yn skriftlike stikken en yn it mûnling ferkear.

C. Sport

Wat zouden we doen in 2017 (rechterkolom)?

Sportief bewegen draagt bij aan een vitale samenleving.	Taakveld(en): 5.1 Sportbeleid en sportactivering en 5.2 Sportaccommodaties
Een hoge deelname aan sport en bewegen om de sociale cohesie te versterken, een gezonde leefstijl te stimuleren en participatie in de samenleving te bevorderen.	
	<ul style="list-style-type: none">• <i>Project: We vertalen de nieuwe kadernota in uitvoeringsmaatregelen sport en bewegen in samenhang met de uitvoering in het sociaal domein.</i>• Inzetten van buurtsportcoaches en waar nodig andere ondersteuning bieden voor sport- en verenigingsleven.• We versterken het sporttechnisch kader door een subsidieregeling.
Er is een adequaat voorzieningenniveau.	
De kwaliteit van voorzieningen is adequaat.	<ul style="list-style-type: none">• <i>Project: we brengen de staat van het onderhoud van sportaccommodaties en de afspraken daarover in beeld en vertalen deze in vervolgacties.</i>

De samenleving levert zelf een bijdrage aan het in stand houden van voorzieningen.	<ul style="list-style-type: none"> • We beheren en onderhouden bestaande sportvoorzieningen in samenspraak met betrokken partijen. We doen dit conform de beheerplannen. • We subsidiëren zwembaden, die door vrijwilligers worden geëxploiteerd. • Indien een specifieke situatie daar aanleiding toe geeft, onderzoeken we de optie van privatisering.
--	---

Wat is gerealiseerd?

In februari 2017 heeft de raad de kadernota Sport en Bewegen 2017 – 2021 vastgesteld. Aansluitend is de kadernota vertaald naar een uitvoeringsnota voor gemeente Opsterland. De looptijd van het uitvoeringsplan is vier jaar.

Buurtsportcoaches

Ook in 2017 zijn de buurtsportcoaches zeer actief aan de slag gegaan. Het project is in 2017 met een jaar verlengd. Het project “sport in Opsterland” heeft als doel zoveel mogelijk inwoners van Opsterland in beweging te brengen en een gezondere leefstijl bij te brengen.

Een aantal succesmomenten zijn:

- er zijn veel activiteiten ontplooid in samenwerking met sport- en beweegaanbieders in onze gemeente;
- “Sport in Opsterland” wordt steeds bekender en krijgt steeds meer draagvlak.
- Onze aanvraag Sportimpuls Fitness 2.0 is goedgekeurd.

Daarnaast is voor een aantal doelgroepen het volgende uitgevoerd:

- bewegingsonderwijs voor basisschoolleerlingen;
- speciale aandacht voor kinderen met een motorische achterstand;
- tussen- en naschoolse aanbod van sport- en beweegactiviteiten voor leerlingen in het voortgezet onderwijs;
- sportverenigingen zijn ondersteund en begeleidt bij het ontplooiën van hun maatschappelijke rol;
- aandacht voor inactieve en minder actieve inwoners van onze gemeente.

In 2017 zijn tevens de voorbereidingen gestart voor opnieuw deelname aan de Brede Impuls Combinatiefuncties van de Ministeries van VWS en OCW in samenwerking met de lokale partners. Hierdoor waarborgen we voor de komende vier jaar de inzet van de buurtsportcoaches.

Beheer en onderhoud sportaccommodaties

Binnen het bestaande beheer- en onderhoudsplan zijn de geplande onderhoudswerkzaamheden uitgevoerd. Er is nog geen uitvoering gegeven aan een evaluatie van het beheer- en onderhoudsplan in combinatie met het accommodatiebeleid.

Project Uitbreiden SOC Kortezwaag

Het uitbreiden van SOC Kortezwaag draagt bij aan het programmadoel voor een adequaat voorzieningenniveau om een hoge deelname aan sport en bewegen te bevorderen en de sociale cohesie te versterken. In voorbereiding op de uitbreiding van de bestaande hal is naar voren gekomen dat de bestaande hal niet langer voldoet aan de eisen en wensen van deze tijd. Naar de mogelijkheden voor het integreren van een modernisering van de bestaande hal met de geplande uitbreiding is eind 2017 een onderzoek gestart. Dit onderzoek heeft als doel om te kijken welke kansen er liggen om het sportcentrum uit te laten groeien tot het sportcentrum van de regio. De beheer- en eigendomsmogelijkheden worden in het onderzoek meegenomen. Hierover zijn in 2017 de voorbereidende gesprekken met de exploitant gevoerd.

Beleidsindicatoren

Niet-sporters (het percentage inwoners dat niet sport ten opzichte van het totaal aantal inwoners.)	<u>Opsterland:</u>	<u>Fryslân:</u>	<u>Nederland:</u>
	Realisatie: 50,9%	53,5%	48,7%
	Streefwaarde: -	eenheid: %	
Bron: Gezondheidsenquête CBS en RIVM		Gegevensperiode: 2016	

Wat heeft het gekost?

(bedragen x 1000 euro)	jaarrekening 2016	begroting	begroting 2017 na wijzigingen	jaarrekening 2017	verschil begroting / jaarrekening
lasten	3.315-	2.812-	3.233-	3.496-	263-
baten	633	368	335	603	268
saldo voor bestemming	2.682-	2.444-	2.898-	2.893-	5
mutaties reserves:					
lasten	147-	30-	30-	30-	-
baten	2.276	-	172	276	104
saldo na bestemming	553-	2.474-	2.756-	2.647-	109

Financiële analyse:

Het saldo van dit programma is € 109.000 minder nadelig dan geraamd. Dit voordeel is op hoofdlijnen als volgt te verklaren:

Er is een voordeel op dorpshuizen (€ 65.000). MFC de Wier geeft een voordeel van € 50.000 ten opzichte van de raming. In de loop van 2017 is de exploitatie overgedragen aan de nieuwe beheersstichting. De afwikkeling van de exploitatie per de overdrachtsdatum gaf per saldo een voordeel van € 12.500. Daarnaast was sprake van lagere onderhoudskosten van € 25.000. Daarnaast waren de kapitaalslasten van sportvelden € 40.000 lager dan geraamd.

2.1.4. Programma 4: Leren

In dit programma leggen we verantwoording af over de volgende thema's:

- A. Onderwijs
- B. Onderwijshuisvesting
- C. Voorschoolse voorzieningen

Kaderstellende documenten

Kadernotitie Onderwijsbeleid 2004-2020
 Vitaal Opsterland, visie op basisvoorzieningen en accommodaties (2010)
 Criteria- en Uitgangspuntennotitie Vitaal Opsterland 2 (2012)
 Scenario-notitie Vitaal Opsterland 2 (2012)
 Einddocument Vitaal Opsterland 2 (2013)
 Zorg in en om de school, lokaal onderwijsbeleid 2011-2014
 Omvormingsplan harmonisatie peuterspeelzalen en kinderopvang (2014)
 Beleidsnotitie integraal jeugdbeleid Opsterland 2009-2012.
 Integraal Huisvestingsplan Onderwijs 2015-2030

A. Onderwijs

Wat zouden we doen in 2017 (rechterkolom)?

In Opsterland is een open, veilige en constante leeromgeving, waarin ieder kind, van welk niveau dan ook, gestimuleerd is om zijn of haar individuele talenten volledig te ontwikkelen.

Taakveld(en): 4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken en 4.1 Openbaar basisonderwijs

Leerplichtige kinderen en jongeren volgen onderwijs.

- Kinderen die dreigen uit te vallen in het onderwijs worden vroegtijdig gesignaleerd en zo nodig ondersteund door het gebiedsteam.
- We voeren de leerplichtwet uit door een leerplichtambtenaar en participatie in het Regionale Meld Centrum (RMC).
- Zonodig ouders in staat stellen om zelf leerlingenvervoer te organiseren.

Scholen met minstens 5 uur bewegingsonderwijs per week hebben binnen een straal van 7,5 km een accommodatie voor bewegingsonderwijs.

- We stellen gymnastiekruiden ter beschikking.
- We verzorgen busvervoer als in het eigen dorp geen accommodatie is.

Wat is gerealiseerd?

Leerplicht

Over de ontwikkelingen rond het schoolverzuim wordt jaarlijks verslag gedaan met het gezamenlijk jaarverslag leerplicht van de gemeenten uit de regio de Friese Wouden. In april is het 'Regionaal jaarverslag verzuim en voortijdig schoolverlaten 2015-2016' aangeboden aan de raad. De gemeenten Achtkarspelen, Heerenveen, Ooststellingwerf, Opsterland, Smallingerland, Tytsjerksteradiel en Weststellingwerf doen hierin in samenhang verslag van de inspanningen en resultaten op het gebied van leerplicht en rmc (regionaal meld- en coördinatiepunt). Niet alleen de eigen kerntaken worden beschreven, maar ook de projecten die samen met andere partijen worden uitgevoerd. Het verslag geeft inzage in de verzuimcijfers en de cijfers met betrekking tot het voortijdig schoolverlaten van zowel de afzonderlijke gemeenten als van de regio.

De bibliotheek op school

Eind 2016 werd vanuit het basisonderwijs een bijdrage gevraagd voor het programma 'De bibliotheek op school'. Op dat moment werd het programma op 4 scholen binnen de gemeente ingezet. Besloten is om dit 3-jarige programma gezamenlijk met de scholen te financieren. Eind 2017 doen 21 van in totaal 23 basisscholen mee aan 'De bibliotheek op school'. Een mooi resultaat omdat een goede taalbeheersing aan de basis staat voor de algemene ontwikkeling. Kinderen die meer lezen behalen ook op andere vlakken betere resultaten.

Laaggeletterdheid

Ook voor volwassenen was op het gebied van geletterdheid veel beweging in 2017. Als basis werd het Aanvalsplan Laaggeletterdheid 2017-2020 vastgesteld, dat mede tot stand kwam met het gemeentelijke taalnetwerk. In dit taalnetwerk zijn de bibliotheek, Timpaan Welzijn, het Friesland College, Stichting Lezen en Schrijven en de gemeente vertegenwoordigd. Het taalaanbod werd uitgebreid met een Taalplein dat in de week van de alfabetisering werd geopend. Het Taalplein bevindt zich, net als het Taalcafé en het Digitaalhuis, in de bibliotheek. In combinatie met de formele taaltrajecten die het Friesland College aanbiedt is er nu voor elk wat wils.

Start met ontwikkelen van nieuw beleid

Doel was dat in 2017 nieuw jeugdbeleid vastgesteld zou worden, waarvan het lokaal onderwijsbeleid onderdeel zou zijn. Omdat ook nieuw beleid ontwikkeld zou worden voor het brede sociale domein is besloten om geen apart jeugdbeleidsplan te schrijven, maar dit integraal op te nemen in het beleid voor het sociale domein. De voorbereidingen zijn gestart.

Beleidsindicatoren

Absoluut verzuim [BBV] (het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school, per 1.000 leerlingen.) Bron: DUO - Dienst Uitvoering Onderwijs	Opsterland: Realisatie: 1,18 Streefwaarde: -	Fryslân: 2,6 eenheid: per 1.000 leerlingen	Nederland: 2,01 Gegevensperiode: 2016
Relatief verzuim [BBV] (het aantal leerplichtigen dat wel staat ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig is, per 1.000 leerlingen.) Bron: DUO - Dienst Uitvoering Onderwijs	Opsterland: Realisatie: 6,49 Streefwaarde: -	Fryslân: 20,85 eenheid: per 1.000 leerlingen	Nederland: 26,88 Gegevensperiode: 2016
Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificaties (vsv-ers) (% deelnemers aan het VO en MBO onderwijs) [BBV] (het percentage van het totaal aantal leerlingen (12 - 23 jaar) dat voortijdig, dat wil zeggen zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat.) Bron: DUO - Dienst Uitvoering Onderwijs	Opsterland: Realisatie: 0,9% Streefwaarde: -	Fryslân: 1,6% eenheid: %	Nederland: 2% Gegevensperiode: 2014

B. Onderwijshuisvesting

Wat zouden we doen in 2017 (rechterkolom)?

Opsterland heeft voldoende onderwijsvoorzieningen die duurzaam zijn.

Taakveld(en): 4.2 Onderwijshuisvesting, 4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken

Alle scholen in Opsterland zijn redelijk gehuisvest

- Uitvoeren van het integraal huisvestingsplan onderwijs (IHP) 2015-2030. In 2017 gaat het om De Twirre in Ureterp, de Librije in Gorredijk en de BHS in Gorredijk.
- Bij de ontwikkeling van brede scholen onderzoeken of voor- en naschoolse voorzieningen daarin kunnen worden geïntegreerd.

Wat is gerealiseerd?

Onderwijshuisvesting

In 2017 is een start gemaakt met de bouw van een MFA in Lippenhuizen. Het gebouw is intussen zo goed als klaar en is op 9 februari 2018 opgeleverd.

Er is begonnen met de evaluatie van het IHP. Deze zal in 2018 aan de raad worden aangeboden.

Het bestuur van Comprix heeft een aantal aanvragen ingediend voor het vergoeden van asbestsanering in scholen. Omdat het hier niet om beschadigd asbest gaat dat direct moet worden gesaneerd, is geen sprake van constructiefouten en zijn de verzoeken geweigerd. Slechts in vier gevallen is wel sprake van een constructiefout. Deze zijn toegekend.

Project Kansen voor Beetsterzwaag

Doel van het project Kansen voor Beetsterzwaag is om integraal in een proces samen met het dorp Beetsterzwaag kansen in beeld te brengen voor het realiseren van een brede school en het eventueel toevoegen van functies aan de brede school.

De basis hiervoor is neergelegd in het Integraal huisvestingsplan Onderwijs (IHP), waarin budget beschikbaar is gesteld voor een brede school in Beetsterzwaag. Het project Kansen voor Beetsterzwaag sluit aan op de in het Coalitieakkoord en de begroting geformuleerde uitgangspunten:

1. Wij stimuleren samenwerking van scholen in de vorm van brede scholen, waarin zoveel mogelijk functies samen worden gebracht;
2. Wij plaatsen de realisatie van een brede school in breder perspectief, zodat mogelijk maatschappelijke meerwaarde wordt gecreëerd en zoveel mogelijk functies bijeen worden gebracht;
3. Wij stimuleren initiatieven van inwoners, maatschappelijke organisaties en bedrijven, door het centraal stellen van de kansen die zij zien en ruimte te geven deze in beeld te brengen
4. Wij leggen verbinding tussen diverse ontwikkelingen, die niet op zichzelf staan, bijvoorbeeld de woonvisie en ook planvorming voor achterblijvende gebouwen en/of grond. Hierdoor ontstaat een resultaat wat voor langere duur passend is;
5. Wij doen gezamenlijk met de gemeenschap in Beetsterzwaag ervaring op met gekanteld werken. Het streven is dat in 2020 een brede school in Beetsterzwaag is gerealiseerd.

Het project bevindt zich in de definitiefase, wat betekent dat wij samen met directie en besturen van de scholen en plaatselijk belang Beetsterzwaag-Olterterp op zoek zijn naar een geschikte locatie. Tegelijkertijd onderzoeken wij met deze en andere belanghebbende partners de kansen die er mogelijk zijn. Het project ligt op koers, maar de ruimte om realisatie van de brede school in 2020 mogelijk te maken wordt wel kleiner. Het belangrijkste risico is dat geen duidelijke gemeenschappelijk gedragen voorkeursscenario naar voren komt. In het proces zal hier nog meer de focus op worden gelegd.

C. Voorschoolse voorzieningen

Wat wilden we bereiken (linker kolom) en wat zouden we daar voor doen in 2017 (rechterkolom)?

Elk kind jonger dan 4 gaat naar een voorschoolse voorziening

Taakveld(en): 4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken

Er is voor- en vroegschoolse educatie (VVE) op alle peuteropvang locaties.

	<ul style="list-style-type: none"> • We voeren de regie op de VVE in Opsterland. • We subsidiëren benutte VVE doelgroep plaatsen aan de aanbieders.
Het VVE programma is laagdrempelig voor ouders.	
	<ul style="list-style-type: none"> • We subsidiëren het derde dagdeel peuteropvang voor VVE aan aanbieders zodat dit voor kinderen die dit nodig hebben, kosteloos is.
Er is een dekkend aanbod van toegankelijke voorschoolse voorzieningen.	
	<ul style="list-style-type: none"> • We monitoren de effecten van de harmonisatie van peuterspeelzalen en kinderopvang in peuteropvang. • We verstrekken een gemeentetoeslag peuteropvang aan ouders die geen gebruik kunnen maken van kinderopvangtoeslag van de Belastingdienst.
De kwaliteit van voorschoolse voorzieningen is op niveau.	
	<ul style="list-style-type: none"> • Toezicht houden op de kwaliteit van voorschoolse voorzieningen.

Wat is gerealiseerd?

Aanbod peuteropvang

In 2016 zijn wij wisselingen geweest in de aanbieders van peuteropvang. Uiteindelijk heeft dit geen gevolgen gehad voor het aantal locaties en is er nog steeds een dekkend aanbod in de gemeente. Daarbij is de kwaliteit van de voorschoolse voorzieningen goed. Op de locaties voor peuteropvang wordt VVE aangeboden, zodat dit voor ouders van kinderen met een VVE indicatie zoveel mogelijk dichtbij huis te vinden is.

Stimuleringsmaatregelen bereik peuters

Het Rijk en de VNG hebben gezamenlijk afspraken gemaakt met als doel dat alle peuters gebruik kunnen maken van een voorschoolse voorziening. Hiervoor stelt het Rijk via een decentralisatie-uitkering aan gemeenten een budget beschikbaar. Opsterland heeft door het vaststellen van de huidige 'verordening gemeentetoeslag voor peuteropvang 2015' impliciet aangegeven dat peuteropvang voor de ontwikkelingskansen van peuters de voorkeur geniet boven kinderdagopvang of gastouderopvang. Dit komt vooral door de inzet van voor- en vroegschoolse educatie (VVE) op de peuteropvang. Het Rijk geeft niet aan of een bepaald type voorziening voorkeur geniet boven andere. Daarom wordt in de 'Nota Stimuleringsmaatregelen bereik peuters 2017-2021' beschreven hoe het gebruik van voorschoolse voorzieningen in de brede zin gestimuleerd kan worden. Voorbeelden van maatregelen zijn het uitbreiden van de toegankelijkheid van gemeentetoeslag, bekendheid geven aan het belang van de voorschoolse voorzieningen en het versterken van de kwaliteit van gastoudervoorzieningen in dorpen waar geen peuteropvang/kinderdagopvang is.

Onderzoek VVE Inspectie van het Onderwijs

Op 14 februari 2017 heeft de Inspectie van het Onderwijs een onderzoek met betrekking tot voor- en vroegschoolse educatie (VVE) uitgevoerd in onze gemeente. De bevindingen zijn weergegeven in het 'Rapport van bevindingen kwaliteit van voor- en vroegschoolse educatie in 2016-2017 in de gemeente Opsterland'. In 2012 is een soortgelijk onderzoek gedaan naar de uitvoering van VVE en in 2014 is een gesprek gevoerd met de Inspectie van het Onderwijs. De afgelopen jaren is ingezet op een verhoging van de kwaliteit van VVE, wat is terug te zien in het rapport. Op een groot aantal onderdelen is de beoordeling hoger dan in 2012 en de gemeente scoort op maar liefst vijf thema's een '4' op de schaal 1 - 4. (4 = "voorbeeld voor anderen; meer dan een voldoende"). Dat wil zeggen dat de Inspectie van het Onderwijs van mening is dat anderen er van kunnen leren.

VVE zelfevaluatie

Verder is in 2017 in samenwerking met het werkveld een instrument ontwikkeld voor een zelfevaluatie op het gebied van VVE. Dit instrument moet zicht geven op kwaliteiten en kansen in de uitvoering van VVE en is gebaseerd op het nieuwe onderzoekskader van de Inspectie van het Onderwijs. Voor alle locaties van peuteropvang wordt in 2018 een VVE zelfevaluatie ingevuld waarna een gemeentelijke rapportage gemaakt wordt. In de Stuurgroep Zorg & VVE wordt bepaald welke onderdelen gezamenlijk uitgewerkt worden en wat daarbij prioriteit krijgt.

Beleidsindicatoren

De indicator percentage achterstandsleerlingen is opgenomen bij het thema Onderwijs.

Verbonden partijen

Het houden van toezicht op de kwaliteit van voorschoolse voorzieningen is uitbesteed aan de GGD, die onderdeel uitmaakt van de gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Fryslân.

Wat heeft het gekost?

(bedragen x 1000 euro)	jaarrekening 2016	begroting	begroting 2017 na wijzigingen	jaarrekening 2017	verschil begroting / jaarrekening
lasten	2.179-	2.516-	3.031-	2.635-	396
batens	108	213	245	161	84-
saldo voor bestemming	2.071-	2.303-	2.786-	2.474-	312
mutaties reserves:					
lasten	-	30-	-	-	-
batens	192	211	250	609	359
saldo na bestemming	1.879-	2.122-	2.536-	1.865-	671

Financiële analyse:

Het saldo van dit programma is € 671.000 minder nadelig dan geraamd. Dit verschil is op hoofdlijnen als volgt te verklaren:

De uitgaven voor het leerlingenvervoer zijn € 128.000 lager uitgevallen dan begroot. Dit heeft verschillende oorzaken. Ten eerste is sprake van een dalend aantal leerlingen. Deze daling speelt onderwijsbreed en zodoende ook binnen de groep leerlingen die gebruik maakt van het leerlingenvervoer. Daarnaast is in de afgelopen jaren een meer gekantelde werkwijze binnen het leerlingenvervoer ingezet, dat een daling van de kosten als neveneffect heeft. Het leerlingenvervoer is overigens een zogenaamde open einde regeling, waardoor de invloed op het budget zijn beperkingen kent.

De uitgaven op het gebied van voorschoolse voorzieningen, voor- en vroegschoolse educatie (VVE) en lokaal onderwijsachterstanden beleid waren in 2017 € 135.000 lager dan begroot. Door de landelijke harmonisatie van peuterspeelzaal en kinderopvang is nieuw gemeentelijk beleid ontstaan, dat in ontwikkeling is. Het budget dat voor dit onderdeel is vastgesteld wil daar voldoende mogelijkheden voor bieden.

Daarnaast zijn onder de lasten extra afschrijvingen verantwoord (€ 412.000). In de raadsvergadering van 6 november 2017 is besloten om alle investeringen met een restwaarde tot afgerond € 25.000 af te boeken om de financiële administratie te vereenvoudigen en de administratieve lastendruk te verminderen. Voor dit programma gaf dat een extra last van € 412.000 die na de begrotingswijziging ook geraamd was. De systematiek in dit programma is dat alle effecten op afschrijvingslasten worden verevend met de reserve onderwijshuisvesting. Daarom is nu € 412.000 onttrokken aan deze reserve. Deze onttrekking was niet geraamd en geeft hier daarom een voordelig effect van € 412.000.

2.1.5. Programma 5: Zorgen

In dit programma leggen we verantwoording af over de volgende thema's:

- A. Sociaal domein uitvoering sociale wetgeving
- B. Sociaal domein maatschappelijke ondersteuning
- C. Sociaal domein jeugdhulp

Kaderstellende documenten

Notitie "Heroverweging gemeentelijk minimabeleid, op weg naar toekomstbestendig beleid" (2014)

Beleidsnotitie gekantelde schuldhulpverlening 2012-2016

OWO-visie op de drie decentralisaties (2013)

Beleidsplan drie decentralisaties 2015-2018

Beleidsplan integraal jeugdbeleid 2009-2012

Beleidsnota jongerenaravans (2014)

Centrumregeling sociaal domein (2014)

Zorg voor Jeugd Fryslân: op kompas invoegen en aansluiten (2013)

Regionaal Transitiearrangement Friesland (2013)

Omvormingsplan Zorg voor Jeugd Friesland (2014)

Uitvoeringsprogramma Omvormingsplan Zorg voor Jeugd Friesland (2015)

A. Thema Sociaal domein uitvoering sociale wetgeving

Wat zouden we doen in 2017 (rechterkolom)?

De inwoners van Opsterland kunnen zo veel mogelijk zelf voorzien in hun eigen levensonderhoud en kunnen deelnemen aan het maatschappelijk leven.	Taakveld(en): 6.3 Inkomensregelingen, 6.4 Begeleide participatie, 6.5 Arbeidsparticipatie en 6.71 Maatwerkdienstverlening 18+
Inwoners die (tijdelijk) geen of onvoldoende inkomen hebben zijn ondersteund in hun levensonderhoud.	
	<ul style="list-style-type: none"> • Het tijdig en rechtmatig verstrekken van een inkomensvoorziening in het kader van de Participatiewet (levensonderhoud en individuele inkomensvoorziening), de low (oudere werklozen), loz (zelfstandigen). • Het tijdig en rechtmatig verstrekken van een inkomensvoorziening in het kader van de Bbz (bijstand zelfstandigen).
Inwoners die de gemeente ondersteunt in hun levensonderhoud kunnen weer zelf in hun levensonderhoud voorzien of hebben een andere dagbesteding mocht dit niet lukken.	
	<ul style="list-style-type: none"> • Ondersteunen bij en toeleiden naar regulier werk, (arbeidsmatige) dagbesteding of sociale activering. • We organiseren plaatsen voor beschermd werken voor nieuwe cliënten. • Conform wettelijke kaders continueren we de lopende afspraken ten aanzien van sociale werkvoorziening.
Mensen met een functiebeperking hebben zo veel mogelijk toegang tot de arbeidsmarkt.	<ul style="list-style-type: none"> • Voor mensen met een functiebeperking werken we met vroeg signalering en stellen we een plan van aanpak op, zo veel mogelijk nog voordat er vraag is naar inkomensondersteuning.
Inwoners zijn financieel zo vaardig en zelfstandig mogelijk.	
Situaties met problematische schulden zijn zo vroeg mogelijk in beeld.	<ul style="list-style-type: none"> • Bij signalering van betalingsproblemen door partners als woningcorporaties, zorgverzekeraars en nutsbedrijven ondernemen wij, in samenwerking met deze partners, actie.
Cliënten met problematische schulden zijn weer zo zelfredzaam mogelijk.	<ul style="list-style-type: none"> • We begeleiden inwoners door middel van schuldhulpverlening. • <i>Project: Onderzoeken of kosten bewindvoering en kosten Stichting Kredietbank Nederland verlaagd kunnen worden.</i>
Sociale uitsluiting door beperkte financiële middelen is zo veel mogelijk voorkomen.	
	<ul style="list-style-type: none"> • Bij behandelen van aanvragen om bijzondere bijstand persoonlijke omstandigheden in beeld brengen en een passende oplossing zoeken. • Uitvoeren van het gemeentelijk minimabeleid, in bijzonder het kindpakket om kinderen in staat te stellen deel te nemen aan sport, cultuur en schoolactiviteiten.
Misbruik van regelingen is zo veel mogelijk voorkomen en daar waar het wel plaatsvindt zo veel mogelijk opgespoord.	
	<ul style="list-style-type: none"> • Uitvoeren van het handhavingplan met een eigen toezichthouder, combineren van databronnen en het trainen van onze medewerkers in fraude-alertheid. • Uitvoeren van rechtmatigheidscontroles.

Wat is gerealiseerd?

Vangnetuitkering 2017 is aangevraagd en verbeterplan is opgesteld

In 2017 is een vangnetuitkering over 2016 aangevraagd en toegekend. Voor de Vangnetuitkering 2017 hebben wij dit jaar voorbereidingen getroffen. Op basis van een analyse is een nieuw verbeterplan opgesteld.

Uitkeringenbestand

In onderstaande tabel is de ontwikkeling van het uitkeringenbestand aangegeven.

<i>Bestand per 31 december</i>	2015	2016	2017
Wwb, loaw, loaz of een inkomensvoorziening	651	646	647
Ontheffing artikel 9 Wwb (arbeidsmarktverplichting)	55	27	31
Wiw	8	5	1
ID baan	1	1	0

Subsidieverlening op het sociale vlak

In het verslagjaar zijn subsidies verstrekt aan de Stichting Urgente Noden Friesland (een aanvullende voorziening voor financiële noodsituaties), de Stichting Voedselbank Opsterland en het Steunpunt uitkeringsgerechtigden en gehandicapten (SUGO).

Re-integratiebeleid (Meteen in Beweging)

De gemeente Opsterland heeft in 2017 het re-integratieplan 'Meteen in Beweging' vastgesteld. Via dit plan wil de gemeente uitkeringsgerechtigden nog sneller helpen en zo snel mogelijk activeren richting werk of participatie. De focus ligt hierbij op uitstroom en het vinden van werk.

Wet sociale werkvoorziening (WSW)

Met de invoering van de Participatiewet op 1 januari 2015 is de WSW gesloten voor nieuwe instroom. De SW medewerker met een vast contract behoudt zijn rechten. Van mensen met een tijdelijk contract wordt bij afloop van het contract beoordeeld of zij recht hebben op een permanente beschut werken plek. Voor degene die niet op een permanente plek vanuit de GR zijn aangewezen, hebben wij met Caparis NV een constructie afgesproken deze personen toch in dienst te houden bij Caparis. In 2017 gold dit voor 2 werknemers, die daardoor hun baan konden behouden.

In 2017 is verder gewerkt aan de herstructurering van Caparis. Voor Opsterland houdt dit in, dat wij Groen nu niet uitnemen, en dat wij met Caparis in gesprek zijn over welke dienstverlening zij in het kader van de Participatiewet aan ons kunnen leveren.

In 2017 waren 137 personen uit Opsterland in dienst bij Caparis. Hiervan zijn 21 mensen gedetacheerd bij de gemeente.

Beschut Werk

In 2017 is beleid vastgesteld met betrekking tot Nieuw Beschut Werk. Met Caparis is een aanbod voor Beschut Werk overeengekomen. De bedoeling is dat wij het komende jaar 7 Nieuw Beschut Werk plekken gaan invullen.

Re-integratieprojecten in uitvoering en voorbereid

In 2017 zijn diverse re-integratieproject opgestart of voorbereid.

Met Staatsbosbeheer, het Nordwin college en 3 andere gemeenten is een leerwerktraject ontwikkeld voor jongeren in een kwetsbare positie gericht op het behalen van een Entreeopleiding of branchecertificaat in het Groen. Deze opleiding is in september 2017 begonnen.

Met het Friesland College is gewerkt aan een Entreeopleiding gericht op statushouders die in de richting Facilitair, Zorg of Techniek kunnen doorstromen. De groep van 17 deelnemers gaan in februari 2018 beginnen.

Een vierde werkleertraject dat in februari 2018 gaat beginnen is een leerwerktraject bij ZuidOostZorg gericht op helpende of verzorgende IG (Individuele gezondheid). Hierbij krijgen deelnemers een arbeidscontract van minimaal 16 uur.

Heronderzoeken

We hebben 40% van de mensen met een uitkering gesproken voor een heronderzoek.

Bijzondere bijstand en minimaregelingen

In dit jaar hebben 246 kinderen gebruik gemaakt van het Kindpakket. Dit is een behoorlijk stijging ten opzichte van vorig jaar. Waarschijnlijk zitten in het totaaloverzicht ook kinderen die een verlenging van een al bestaande voorziening hebben gekregen. Mede naar aanleiding van het onderzoek van de Rekenkamercommissie naar het armoedebelief, hebben we dit jaar de subsidieverstrekking ten behoeve van het Kindpakket aangepast. Het beschikbare budget is ongewijzigd gebleven, maar de subsidie is verstrekt aan Stichting Leergeld. Deze heeft vervolgens de opdracht gekregen dit aan de hand van de uitgaven te verdelen naar Jeugdsportfonds en het Jeugdcultuurfonds. De verwachte impuls voor de samenwerking is echter uitgebleven.

Het aantal gebruikers van de collectieve ziektekostenverzekering is ook dit jaar gestegen. De polis is vooral aantrekkelijk voor de doelgroep met een hoge zorgvraag en een laag inkomen. Er zitten veel aanvullende zaken in het pakket die tegemoet komen aan de behoefte van deze doelgroep.

Onderstaande tabel geeft inzicht in de ontwikkeling van het gebruik van de minimaregelingen.

<i>Soort regeling</i>	2016	2017
Individuele inkomenstoelage (i.p.v. langdurigheidstoelage)	261	304
Kindpakket	86	246
Peuteropvang toeslag	56	62
Collectieve ziektekostenverzekering	619	640

In dit verslagjaar zijn ook voorbereidingen getroffen voor het uitvoeren van een armoedemonitor en een behoeftepeiling onder de doelgroep minima. Doordat een aantal zaken m.b.t. de privacy nog nader onderzocht moesten worden is de uitvoering van het onderzoek vertraagd en zal in 2017 uitgevoerd worden.

Uitbesteding uitvoering bijstandsverlening aan zelfstandigen

Onder de uitvoering van de sociale wetten valt ook het Besluit bijstandsverlening zelfstandigen. Vanwege het specialistische karakter van deze werkzaamheden worden deze uitgevoerd door het Bureau Zelfstandigen Friesland (BZF). BZF is een regionaal samenwerkingsverband van 21 gemeenten in de provincie Fryslân en onderdeel van de sector sociale zaken van de gemeente Leeuwarden. De werkzaamheden worden op contractbasis verricht. BZF legt via kwartaalrapportages verantwoording af over de werkzaamheden die verricht zijn en over de uitgaven die zijn gedaan.

Activiteiten, aanvragen en verstrekkingen	2016	2017
Voorlichtingsgesprekken met ondernemers	46	32
Aanvragen bedrijfskredieten	6	6
Totaal aantal verstrekte bedrijfskredieten	1	0
Aanvragen levensonderhoud	22	21
Aantal lopende uitkeringen levensonderhoud	7	8
Aanvragen IOAZ	5	1
Aantal lopende uitkeringen IOAZ	7	6
Begeleidingstrajecten naar zelfstandig ondernemerschap	0	0

Schuldhelpverlening

In dit verslagjaar hebben we een onderzoek uitgevoerd onder de personen die bijzondere bijstand ontvangen in de kosten van bewindvoering. De uitkomsten van het onderzoek laten onder andere zien dat voor een behoorlijk gedeelte van de doelgroep, bewind een te zwaar instrument is. De ondersteuning kan ook op een andere manier plaatsvinden. De wijze waarop wordt in het actieplan schuldhelpverlening verder uitgewerkt.

Beleidsindicatoren

Netto arbeidsparticipatie (% van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking) <i>Bron: CBS - Arbeidsdeelname</i>	<u>Opsterland:</u>	<u>Fryslân:</u>	<u>Nederland:</u>
	Realisatie: 65,6%	64,9%	65,8%
	Streefwaarde: -	eenheid: %	Gegevensperiode: 2016

Percentage werkloze jongeren (het percentage werkloze jongeren (16- 22 jaar).)	<u>Opsterland:</u>	<u>Fryslân:</u>	<u>Nederland:</u>
	Realisatie: 1,62%	2,08%	1,52%
	Streefwaarde: -	eenheid: %	

Bijstandsuitkeringen (het aantal personen met een bijstandsuitkering, per 10.000 inwoners.)	Opsterland:	Fryslân:	Nederland:
	Realisatie: 343,3	448,4	405,1
	Streefwaarde: -	eenheid: per 10.000 inwoners 18 jr. en ouder	
Bron: CBS - Participatiewet		Gegevensperiode: 2015	

Lopende reïntegratievoorzieningen (het aantal reïntegratievoorzieningen, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.)	Opsterland:	Fryslân:	Nederland:
	Realisatie: 34,3	28	27,1
	Streefwaarde: -	eenheid: per 10.000 inwoners 15-65 jaar	
Bron: CBS - Participatiewet		Gegevensperiode: 2017	

Verbonden partijen

Voor de lopende afspraken ten aanzien van de sociale werkvoorziening werken we samen in de gemeenschappelijke regeling Sociale werkvoorziening Fryslân, die dit werk heeft uitbesteed aan de NV Caparis, waar wij aandeelhouder van zijn.

B. Sociaal domein maatschappelijke ondersteuning

Wat zouden we doen in 2017 (rechterkolom)?

Inwoners zijn zo lang mogelijk zelfredzaam, wonen waar het kan zelfstandig en kunnen meedoen in de maatschappij.	Taakveld(en): 6.1 Samenkracht en burgerparticipatie, 6.2 Wijkteams, 6.5 Arbeidsparticipatie, 6.6 Maatwerkvoorzieningen (Wmo), 6.71 Maatwerkvoorzieningen 18+, 6.81 Geëscaleerde zorg 18+, 7.1 Volksgezondheid en 7.5 Begraafplaatsen en crematoria.
De kracht van de gemeenschap en de individuele inwoners is versterkt.	
	<ul style="list-style-type: none"> Individueel of in groepsverband ondersteunen van inwoners die dat nodig hebben om zelfstandig te kunnen (blijven) functioneren. We bieden mantelzorgers ondersteuning aan vanuit het gebiedsteam en door derden. We hebben dorpssteunpunten die de makelaarsrol vervullen tussen vraag en aanbod naar hulp en ondersteuning in de dorpen. Ondersteunen van bestaande vrijwilligers en activeren van nieuwe vrijwilligers. We voeren aanvullende projecten ter bevordering van de gezondheid van onze inwoners uit.
Er zijn voldoende en adequate algemene voorzieningen voor mensen met beperkingen	<ul style="list-style-type: none"> We monitoren of er voldoende en adequate algemene voorzieningen zijn. Samen met partijen zoeken we naar manieren om ontbrekende algemene voorzieningen te realiseren.
Aanvraag van maatwerkvoorzieningen is zo veel mogelijk voorkomen	<ul style="list-style-type: none"> Vroegtijdig signaleren en aanpakken van problemen om te voorkomen dat mensen de regie over hun leven kwijtraken. Uitvoeren van bewustwordingscampagnes en verstrekken van informatie en advies rondom het zo lang mogelijk zelfstandig blijven wonen.
Vraag en aanbod op het terrein van wonen, zorg en welzijn sluiten op elkaar aan.	
Partners binnen het sociaal domein werken slim en goed met elkaar samen.	<ul style="list-style-type: none"> We zorgen voor overleg en afstemming met de netwerkpartners binnen het sociaal domein.

Cliënten die het nodig hebben krijgen integrale hulp.

Er is tijdig helder of en zo ja welke inzet van hulp nodig is.	<ul style="list-style-type: none"> • Door middel van vraagverheldering die waar mogelijk in de thuissituatie plaatsvindt, maakt het gebiedsteam een probleemanalyse. Hierbij kan cliëntondersteuning geboden worden indien de cliënt dat wenst.
--	--

Inwoners die individuele ondersteuning nodig hebben krijgen die op maat.

Inwoners weten ons te vinden en ervaren onze informatie en ondersteuning als helder	<ul style="list-style-type: none"> • Zorgen voor een goede informatievoorziening en voorlichting voor inwoners en ketenpartners
Er is een passend aanbod van hulp en ondersteuning beschikbaar	<ul style="list-style-type: none"> • Kortdurende ondersteuning en hulpverlening en / of casusregie bieden we daar waar mogelijk rechtstreeks vanuit het gebiedsteam • Inkopen / contracteren van benodigde voorzieningen en producten. • Uitvoeren beleidsvoorbereiding en -evaluatie ten behoeve van de wettelijke taken op het terrein van jeugdhulp, maatschappelijke ondersteuning en participatie en de inkoop van ondersteuning en hulpverlening op deze taakgebieden. • Verstrekken van individuele voorzieningen aan inwoners die dat nodig hebben om zelfstandig te kunnen (blijven) wonen. • Verstrekken van individuele ondersteuning aan inwoners die dat nodig hebben om zelfstandig te kunnen (blijven) functioneren.

Mensen uit andere culturen zijn in onze samenleving opgenomen (inburgering en participatie).

	<ul style="list-style-type: none"> • Aanbieden van ondersteuning om inburgering en participatie te bevorderen. • De uitgangspunten van het bestuursakkoord verhoogde asielinstroom integreren in het gemeentelijk beleid (wonen, participatie, integratie, gezondheid, jeugd)
--	---

Regeldruk en administratieve handelingen zijn zo veel mogelijk beperkt.

	<ul style="list-style-type: none"> • Uitvoeren van verbeterprojecten.
--	--

Bij Multi problematiek voeren we een gerichte, integrale aanpak.

	<ul style="list-style-type: none"> • Coördineren en afstemmen van de hulp vanuit het gebiedsteam en sociaal team.
--	--

Begravenissen vinden deugdelijk plaats.

	<ul style="list-style-type: none"> • Delven graven. • Voeren van de grafadministratie incl. leges.
--	--

Wat is gerealiseerd?

Voor de uitvoering van de Wet maatschappelijke ondersteuning en de Jeugdwet heeft 2017 in het teken gestaan van:

- het beantwoorden van de ondersteuningsvragen, die inwoners aan het Gebiedsteam hebben gesteld;
- het verder ontwikkelen van de gekantelde werkwijze;
- de versteviging van de rol en positie van het Gebiedsteam;
- het verder op orde brengen van werk- en verantwoordingsprocessen;
- de invoering van een nieuw automatiseringssysteem;

Er zijn voorzieningen verstrekt, die er aan bijdragen dat inwoners, ondanks hun beperkingen, langer zelfstandig kunnen blijven wonen en zoveel mogelijk in staat worden gesteld om mee te doen aan de samenleving.

Er zijn hulp en ondersteuningstrajecten ingezet met als doel om jongeren in staat te stellen om veilig en gezond op te groeien.

Er is subsidie verleend aan instellingen die ondersteunende activiteiten uitvoeren ten behoeve van deze wetten (o.a. dorpssteunpunten, vrijwilligerswerk, mantelzorgondersteuning en maatschappelijke opvang).

Er zijn bijeenkomsten georganiseerd met zorgaanbieders, vrijwilligersorganisaties en gebiedsteammedewerkers om elkaar beter te leren kennen en beter te kunnen vinden.

Met zorgaanbieders, woningcorporaties en Zorgkantoor 'de Friesland' is overleg gevoerd over de aansluiting van vraag en aanbod op het terrein van wonen en zorg en over het verminderen van de administratieve lastendruk.

Cijfers

In onderstaand tabellen een overzicht van het aantal aanvragen en het aantal mensen dat op 1 januari van een jaar gebruik maakt van een voorziening.

Overzicht aanvragen en gebruik Wmo voorzieningen

Nieuwe verstrekkingen (inclusief herindicatie)	2016	2017
Rolstoelen	56	68
Woonvoorzieningen	23	32
Huishoudelijke hulp	474	506
Vervoer per taxi	132	213
Vervoer overig 1)	38	50
Gehandicaptenparkeerkaarten	101	85
Dagbesteding	158	202
Begeleiding	233	292
Vervoer naar dagbesteding/dagbehandeling	78	113
Persoonlijke verzorging	1	1
Logeren/Verblijf	3	6
Ingezet als mantelzorgondersteuning	38	39

1) hieronder vallen scootmobielen, vervoersvergoedingen aan derden, autoaanpassingen, aanpassingen aan middelen, vervanging van middelen en andere verplaatsingsmiddelen.

Aantal inwoners dat gebruik maakt van Wmo voorzieningen op 1 januari	2017	2018
Rolstoelen	259	296
Woonvoorzieningen	220	202
Huishoudelijke hulp	652	680
Vervoer per taxi	405	465
Vervoer overig	339	353
Dagbesteding	169	125
Begeleiding	241	267

Vervoer naar dagbesteding	82	54
Persoonlijke verzorging	1	2
Logeren/Verblijf	4	2
Ingezet als mantelzorgondersteuning	38	39

Cliëntondersteuning

Er is in 2017 extra aandacht besteed aan de beschikbaarheid van onafhankelijke cliëntondersteuning. Toch is de vraag achtergebleven bij de verwachting. Er hebben 5 inwoners een beroep gedaan op cliëntondersteuning, waarvan 2 zijn ondersteund door een vrijwillige ondersteuner en 3 door een professionele ondersteuner van MEE Friesland.

Mantelzorg

Er zijn vijf mantelzorgcafés georganiseerd. Elke bijeenkomst stond een thema centraal, dat in samenspraak met de mantelzorgers was uitgezocht. Voor de groep jongere mantelzorgers (30) waren twee activiteiten. De website www.mantelzorgopsterland.nl wordt goed bezocht. Er was veel animo voor de Dag van de mantelzorg. Dit jaar ontvingen 265 inwoners een mantelzorgcompliment in de vorm van een VVV bon. Op 19 oktober is het startsein gegeven voor het nieuwe project Samenzorg. Hierbij worden getrainde vrijwilligers ingezet om te voorkomen dat mantelzorgers overbelast raken.

Project integrale aanpak eenzaamheid

Dit project heeft in 2017 een vervolg gekregen. In Wijnjewoude is een pilot gestart, waarbij de vrijwilligers door Timpaan Welzijn zijn getraind. In samenwerking met zorgaanbieders werd een experiment gestart om de eenzaamheid in seniorenappartementen in Gorredijk aan te pakken. Op 27 november is een expertise bijeenkomst over eenzaamheid bij jongeren georganiseerd. Opsterland is een van de 20 koplopergemeenten van "Coalitie Erbij", die zich inzetten voor een integrale aanpak van eenzaamheid. Timpaan Welzijn coördineert activiteiten van de dorpen tijdens de Landelijke Week tegen Eenzaamheid.

Netwerkcoach

De methode netwerkcoach is het begeleiden van kwetsbare inwoners met als doel het voorkomen van eenzaamheid en sociaal isolement. Er zijn zeven aanvragen geweest, waarvan vier in een netwerkcoach-traject zijn gegaan. Drie aanvragen zijn vanwege de complexiteit door een professional opgepakt.

Taalcafé, taalcoaches en integratie

Het beheersen van de taal is een belangrijke voorwaarde om goed te kunnen integreren. Hiervoor is in 2014 het taalcafé in Gorredijk opgezet. Er zijn 35 vrijwillige taalcoaches, die de nieuwe inwoners individueel ondersteunen om de taalvaardigheid te verbeteren. In 2017 zijn 62 personen aan een taalcoach gekoppeld.

Langer zelfstandig blijven wonen

Binnen de beweging dat mensen steeds langer zelfstandig thuis blijven wonen hebben we ook in 2017 inwoners geïnformeerd over de voorzorgmaatregelen, die ze zelf kunnen nemen en de ondersteuning die ze daarbij kunnen krijgen. Dat gaat dan zowel over technische mogelijkheden als over de mogelijkheden van persoonlijke begeleiding/huishoudelijke hulp. Het doel is om het langer zelfstandig wonen ook zo acceptabel mogelijk te maken. We zien in 2017 een toename van het aantal mensen dat een woonvoorziening heeft aangevraagd.

Huistest.nl

Ook in 2017 hebben senioren gebruik kunnen maken van dit hulpmiddel om digitaal hun woning te testen op veiligheid en levensloopbestendigheid.

Beleidsindicatoren

Demografische druk (som van het aantal personen van 0 tot 15 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 15 tot 65 jaar) Bron: CBS - Bevolkingsstatistiek	<u>Opsterland:</u>	<u>Fryslân:</u>	<u>Nederland:</u>
	Realisatie: 78,2%	76,4%	69,0%
	Streefwaarde: -	eenheid: %	
			Gegevensperiode: 2017

Cliënten met een maatwerkarrangement WMO (aantal per 10.000 inwoners, een maatwerkarrangement is een vorm van specialistische ondersteuning binnen het kader van de Wmo. Voor de Wmo gegevens geldt dat het referentiegemiddelde gebaseerd is op 180 deelnemende gemeenten.) Bron: CBS - Monitor Sociaal Domein WMO	Opsterland:	Fryslân:	Nederland:
	Realisatie: 51	56	54
	Streefwaarde: -		
		eenheid: per 10.000 Gegevensperiode: 2017	

Verbonden partijen

Bij de inkoop en de daarmee samenhangende beleidsvoorbereiding van Jeugdhulp en delen van de Wmo werken we samen in de Centrumregeling samenwerking sociaal domein Friese gemeenten. Op het gebied van publieke gezondheidszorg werken we samen in de gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Fryslân, waar de GGD Fryslân deel van uitmaakt.

C. Sociaal domein Jeugdhulp

Wat zouden we doen in 2017 (rechterkolom)?

Jeugdigen in de gemeente Opsterland groeien evenwichtig op in de eigen sociale omgeving.	Taakveld(en): 6.2 Wijkteams, 6.72 Maatwerkdienstverlening 18-, 6.82 Geëscaleerde zorg 18- en 7.1 Volksgezondheid
De preventie is versterkt en daarmee de eigen kracht van jeugdigen, ouders en het sociale netwerk.	
	<ul style="list-style-type: none"> We bieden gerichte informatie aan jongeren, ouders/verzorgers door o.a. websites en voorlichtingsbijeenkomsten.
Partners binnen het sociaal domein werken slim en goed met elkaar samen.	<ul style="list-style-type: none"> We zorgen voor overleg en afstemming met de netwerkpartners binnen het sociaal domein.
Jongeren/kinderen krijgen een maximale kans om veilig en gezond op te groeien en te participeren in de maatschappij.	<ul style="list-style-type: none"> Tijdig signaleren in samenwerking met jeugd- en jongerenwerk en pedagogische voorzieningen zoals peuteropvang, basisscholen en voorgezet onderwijs. Tijdig bieden van (opvoed)ondersteuning aan jongeren/kinderen/gezinnen die dat nodig hebben.
Het sociale netwerk van kinderen is versterkt.	<ul style="list-style-type: none"> Inzetten van netwerk versterkende methoden door het gebiedsteam. We subsidiëren het accommodatie gebonden jongerenwerk.
Terugval na eerdere inzet vanuit het gebiedsteam is zo veel mogelijk voorkomen.	<ul style="list-style-type: none"> We bouwen evaluatiemomenten in tijdens en na trajecten.
Er is een sluitende en goed functionerende zorgketen.	<ul style="list-style-type: none"> Samen met het onderwijsveld en de ketenpartners zorgen dat zo veel mogelijk kinderen zonder achterstand instromen en dat zo min mogelijk leerlingen tijdens hun schoolloopbaan uitvallen. Uitvoeren onderlinge afspraken gemeente en onderwijs over het organiseren van de zorg.
Gezinnen die het nodig hebben krijgen integrale hulp volgens het uitgangspunt 1 gezin 1 plan 1 regisseur.	

Er is tijdig helder of en zo ja welke inzet van hulp nodig is.	<ul style="list-style-type: none"> • Door middel van vraagverheldering die waar mogelijk in de thuissituatie plaatsvindt, maakt het gebiedsteam een probleemanalyse. Hierbij kan cliëntondersteuning geboden worden indien de cliënt dat wenst.
Jeugdhulp die wij zelf bieden staat dichtbij inwoners.	<ul style="list-style-type: none"> • Kortdurende ondersteuning en hulpverlening en / of casusregie bieden we daar waar mogelijk rechtstreeks vanuit het gebiedsteam. • Uitvoering geven aan het project Veiligheid Voorop! (regio Zuidoost Friesland). Versterken van de signaalfunctie en het beperken van veiligheidsrisico's van cliënten en vooral van kinderen.
Daar waar wij niet zelf ondersteuning kunnen bieden is snel gerichte jeugdhulp ingezet.	<ul style="list-style-type: none"> • Contracteren van jeugdhulp. • Inzetten en monitoren van gerichte ingekochte jeugdhulp.
Er is minder snel sprake van medicalisering door verwijzing naar 2 ^e lijn.	<ul style="list-style-type: none"> • Door de praktijkondersteuner huisartsen GGZ/Jeugd vanuit het gebiedsteam bieden we laagdrempelige hulp.

Bij multiproblematiek voeren we een gerichte, integrale aanpak.	
	<ul style="list-style-type: none"> • Coördineren en afstemmen van de hulp vanuit het gebiedsteam en sociaal team.
Regeldruk en administratieve handelingen zijn zo veel mogelijk beperkt.	
	<ul style="list-style-type: none"> • Uitvoeren van verbeterprojecten.

Wat is gerealiseerd

Voorlichting en educatie

Er zijn in 2017 verschillende activiteiten geweest. Het thema Jeugd en Gezin is toegevoegd aan www.vraagwijzeropsterland.nl. De Week van de Opvoeding is georganiseerd met onder andere een thema-avond op OBS De Trime in Beetsterzwaag. Er is een presentatie over social media gehouden op Eben Haezer in Ureterp. Het Mamacafé in Gorredijk en het Zwangerencafé zijn ondersteund. Er is een training voor kinderen van gescheiden ouders aangeboden.

POH Jeugd

De Praktijk Ondersteuner voor Jeugdhulp wordt ingezet bij de huisartsenpraktijk in Beetsterzwaag, Nij Beets, Ureterp, Wijnjewoude en Bakkeveen. Deze functie maakt de jeugdhulp laagdrempeliger, effectiever en efficiënter. De POH Jeugd heeft 2 van de 3 kinderen kunnen helpen en daarmee verwijzing naar 2^e lijnszorg voorkomen. Er zijn stappen gezet om de functie ook in te zetten in de huisartsenpraktijken van Gorredijk en omgeving.

Passend Onderwijs

Afspraken tussen het onderwijs en de gemeente om alle jeugdigen in hun schoolperiode zo goed mogelijk te begeleiden zijn uitgevoerd. Dergelijke afspraken zijn ook met het voortgezet onderwijs gemaakt. In 2017 is het project 'Bouw!' ingevoerd. Dit is een methode om dyslexie in een vroeg stadium te constateren, waardoor er gericht onderwijs op ingezet kan worden. Dit voorkomt de inzet van zwaardere zorg.

Projectplan jeugdhulp: Veiligheid Voorop

De regio Zuidoost Friesland heeft samen met de provincie Fryslân geïnvesteerd in de expertise van de gebiedsteams op het terrein van veiligheid. Daarbij is gebruik gemaakt van de expertise van de Gecertificeerde Instellingen en de Raad voor de Kinderbescherming.

Jongerenparticipatie

In 2017 zijn we jongeren actief gaan betrekken bij beleidsontwikkelingen. We chatten over allerlei onderwerpen die ze deels ook zelf aandragen. Door participatie van jongeren krijgen we een beter beeld van wat jongeren nodig hebben in hun leefomgeving.

Verwijsindex

De verwijsindex is een digitaal contactsysteem. Daarin geven leerkrachten, thuishulpen, begeleiders en hulpverleners een signaal af voor een jeugdige (0 - 23 jaar). Als uit verschillende hoek signalen worden afgegeven (match), dan wordt probleem gezamenlijk opgepakt. Voor het werken met de Verwijsindex heeft het Gebiedsteam in 2017 scholing gevolgd.

Sociaal Domein Friesland (SDF)

Voor de uitvoering van een aantal sociale taken werken de Friese gemeenten samen in een centrumregeling. Het gaat om Jeugdwet taken, maar ook om beschermd wonen en maatschappelijke opvang (Wmo) en het Werkbedrijf (Participatiewet). De regie op deze samenwerking en de uitvoering van een deel van de taken is belegd bij Sociaal Domein Fryslân (SDF). In 2017 heeft SDF de Specialistische Jeugdhulp en het Beschermd wonen aanbesteed om per 1 januari 2018 met nieuwe contracten te gaan werken. Nieuw in de contracten met Jeugdhulpaanbieders is het bekostigingsmodel model. Dit model is gebaseerd op resultaatgerichte financiering.

Bij de hand

BIJDEHAND is een maatjesproject voor kinderen in de leeftijd van 9 t/m 12 jaar met een moeilijke thuissituatie waarbij ze tijdelijk een steuntje in de rug bij kunnen gebruiken. In 2017 zijn zes kinderen begeleid door studenten van de NHL en vrijwilligers uit eigen dorp.

Jongerenwerk op de BHS

Sinds maart 2017 is het Jongerenwerk van Timpaan Welzijn wekelijks op de BHS aanwezig. Het kennen en gekend worden is belangrijk om signalen op te kunnen pakken. Het contact met jongeren op meerdere plekken, zoals de school, op straat en in het jeugdhonk heeft als voordeel dat de jongere vertrouwen krijgt in de jongerenwerker en waar nodig eerder vraagt om advies en hulp.

Cijfers

In 2016 is het aantal jongeren van 0 tot 19 jaar licht toegenomen van ca. 22,5% naar 23,7% van de bevolking. In 2017 heeft 7,3 % van onze jongeren tot 18 jaar jeugdhulp ontvangen, dit is een lichte toename ten opzichte van 2016 (6,9%). In Nederland is dit gemiddelde 8,8%.

Ten opzichte van de rest van Nederland zetten wij minder in op jeugdhulp zonder verblijf (7,3% tegenover 8,5%) en op duurdere jeugdzorgtrajecten zoals jeugdzorg met verblijf (0,9% tegenover 1,2%). Slechts 0,2% van onze jongeren komt in aanraking met jeugdreclassering (in de rest van Nederland gemiddeld 0,4%).

Beleidsindicatoren

Verwijzingen Halt (het aantal verwijzingen naar Halt, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 12-17 jaar.) Bron: Bureau Halt	Opsterland: Realisatie: 20 Streefwaarde: -	Fryslân: 83 eenheid: per 10.000 inw. 12-17 jaar	Nederland: 137 Gegevensperiode: 2016
Harde kern jongeren (het aantal harde kern jongeren, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 12-24 jaar.) Bron: Korps Landelijke Politiediensten (KLPD)	Opsterland: Realisatie: 0,4 Streefwaarde: -	Fryslân: 0,7 eenheid: per 10.000 inw. 12-24 jaar	Nederland: 1,3 Gegevensperiode: 2014
Jongeren met delict voor rechter (het percentage jongeren (12-21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen.) Bron: Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel	Opsterland: Realisatie: 0,76% Streefwaarde: -	Fryslân: 1,28% eenheid: %	Nederland: 1,45% Gegevensperiode: 2015

Kinderen in uitkeringsgezin (het percentage kinderen tot 18 jaar dat in een gezin leeft dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen.) Bron: Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel	<u>Opsterland:</u>	<u>Fryslân:</u>	<u>Nederland:</u>
	Realisatie: 5,03% Streefwaarde: -	6,17%	6,58%
		eenheid: % Gegevensperiode: 2015	

Jongeren met jeugdhulp (het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp ten opzicht van alle jongeren tot 18 jaar.) Bron: CBS – Beleidsinformatie Jeugd	<u>Opsterland:</u>	<u>Fryslân:</u>	<u>Nederland:</u>
	Realisatie: 9,5% Streefwaarde: -	10,0%	10,8%
		eenheid: % Gegevensperiode: 2016	

Jongeren met jeugdreclassering (het percentage jongeren (12-22 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel ten opzichte van alle jongeren (12-22 jaar).) Bron: CBS – Beleidsinformatie Jeugd	<u>Opsterland:</u>	<u>Fryslân:</u>	<u>Nederland:</u>
	Realisatie: 0,2% Streefwaarde: -	0,4%	0,5%
		eenheid: % Gegevensperiode: 2016	

Jongeren met jeugdbescherming (het percentage jongeren tot 18 jaar met een jeugdbeschermingsmaatregel ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar.) Bron: CBS – Beleidsinformatie Jeugd	<u>Opsterland:</u>	<u>Fryslân:</u>	<u>Nederland:</u>
	Realisatie: 1,9% Streefwaarde: -	1,5%	1,2%
		eenheid: % Gegevensperiode: 2016	

De indicatoren ten aanzien van voortijdig schoolverlaten en absoluut en relatief verzuim zijn te vinden in het thema Onderwijs.

Verbonden partijen

Op het gebied van publieke gezondheidszorg werken we samen in de gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Fryslân, waar de GGD Fryslân deel van uitmaakt.

Wat heeft het gekost?

(bedragen x 1000 euro)	jaarrekening 2016	begroting	begroting 2017 na wijzigingen	jaarrekening 2017	verschil begroting / jaarrekening
lasten	30.627-	30.919-	30.962-	32.547-	1.585-
baten	9.368	10.241	10.241	12.110	1.869
saldo voor bestemming	21.259-	20.678-	20.721-	20.437-	284
mutaties reserves:					
lasten	-	-	-	-	-
baten	1.235	-	-	-	-
saldo na bestemming	20.024-	20.678-	20.721-	20.437-	284

Financiële analyse:

Het saldo van dit programma is € 284.000 minder nadelig dan geraamd. Dit voordeel is op hoofdlijnen als volgt te verklaren:

Het saldo is positief beïnvloed door een vrijval voorzieningen Huishoudelijke hulp ad € 1.040.000. In het kader van de regeling Huishoudelijke Hulp Toelage heeft onze gemeente voor de jaren 2015 en 2016 in totaliteit € 1.040.000 ontvangen. Doordat bij de aanbidders, actief in onze gemeente, geen sprake was van een situatie die binnen de kaders voor de inzet van de HHT-middelen viel, hebben wij deze middelen niet gebruikt. Het ministerie van VWS geeft aan dat niet hoeft te worden terugbetaald. Hierdoor kan de voorziening vrijvallen.

Net als in 2016 is ook in 2017 het aantal uitkeringsgerechtigden in Opsterland hoger dan waar het objectief verdeelmodel van het rijk vanuit gaat. Dat betekent ook dat de uitgaven hoger zijn dan de vergoeding van het rijk die we hiervoor ontvangen. Er resteert nog een tekort van € 211.000 voor de inkomensregelingen. Bij de begroting was rekening gehouden met een nadeel van € 821.000. Per saldo een voordelig effect van € 610.000. We hebben € 404.000 meer aan rijksuitkering ontvangen dan geraamd terwijl de uitkeringslasten € 200.000 lager waren dan geraamd.

Daarnaast zijn niet alle middelen van het Participatiebudget uitgegeven (voordeel € 326.000). Dit voordeel komt onder meer doordat minder aan WIW-lonen is uitgekeerd en minder werk vouchers zijn verstrekt. Ook was er, conform de taakstelling van het rijk, een bedrag van € 57.000 gereserveerd voor nieuw beschutwerkplekken. De realisatie is echter niet van de grond gekomen. De regelgeving om voor een dergelijke plek in aanmerking te komen is zeer strak en landelijk komt beschutwerk dan ook nauwelijks van de grond. Daarnaast hebben wij € 57.500 ontvangen aan ESF subsidie uit projecten tussen 2013 en 2016. Hiermee was in de begroting geen rekening gehouden.

Verder is in het kader van de regeling Besluit Bijstand Zelfstandigen sprake van een voordeel van € 160.000, grotendeels veroorzaakt door terugontvangsten op in het verleden verstrekt kapitaal. Ook was er een voordeel op bijzondere bijstand (€ 53.000), schuldhulpverlening (€ 45.000), teruggevorderde leenbijstand (€ 40.000), uitvoeringskosten bijstandsregelingen (€ 40.000) en preventief jeugdbeleid (€ 50.000).

Ook is er een voordeel van € 58.000 op de uitgaven voor de aanpak Gezondheid Nieuwkomers. Deze aanpak kent een looptijd van 1 juli 2017 t/m 31 december 2018. Het toegekende budget voor deze aanpak van € 80.000 is volledig in de begroting 2017 opgenomen. In 2017 is € 22.000 besteed. Bij de resultaatbestemming Verantwoording 2017 wordt voorgesteld om het restant van € 58.000 in 2018 te besteden voor de verdere uitvoering van de aanpak. In het kader van terugdringen gezondheidsachterstanden zijn in 2017 een aantal geraamde activiteiten niet uitgevoerd. Dit geeft een voordeel € 24.000. Ook hier wordt bij de resultaatbestemming Verantwoording 2017 voorgesteld dit budget in 2018 alsnog voor deze activiteiten te besteden.

Er is een nadeel op de opbrengst leges begrafenisrechten € 127.000. Dat is veroorzaakt doordat € 122.000 is gestort in de voorziening begrafenisrechten vanwege een wijziging in de verslaggevingsvoorschriften. Volgen die voorschriften moeten de leges die betrekking hebben op toekomstige jaren in deze voorziening worden gestort. Dit was bij het opmaken van de begroting 2017 nog niet bekend.

Bij sociaal domein, onderdeel maatschappelijk ondersteuning is er een voordeel van € 460.000. Dit voordeel wordt veroorzaakt door een incidentele bate van € 900.000 over 2016 omdat in 2016 de kosten voor maatschappelijke ondersteuning te hoog geraamd zijn. Voor de maatwerkvoorzieningen is er een tekort van € 302.000 en er is € 48.000 minder eigen bijdrage ontvangen dan begroot. Daarnaast is er een tekort van € 90.000 op uitgaven aan subsidies, afrekening beschermd wonen en overige kosten.

Bij het sociaal domein, onderdeel Jeugd is er een tekort van € 2.419.000. Deze overschrijding wordt deels veroorzaakt door niet geraamde nagekomen kosten over 2015 en 2016 ad € 1.167.000. Verder kent het budget Jeugdzorg een overschrijding van € 1.538.000. Dit tekort is het gevolg van een fors hoger dan begrote vraag naar Jeugdzorg. Deze overschrijding is inclusief een afrekening van € 57.000 voor het faillissement van een zorgaanbieder.

Op procesregie en directe zorgverlening is er een voordeel van € 157.000 in 2017. Het budget voor schoolmaatschappelijk werk van € 123.000 is toegevoegd aan het product Jeugd omdat deze werkzaamheden niet meer door derden maar door het gebiedsteam worden uitgevoerd. Daarnaast is er € 6.000 minder uitgegeven aan overige kosten.

Op het onderdeel ondersteunende kosten gebiedsteams is sprake van een tekort van € 70.000. Dit tekort wordt gedeeltelijk veroorzaakt door een afrekening van € 16.000 over nagekomen kosten over 2016.

2.1.6. Programma 6: Beheren

In dit programma leggen we verantwoording af over de volgende thema's:

- A. Milieu
- B. Openbaar groen
- C. Verkeer, vervoer en (water)wegen

Kaderstellende documenten

Notitie klimaatneutraal Opsterland (2009)
Milieubeleidsplan 2005-2015
Tussenbalans Milieubeleidsplan 2005-2015 (2011)
Milieuprogramma 2011-2015
Beleidsnota Licht in de Duisternis (2009)

Verbreed gemeentelijk rioleringsplan (GRP) 2015-2019
 Gemeentelijk verkeer en vervoerplan 2010 Bereikbaar zijn en blijven (GVVP)
 Evaluatie Gemeentelijk verkeer en vervoerplan 2010
 Meerjaren uitvoerend beleidsplan gladheidbestrijding (2011)
 Beeldkwaliteitsplan openbare ruimte 2014-2018
 Aanpassing beeldkwaliteitsplan openbare ruimte 2014-2018
 Inkoop- en aanbestedingsbeleid gemeenten Ooststellingwerf, Weststellingwerf en Opsterland 2014

A. Milieu

Wat zouden we doen in 2017 (rechterkolom)?

Er is een duurzaam leefmilieu.		<i>Taakveld(en): 2.1 Verkeer en wegen, 7.2 Riolering, 7.3 Afval, 7.4 Milieubeheer en 8.3 Wonen en bouwen.</i>
		<ul style="list-style-type: none"> • <i>Project: Uitwerken maatregelen zoals vastgesteld in het vigerende milieubeleidsplan, met inachtneming van de nieuwe omgevingswet.</i>
De gemeentelijke organisatie handelt duurzaam.		
De gemeente wordt gezien als een voorbeeld op het gebied van duurzaamheid.		<ul style="list-style-type: none"> • <i>Project: onderzoeken van de mogelijkheden waar zonnecollectoren op de gemeentelijke gebouwen of gronden kunnen worden geplaatst.</i> • <i>Project: onderzoeken maatregelen om bestaande gemeentelijke gebouwen duurzamer te maken.</i> • Bij nieuwbouw gemeentelijke gebouwen extra aandacht besteden aan duurzaamheid boven de wettelijke normen. • We houden gegevens over duurzaamheid bij in de 'milieubarometer'; een programma waarmee we met andere gemeenten kunnen vergelijken wat onze klimaatvoetafdruk is. • Het voeren van een mede op duurzaamheid gericht inkoop- en aanbestedingsbeleid.
De bedrijven en inwoners van Opsterland worden gestimuleerd tot duurzaam handelen.		
		<ul style="list-style-type: none"> • Het stimuleren en faciliteren van initiatieven om dorpen energieneutraal te maken. • Organiseren van bewustwordingsactiviteiten voor duurzaamheid.
Energiegebruik van inwoners is beperkt. Duurzame vormen van energieopwekking en hergebruik van materialen zijn gestimuleerd.		<ul style="list-style-type: none"> • Stimuleren van duurzame energie en aandacht besteden aan isoleren van woningen.
De opwekking van duurzame energie wordt gestimuleerd.		
		<ul style="list-style-type: none"> • Het maken van beleid rondom de randvoorwaarden voor duurzame energie (bijv. zonnenvelden en biomassa installaties).
Fairtrade handel wordt gestimuleerd door de eigen organisatie en door de inwoners.		
		<ul style="list-style-type: none"> • Gemeente faciliteert de werkgroep Fairtrade Opsterland.
De gemeente geeft zelf het goede voorbeeld.		<ul style="list-style-type: none"> • Gemeente koopt zelf Fairtrade in.
Volksgezondheid en milieu zijn beschermd en de waterkwaliteit is gewaarborgd.		
		<ul style="list-style-type: none"> • Het inzamelen en verwerken van afval. • <i>Project: We onderzoeken de mogelijkheden voor het</i>

		<i>terugdringen van restafval door een betere afvalscheiding aan de bron.</i>
	Geheel Opsterland is zwerfafvalvrij.	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Project: organiseren van de campagne Zwerfafval, ik pak het op!</i> • Faciliteren van himmelploegen die vrijwillig zwerfafval opruimen.
	De gemeentelijke riolering is beheerd en onderhouden conform het vastgestelde kwaliteitsniveau waarbij het hemelwater zo veel mogelijk van vuilwater gescheiden is en in de omgeving vastgehouden wordt	<ul style="list-style-type: none"> • Uitvoeren van het Gemeentelijk Rioleringsplan • <i>Project: reinigen en inspecteren van circa 20km riolering</i> • <i>Project: reinigen van circa 10.000 straatkolken</i>
Natuurlijke verscheidenheid (biodiversiteit) en ecologische waarden worden behouden en waar mogelijk hersteld.		
		<ul style="list-style-type: none"> • Binnen regulier groenonderhoud rekening houden met behoud van biodiversiteit en ecologische waarden. • Faciliteren duurzame landbouw.
Schone grond blijft schoon en verontreinigde grond is beheerd.		
	Faciliteren grondverzet door beleid op te stellen waardoor minder kosten nodig zijn voor grondonderzoek.	<ul style="list-style-type: none"> • Het bijhouden (evalueren en vernieuwen) van bodembeleid en het actueel houden van bodemkwaliteitskaarten. • Toetsen van meldingen grondverzet aan de bodemkwaliteit.
De milieukwaliteit van de woon- en leefomgeving wordt bewaakt.		
	Het behouden van een goed leefklimaat op het gebied van geur en geluid.	<ul style="list-style-type: none"> • Het actueel houden en uitvoeren van beleid rondom geluid. • Het actueel houden en uitvoeren van beleid rondom geur bij de veehouderij.
Er wordt gestreefd naar het behouden van de duisternis 's nachts voor de natuur en de dieren.		
	Het besparen van energie en het uitbannen van onnodige verlichting	<ul style="list-style-type: none"> • Het actueel houden en uitvoeren van beleid rondom verlichting. • <i>Project: Vervanging van circa 700 armaturen door energiezuinige en onderhoudsarme verlichting.</i>

Wat is gerealiseerd?

Duurzaamheids- en energiebesparende projecten

Er is in voorbereiding op de plaatsing van zonnepanelen gestart met de noodzakelijke aanpassingen aan het dak van Wetterwille 5. Naast de zonnepanelen is gekeken hoe het pand verder is te verduurzamen. Het plaatsen van een biomassakachel voor verwarming van het pand is als geschikte optie naar voren gekomen. Hiervoor is geld vrijgemaakt. Daarnaast zijn onderzoeken gestart naar de mogelijkheden van het plaatsen van zonnepanelen op drie andere gemeentelijke gebouwen.

Er zijn diverse initiatieven bij de gemeente binnengekomen voor het ontwikkelen van zonneparken. Plaatselijk belang Terwispel wil graag een zonnepark in de buurt van het dorp ontwikkelen. Met betrokken partijen is gestart met het zoeken naar een geschikte locatie (een mooi voorbeeld van de kanteling).

Met de energiecoöperatie WEN (Wijnjewoude Energie Neutraal) is verder gewerkt aan het energieneutraal maken van het dorp Wijnjewoude. Na gemeentelijke lobby is het dorp door de Provincie uitgeroepen tot pilotdorp in de Friese energiestrategie. Hierdoor raken meer organisaties betrokken bij de doelstelling om energieneutraal te worden. Liander trekt nu een onderzoek naar wat het dorp nodig

heeft om energieneutraal te worden. De gemeente helpt mee in dit onderzoek. Met de uitkomst gaan we verder kijken naar waar we Wijnjewoude kunnen ondersteunen.

Er is meegedaan aan de duurzame huizenroute. Diverse woningen hebben zich aangemeld en stonden open voor bezoekers.

Het 'Duurzaam Bouwloket' voor digitale informatie over duurzaam bouwen voor inwoners en bedrijven is druk bezocht. Totaal hebben vanuit Opsterland over het hele jaar 740 bezoekers de website bezocht.

De externe Fair Trade werkgroep heeft afgelopen jaar nieuwe bedrijven geïntroduceerd. Met het uitreiken van de Fair Trade certificaten aan die bedrijven staat Fair Trade in de gemeente weer op de kaart. De titel Fair Trade is voor de gemeentelijke organisatie in 2017 geprolonged.

De voorbereidingen zijn getroffen voor de campagne om GFT afval bij de bron beter te scheiden (VANG-doelstellingen). De Biobakjes zijn besteld en worden vanaf 2018 per huishouden uitgegeven.

De eerste van in totaal circa 700 openbare verlichtingsarmaturen zijn vervangen. Verouderde armaturen en armaturen met een relatief hoog energieverbruik worden vervangen door LED armaturen.

Uitvoering gemeentelijk rioleringsplan

Er zijn diverse onderhoudsactiviteiten uitgevoerd zoals: het reinigen van alle (10.000) straatkolken, het reinigen van circa 20km vrijverval riolering, het inspecteren van circa 9 km vrijverval riolering en het inspecteren van alle 550 gemalen. Daarnaast is het onderhoud van gemalen en drukriolering uitgevoerd conform het beheerprogramma.

Rondom de Vlaslaan in Beetsterzwaag is de gemengde riolering (550m) vervangen door een gescheiden stelsel (1.100m). De meeste aanliggende woningen zijn in het project afgekoppeld.

Beleidsindicatoren

Omvang huishoudelijk restafval (de hoeveelheid restafval per bewoner per jaar)	<u>Opsterland:</u>	<u>Fryslân:</u>	<u>Nederland:</u>
	Realisatie: 163 kg*	191 kg	187 kg
	Streefwaarde: -	eenheid: kilogram per inwoner	
Bron: CBS - Statistiek Huishoudelijk afval		Gegevensperiode: 2016	

* inclusief grondstoffen (kunststoffen, drankenkartons, blik; 42 kg per inwoner). Brandbaar residu (overig restafval) is 121 kg per inwoner.

De Friese gemeenten streven de landelijke VANG-doelstellingen na, waarbij het de intentie is om in 2020 100 kg restafval per inwoner (brandbaar residu) en 75% recycling te halen. Op dit moment wordt 65% gerecycled.

Hernieuwbare elektriciteit (hernieuwbare elektriciteit is elektriciteit die is opgewekt uit wind, waterkracht, zon of biomassa.)	<u>Opsterland:</u>	<u>Fryslân:</u>	<u>Nederland:</u>
	Realisatie: 3.8 %	19,6 %	12,6 %
	Streefwaarde: -	eenheid: %	
Bron: Rijkswaterstaat Klimaatmonitor		Gegevensperiode: 2016	

Bij een verdieping op de cijfers van hernieuwbare elektriciteit blijkt dat vooral gemeenten met veel windmolens en / of biomassacentrales hoog scoren.

Verbonden partijen

- Het inzamelen en verwerken van afval is uitbesteed aan de NV Fryslân Milieu (inzameling) en de NV Afvalsturing Fryslân (verwerking) – OMRIN.
- Het beheren en onderhouden van de openbare verlichting en de inkoop van (groene) energie wordt in samenwerking met andere Friese gemeenten en de Provincie opgepakt en gecoördineerd vanuit de Stichting Openbare Verlichting Fryslân.
- Voor onder andere advies over vergunningen en toezicht op de 'zwaardere' bedrijven wordt samengewerkt met de FUMO.

B. Openbaar groen

Wat zouden we doen in 2017 (rechterkolom)?

In de ruimtelijke omgeving zijn gezichtsbepalende kenmerken en de landschappelijke en cultuurhistorische elementen op juiste waarde geschat en worden	Taakveld(en): 5.7 Openbaar groen en (openlucht-) recreatie.
---	---

deze behouden voor toekomstige generaties.

De kwaliteit van de ruimtelijke omgeving is geborgd met een differentiatie in onderhoudsniveaus voor de dorpen en het buitengebied.

	<ul style="list-style-type: none">• Jaarlijks actualiseren van het beheerplan openbaar groen op basis van het vastgestelde beeldkwaliteitsplan (<i>zie overzicht differentiatie onderhoudsniveau in paragraaf onderhoud kapitaalgoederen</i>).• Het uitvoeren van het beheerplan openbaar groen.• De dorpen stimuleren om zelf aanvullende maatregelen te nemen om de netheid te handhaven of te vergroten.
De gemeente voldoet aan haar zorgplicht ten aanzien van bomen.	<ul style="list-style-type: none">• In aanvulling op het beheerplan openbaar groen inspecteren we bomen op grond van de VTA richtlijnen (Visual Tree Assessment).

Het onderhoud vindt zodanig plaats dat waar mogelijk mensen met afstand tot de arbeidsmarkt hierop ingezet zijn.	<ul style="list-style-type: none">• Detacheren van SW Fryslân (Caparis) medewerkers in het onderhoud.
--	---

Oude / cultuurhistorische lanen worden zo veel mogelijk behouden.

	<ul style="list-style-type: none">• <i>Project: opstellen van scenario's over hoe om te gaan met oude / cultuurhistorische lanen.</i>
--	---

De begraafplaatsen zijn passend ingericht met oog voor het gedenken en herdenken.

	<ul style="list-style-type: none">• Jaarlijks actualiseren van het beheerplan begraafplaatsen op basis van het vastgestelde beeldkwaliteitsplan.• Uitvoeren van het beheerplan begraafplaatsen.
--	--

Wat is gerealiseerd?

Beeldkwaliteitsplan

Het beleid voor het onderhoud van de kapitaalgoederen is vastgelegd in het Beeldkwaliteitsplan openbare ruimte 2014 – 2018 (BKP). In dit plan is de gewenste kwaliteit van onderhoud vastgelegd en gekoppeld aan de daarvoor benodigde financiën. Het BKP is verder uitgewerkt in beheerplannen voor groen en begraafplaatsen. De begraafplaatsen worden op het kwaliteitsniveau 'hoog' onderhouden. Meer informatie over de te onderhouden arealen is te vinden in de paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen.

Uitvoering

Met de opgestelde beheerplannen is uitvoering gegeven aan het onderhoud zoals is vastgelegd in het BKP. Bij de uitvoering van het onderhoud zijn 15 gedetacheerde medewerkers van SW Fryslân jaarrond ingezet en 15 medewerkers tijdens de piekwerkzaamheden (1 april tot 1 november). Uit de 3 kwaliteitscontroles (schouwronde) is gebleken dat het onderhoud is uitgevoerd in overeenstemming met het niveau zoals vastgelegd in het BKP.

Op buurtniveau zijn enkele initiatieven ontstaan en betrokken bewoners zijn met de gemeente in gesprek over de groene herinrichting van straten (*een mooi voorbeeld van de kanteling*).

In samenwerking met de natuurverenigingen is bepaald welke bermten vanuit ecologie kunnen worden gemaaid en welke bermten in aanmerking komen voor klepelen. Dit heeft geresulteerd in een maaikaart. Op basis van deze kaart is weer gestart met het maaien van de bermten.

Het concept uitwerkingsplan over de duurzame instandhouding van de oude lanen is besproken met vertegenwoordigers uit de dorpen en natuurverenigingen. Inmiddels zijn, in overleg met plaatselijk belangen en natuurverenigingen, 50 minder vitale en gevaarlijke bomen gekapt. De kap van zieke kastanjes en zieke essen is in 2017 gecontinueerd.

Op basis van het, samen met Cornelia Stichting opgestelde, meerjarenherstelplan zijn de eerste bomen in de Roodbaardtuintuin gekapt. Dit om de Roodbaardtuintuin voor toekomstige generaties duurzaam in stand te houden.

C. Verkeer, vervoer en (water)wegen

Wat zouden we doen in 2017 (rechterkolom)?

Het (water)wegennetwerk in Opsterland verbindt de gemeente veilig met haar omgeving.		<i>Taakveld(en): 2.1 Verkeer en vervoer, 2.4 Economische havens en waterwegen en 2.5 Openbaar vervoer</i>
De gemeente heeft een actueel inzicht in het te onderhouden areaal aan wegen en watergangen.		
		<ul style="list-style-type: none">• We verwerken areaalaanpassingen in beheerplannen en brengen de financiële consequenties in beeld.
Er wordt een veilig, doeltreffend en doelmatig (water)wegennet in stand gehouden.		
De wegen zijn veilig en heel.		<ul style="list-style-type: none">• Uitvoeren van regulier onderhoud aan verharde wegen volgens het beheerplan wegen.• Tweejaarlijks actualiseren van het beheerplan wegen op basis van wegeninspectie van verharde wegen.• Renoveren of vervangen van verharde wegen die aan het eind van hun technische levensduur zijn.• Op basis van signalen herstellen we onverharde wegen.• Profileren van bermen waardoor het water goed wegloopt (maaaien gebeurt niet meer sinds 2015 in verband met bezuinigingen).• Zorgen voor openbare verlichting en het beheren van die verlichting.
De wegen zijn schoon.		<ul style="list-style-type: none">• Beheersen van onkruid.• Vegen van goten.
(Civiele) kunstwerken zijn onderhouden conform de eisen in het beeldkwaliteitsplan en de technische kaders.		<ul style="list-style-type: none">• Uitvoeren van het beheerplan kunstwerken.• Jaarlijks schouwen we de kwaliteit van kunstwerken.• Vijfjaarlijks inspecteren we de kwaliteit van kunstwerken.
De gemeente is verkeersveilig.		<ul style="list-style-type: none">• <i>Project: afronden en evalueren inrichting 60 km/h gebied rondom de N381.</i>• Uitvoeren verkeerseducatieprogramma.
Botulisme is zo veel mogelijk beperkt.		<ul style="list-style-type: none">• Opruimen en registreren van kadavers in water binnen de bebouwde kom.
Het verkeerssysteem draagt bij aan verbetering van de recreatieve- en omgevingskwaliteit.		
		<ul style="list-style-type: none">• Bij het oplossen van verkeerskundige knelpunten hanteren we daar waar mogelijk de shared space benadering om een plus te creëren
Perceel eigenaren kunnen hun water kwijt en wateroverlast is zo veel mogelijk voorkomen.		
Knelpunten ten aanzien van het watersysteem in vijf kernen zijn verholpen.		<ul style="list-style-type: none">• <i>Project: Het uitvoeren van de maatregelen genoemd in de waterstructuurplannen van Gorredijk, Beetsterzwaag, Bakkeveen en Wijnjewoude als onderdeel van het waterplan (Ureterp is nagenoeg gereed).</i>
Schouwplichtige watergangen zijn onderhouden conform de eisen van het Wetterskip Fryslân.		<ul style="list-style-type: none">• Uitvoeren van gewoon onderhoud van gemeentelijke watergangen.• Uitvoeren van buitengewoon onderhoud van gemeentelijke watergangen (baggeren).• Uitvoeren van gewoon onderhoud van aan het Wetterskip overgedragen stedelijk water in opdracht van het

	Wetterskip.
Er is voldoende waterberging binnen de bebouwde kom.	<ul style="list-style-type: none"> • We onderhouden niet-schouwplichtig water binnen de bebouwde kom.

Woningen, bedrijven en voorzieningen zijn goed bereikbaar.	
	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Project: Maatregelen uit het geactualiseerde uitvoeringsplan GVVP (2015-2020) uitvoeren. (deels kanteling)</i> • <i>Uitvoeren gladheidsbestrijdingsprogramma. (deels kanteling)</i>
Het verkeerssysteem van Gorredijk ondersteunt de regionale centrumpositie.	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Project: afronden en opleveren van de herinrichting Nijewei en Hegedyk in Gorredijk.</i> • <i>Project: realiseren ontsluitingsweg Loevestein Gorredijk.</i>
De gemeente kent een alternatief voor verplaatsing met de auto.	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Project: onderzoek naar voorzieningen en informatievoorziening ter ondersteuning van het collectief vervoer (o.a. doelgroepenvervoer).</i>

Wat is gerealiseerd?

Beeldkwaliteitsplan

Het beleid voor het onderhoud van de kapitaalgoederen is vastgelegd in het Beeldkwaliteitsplan openbare ruimte 2014 - 2018, waarin de gewenste kwaliteit van onderhoud is vastgelegd, gekoppeld aan de daarvoor benodigde financiën.

Wegen en watergangen

Aan diverse kunstwerken, watergangen, oevers, wegen, wegvakken, fietspaden en trottoirs zijn onderhoud en noodzakelijke reparaties gepleegd. Dit betreft onkruidbestrijding, asfalt- en betononderhoud, onderhoud aan elementverhardingen en onderhoud aan slijtlagen. Naast onderhoud zijn diverse wegenprojecten (herinrichtingen) uitgevoerd.

- In het kader van gebiedsontwikkeling N381 is groot onderhoud aan de verharding van een deel van de Merkebuorren verricht en deel van de Weinterp in Wijnjewoude is opnieuw ingericht. De kruising Sparjeburd is heringericht tot shared spaceplein.
- In combinatie met project Dûnsan is de openbare ruimte aan de Mjûmsterwei in Bakkeveen opnieuw ingericht.
- Na de rioolvervangings zijn de Nijewei en Hegedyk opnieuw ingericht.
- Met de herinrichting van Vlaslaan en omgeving in Beetsterzwaag is na de rioolvervangings een start gemaakt.
- De Legewei in Nij Beets is gerehabiliteerd.
- Twee houten bruggen in Gorredijk zijn vervangen.
- De watergangen zijn onderhouden volgens de keurvoorschriften van Wetterskip Fryslân. Vanwege de verscherpte diepteschaal, zijn in samenwerking met het Wetterskip Fryslân in Langezwaag, Tijnje en Nij Beets watergangen en waterpartijen gebaggerd.

Veiligheid en bereikbaarheid (GVVP)

In Frieschepalen hebben Plaatselijk Belang en de bewoners de inrichting bedacht voor een 60 km/uur gebied. Daar hebben ze tractorvriendelijke verkeersdrempels voor ontworpen (een mooi voorbeeld van de kanteling).

Samen met school Loevestein en Veilig Verkeer Nederland (VVN) is een plan gemaakt om de "rotonde" bij de ingang van de school veiliger te maken.

De uitvoering van het plan om de veiligheid van fietsers te verbeteren door sanering van de 'fietspaaltjes' is voor een deel afgerond.

In streekagendaverband is samen met de NHL en de provincie gestart met het onderzoek 'Mobiliteit – leefbaarheid dorpen'. Het doel is inzicht krijgen in de bijdrage van (nieuwe) vormen van mobiliteit in de veranderingen in de demografische samenstelling van steden en dorpen?

Op het Lijteplein in Ureterp is op verzoek van Plaatselijk Belang en de Ondernemersvereniging Ureterp een blauwe zone ingesteld.

De inwoners zijn de oren en ogen van de gemeente. Dat blijkt ook uit het aantal meldingen over verkeersveiligheid, parkeren, snelheid en dergelijk dat jaarlijks wordt geregistreerd. In 2017 waren het meer dan 80.

Gedragbeïnvloeding

In samenwerking met Provincie Fryslân en verschillende stichtingen en organisaties zijn educatieve projecten uitgevoerd. De voorlichtingen en evenementen zijn gericht op alle leeftijds- en doelgroepen. De meest opvallende zijn:

- Voorlichting over alcohol bij het DODO festival waar met 200 mensen is gesproken over de gevaren van alcohol in het verkeer. 80 mensen hebben de gevaren "overleefd" in de rijnsimulator.
- In Frieschepalen hebben circa 30 ouderen meegedaan aan een trainingsdag (theorie en praktijk) over fietsen.
- Diverse 'nieuwkomers' hebben geleerd om te fietsen.
- Er zijn door leerlingen ontworpen 'tût en derût' borden geplaatst bij verschillende basisscholen.
- Het digitale matrixbord 'de smiley' is op diverse plekken ingezet. Vanwege het succes en de verschillende aanvragen vanuit de Plaatselijke Belangen is een tweede smiley aangeschaft.
- Er is extra gecontroleerd op overtredingen van de parkeerduur in de blauwe zones in Gorredijk en Beetsterzwaag. Er zijn gele kaarten en bekeuringen uitgedeeld.

Openbaar vervoer

De provincie heeft aangegeven het huidige contract met de vervoerders te willen verlengen tot 2022. Daarbij hebben ze aangegeven proeven te gaan uitvoeren met het strekken van lijnen. Dat betekent dat in sommige dorpen de bussen langs in plaats van door de kernen rijden. De portefeuillehouder heeft het witboek van de FNV over de aanbesteding van taxivervoer ontvangen. De Opsterlandse werkwijze wordt positief beoordeeld. De bestaande vrijwilligers hebben de Buurtbusvereniging Opsterland opgericht.

Gladheidbestrijding

Tijdens het winterseizoen is in samenwerking met Meteo Consult en ons eigen weerstation het weer en de wegdektemperatuur 24 uur per dag in de gaten gehouden. Bij verwachte gladheid is een groot deel van de wegen preventief voorzien van zout, meestal nog voor de ochtendspits. In 2017 is dit 30 keer gedaan. Bij extreme weersomstandigheden zoals sneeuwval en ijzel worden ook alle andere wegen in de gemeente behandeld. In 2017 is dit 1 keer (ijzel) gebeurd. In totaal is ongeveer 350 ton zout gestrooid.

Beleidsindicatoren

Ziekenhuisopname na verkeersongeval met een motorvoertuig <i>(als aandeel van het totaal aantal ongevallen dat leidt tot ziekenhuisopnamen.)</i> <i>Bron: VeiligheidNL</i>	<u>Opsterland:</u> Realisatie: 8% Streefwaarde: -	<u>Fryslân:</u> 7%	<u>Nederland:</u> 7%
		eenheid: % gegevensperiode: 2014	
Overige vervoersongevallen met een gewonde fietser <i>(als aandeel van het totaal aantal ongevallen dat leidt tot ziekenhuisopnamen.)</i> <i>Bron: VeiligheidNL</i>	<u>Opsterland:</u> Realisatie: 10% Streefwaarde: -	<u>Fryslân:</u> 11%	<u>Nederland:</u> 9%
		eenheid: % gegevensperiode: 2015	

Verbonden partijen

Het vegen van goten is uitbesteed aan de NV Fryslân Milieu- OMRIN.

Wat heeft het gekost?

(bedragen x 1000 euro)	jaarrekening 2016	begroting	begroting 2017 na wijzigingen	jaarrekening 2017	verschil begroting / jaarrekening
lasten	9.614-	9.591-	10.967-	10.574-	393
baten	6.225	6.630	6.630	6.595	35-
saldo voor bestemming	3.389-	2.961-	4.337-	3.979-	358
mutaties reserves:					
lasten	65-	-	-	18-	18-
baten	1.472	-	883	778	105-
saldo na bestemming	1.982-	2.961-	3.454-	3.219-	235

Financiële analyse:

Het saldo van dit programma is € 235.000 minder nadelig dan geraamd. Dit voordeel is op hoofdlijnen als volgt te verklaren:

We hebben in 2017 een inkomst over 2016 van Stichting Afvalfonds Verpakkingen ontvangen van € 99.000. Dit is een vergoeding voor bron- en nagescheiden grondstoffen, zoals glas, papier en kunststoffen en drankenkartons.

Ook de niet geraamde inkomsten van het Wetterskip voor het hekkelen van overgedragen stedelijk water en onderhoud van vijvers (totaal € 90.000) geven een voordeel.

Daarnaast is meer geïnvesteerd in riolering dan geraamd. Dit geeft een BTW voordeel van € 78.000.

Ook zijn de afschrijvingen € 90.000 lager dan geraamd. Dit voordeel wordt grotendeels veroorzaakt door kredieten die later afgerond zijn dan verwacht waardoor de afschrijvingslasten ook later starten.

De monitoringskosten van het Polderhoofdkanaal zijn € 46.000 hoger dan begroot. De kosten van de feitelijke monitoring in het veld uit 2016 zijn in 2017 verantwoord. De kosten voor monitoring komen voor de helft ten laste van gemeente Smallingerland. Dit geeft een niet geraamd voordeel € 81.000. Het betreft de periode 2015 tot en met 2017.

In verband met de nakoming van afspraken die de provincie heeft gemaakt betreffende het project natuurcompensatie Polderhoofdkanaal moesten op particulier terrein werkzaamheden uitgevoerd worden. Deze werkzaamheden zijn vanwege de aanwezigheid van zeldzame soorten (waarvoor een Ontheffing is aangevraagd) uitgevoerd in het najaar van 2017. Er is tijdens de werkzaamheden meer bagger aangetroffen en de bagger moest worden afgevoerd. Ook zijn in verband met de voorbereiding en het toezicht meer werkzaamheden verricht. Hierdoor heeft een overschrijding van de verwachte kosten plaatsgevonden van € 140.000. Er is overleg gaande met de provincie over een bijdrage in de kosten.

2.1.7. Programma 7: Middelen

In dit programma leggen we verantwoording af over:

- Bedrijfsvoering
- Grondexploitatie
- Gemeentelijke eigendommen en ruilgronden

Kaderstellende documenten:

Bedrijventerreinplan 2010-2020 voor de regio Zuidoost Fryslân

Herwaardering nog niet in exploitatie genomen grond (2012)

Nota grondbeleid (2010)

Nota grondbeleid Opsterland 2018-2022

A. Bedrijfsvoering

Wat zouden we doen in 2017 (rechterkolom)?

De organisatie is slagvaardig en doet wat echt nodig is voor de dorpen en de inwoners	Taakveld(en): 0.4 Overhead, ondersteuning en organisatie, 0.3 Beheer overige gebouwen en gronden
De organisatie verricht duurzaam, integer en transparant, zelf dan wel in samenwerking met andere partners alle door bestuur gewenste werkzaamheden.	
	<ul style="list-style-type: none">Project: uitvoeren van het procesplan OWO-samenwerking door samenvoeging en optimalisering van organisatieonderdelen (backoffices).

	<ul style="list-style-type: none"> • We realiseren de resterende personele taakstelling. • In het licht van de Participatiewet onderzoeken we in hoeverre het mogelijk en wenselijk is om mensen met een beperking in de gemeentelijke organisatie op te nemen.
De organisatie is responsief, sensitief, vitaal en veerkrachtig en communiceert duidelijk over haar rol	<ul style="list-style-type: none"> • Uitvoeren strategische personeelsplanning met als doel taken efficiënt uit te voeren door de juiste medewerkers op het juiste moment op de juiste taken te plaatsen. • <i>Project: continueren project faciliterende overheid onder verantwoordelijkheid van een projectwethouder.</i>
De gemeente levert meer maatwerk, betere dienstverlening, en is sterker gericht op de omgeving en op samenwerking met de inwoner en bedrijven.	
De organisatie is toegerust om te kunnen voldoen aan de digitalisering van de communicatie, informatievoorziening en dienstverlening binnen de samenleving en de overheden.	<ul style="list-style-type: none"> • We zorgen in OWO-verband voor een deugdelijke informatiearchitectuur, informatiebeveiliging en adequate ICT omgeving.
Mede met het oog op de kanteling hebben medewerkers een groot inlevend, meedenkend, creatief en verbindend vermogen en zijn tegelijkertijd resultaatgericht.	<ul style="list-style-type: none"> • In de personele jaarcyclus hebben we aandacht voor gewenste en gerealiseerde resultaten en gedrag en noodzakelijke individuele opleidingen. • We organiseren organisatiebrede opleidingstrajecten. • We voeren de toegezegde activiteiten in het kader van integriteit uit. • Er wordt gewerkt aan een meer oplossingsgerichte afhandeling van klachten en bezwaarschriften.
De gemeente heeft de basisbedrijfsvoering op orde en beheert haar eigendommen adequaat.	
De gemeente beschikt over doelmatige huisvesting, adequate ICT en informatievoorziening, voldoet aan de eisen van de archiefwet, heeft een jaarlijks materieel sluitende begroting en een goedkeurende accountantsverklaring bij de jaarrekening, heeft een deugdelijk personeelsbeleid, een goede interne communicatie binnen de organisatie en bestuur en organisatie zijn goed geadviseerd op overige thema's.	<ul style="list-style-type: none"> • We verrichten de noodzakelijke activiteiten ten aanzien van de PIOFACH taken (Personeel, Informatie, Organisatie, Financiën, Automatisering, Communicatie en Huisvesting).

Wat is gerealiseerd?

Organisatieontwikkeling

Gekanteld werken

De maatschappelijke omgeving is sterk in beweging. Dit betekent dat de gemeentelijke organisatie meebeweegt. Initiatieven en de leefwereld van inwoners, instellingen en bedrijven worden, waar mogelijk, gefacilieerd en gestimuleerd. De tijd dat de (gemeentelijke) overheid zelf initiatieven en de leefwereld van inwoners bepaalde, ligt ver achter ons. Deze beweging wordt wel gekanteld werken genoemd. In onze organisatie geven wij dit vorm onder het motto: Anders Kijken, Gekanteld Werken. Regels en procedures zijn een middel en geen doel om initiatieven te faciliteren. Bij elk initiatief wordt steeds weer beoordeeld wat wél mogelijk is binnen de bestaande wetgeving.

Partner in een groter geheel

Een andere beweging die met gekanteld werken samenhangt, is dat de gemeente steeds meer partner is tussen en met andere partners. De gemeentelijke organisatie als ketenpartner in een groter geheel, met een toenemende wederkerige afhankelijkheid van elkaar. Voorbeelden zijn: gemeenschappelijke regelingen en verbonden partijen als Veiligheidsregio Fryslân, Fryske Uffieringstsjinst Miljeu en Omjouwing e.d., maar ook de OWO-samenwerking. De gemeentelijke organisatie participeert in deze netwerken.

Toegeruste medewerkers

Het is van groot belang dat de individuele medewerker gekwalificeerd is om zijn /haar bijdragen te leveren. Naast een opleidingsprogramma wordt gewerkt met het concept van strategische personeelsplanning (SPP). In de kern komt het er op neer dat de juiste medewerker op het juiste moment aan de juiste taak bijdraagt.

Bestuurskracht

De bestuurskracht van de gemeente is onlosmakelijk gekoppeld aan de kwaliteit van de organisatie en haar medewerkers. Dit aspect is goed verankerd binnen de organisatie.

Samenwerking met andere gemeenten

In programma 1 Besturen zijn de vervolgstappen met betrekking tot de samenwerking met Ooststellingwerf en Weststellingwerf vermeld, zoals de uitvoering van het procesplan dat de basis is voor het opzetten van efficiënte samenwerkingsvormen met die gemeenten.

Beleidsindicatoren

Bij onderstaande beleidsindicatoren zijn geen vergelijkende gegevens met de provincie Fryslân en "Nederland" opgenomen omdat die gegevens niet bekend zijn. (Bovendien is het opnemen van vergelijkende indicatoren niet voorgeschreven).

Formatie (Fte per 1.000 inwoners) (de toegestane formatie in fte van het ambtelijk apparaat)	<u>Opsterland:</u>		
	Realisatie: 7,2		
Bron: Eigen gegevens	Streefwaarde: -		eenheid: fte per 1.000 inwoners peildatum 1 januari 2017

Bezetting (het werkelijk aantal werkzame fte's, inclusief boventallige medewerkers.)	<u>Opsterland:</u>		
	Realisatie: 6,7		
Bron: Eigen gegevens	Streefwaarde: -		eenheid: fte per 1.000 inwoners Peildatum 1 januari 2016

Apparaatskosten (kosten per inwoner, de noodzakelijke financiële middelen voor het inzetten van personeel (salarissen), organisatie-, huisvestings-, materieel-, automatiseringskosten e.d. voor de uitvoering van de organisatorische taken. Apparaatskosten zijn dus alle personele en materiële kosten die verbonden zijn aan het functioneren van de organisatie, exclusief griffie en bestuur.)	<u>Opsterland:</u>		
	Realisatie: € 924		
Bron: Eigen gegevens	Streefwaarde: -		eenheid: kosten per inwoner gegevensperiode: 2017

Externe inhuur (kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen) (het betreft hier onder andere de inzet van uitzendkrachten, zzp'ers of detachings-overeenkomsten. Het kan zowel gaan om inhuur voor tijdelijke vervanging of voor inhuur van specialisten met specialistische	<u>Opsterland:</u>		
	Realisatie: 12,5%		
	Streefwaarde: -		eenheid: kosten inhuur externen als % van totale loonsom + kosten inhuur externen

vakkennis die ontbreekt in de organisatie.
Kenmerk van inhuur is dat de ingehuurde functionaris een plaats krijgt in de hiërarchie van de organisatie.)
Bron: Eigen gegevens

gegevensperiode: 2016

Overhead
(% van de totale lasten)
(overheadkosten zijn alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces.)
Bron: Eigen gegevens

Opsterland:
Realisatie: **26%**
Streefwaarde: -

eenheid: % van totale lasten

gegevensperiode: 2017

B. Grondexploitatie

Wat zouden we doen in 2017 (rechterkolom)?

De gemeente kan haar grondgebonden activiteiten uitvoeren.

Er zijn nieuwe bouwlocaties gerealiseerd, waar mogelijk binnen de huidige grondpositie.

Bestaande bouwlocaties voor woningbouw en bedrijventerreinen zijn ontwikkeld.

De grondposities sluiten aan op de doelen en de risico's zijn beheerst.

Gewenste ruimtelijke ontwikkelingen zijn meer door marktpartijen gerealiseerd.

Wat is gerealiseerd?

Nieuwe bouwlocaties

Er zijn geen nieuwe bouwlocaties gerealiseerd op gemeentelijke grond. Wel is onderzoek gedaan naar de toekomstige behoefte aan bedrijfslocaties (in Gorredijk) (Zie ook onderdeel B Werken). Hieruit komt naar voren dat op termijn een tekort zal ontstaan. In de regio Zuidoost Fryslân is volgens de provincie sprake van een overschot.

Bestaande bouwlocaties

Alle bestaande bouwlocaties zijn voor het grootste deel bouwrijp gemaakt.

Grondposities

De gemeente heeft voldoende bouwgrond in bezit om woningbouw voor verschillende doelgroepen te kunnen realiseren. De financiële risico's van de bouwgronden in exploitatie, de zogenoemde BIE's, zijn afgedekt met voorzieningen. De niet in exploitatie genomen gronden, de voormalige NIEGG's, staan voor de aanschafwaarde plus bijgeschreven kosten op de balans onder de materiële vaste activa (MVA). De financiële risico's zijn voor een deel met voorzieningen afgedekt. Het waarderingsrisico hiervan wordt uitgebreider toegelicht in de paragraaf grondbeleid.

Marktpartijen

Woningbouwprojecten op gemeentelijke bouwgrond zijn door marktpartijen gerealiseerd. Een voorbeeld hiervan is het project Mooi Loevestein in Gorredijk.

Nota Grondbeleid

Op 4 december 2017 heeft de raad de Nota grondbeleid Opsterland 2018-2022 vastgesteld.

C. Gemeentelijke eigendommen en ruilgronden

De gemeente bezit geen onnodige eigendommen.

- Verkopen van eigendommen die niet nodig zijn voor de gemeentelijke dienst conform het vastgestelde verkoopplan gemeentelijke

	gebouwen. <ul style="list-style-type: none"> • Beheren van gemeentelijke eigendommen die niet voor de openbare dienst bestemd zijn zolang ze niet verkocht zijn.
Situaties waarbij grond van de gemeente zonder en met toestemming door derden in gebruik is genomen zijn opgeheven.	<ul style="list-style-type: none"> • Verkopen van snippergroen en restgrond (water) in de gemeente (de fase van actief verkopen snippergroen is in 2016 afgerond).

Wat is gerealiseerd?

Verkoop gemeentelijke eigendommen

Na een inventarisatie zijn alle gemeentelijke gebouwen in categorieën ingedeeld, zodat keuzes over al of niet verkopen of slopen volgens een vast stramen kunnen worden beoordeeld. Ook is een verkoopplan vastgesteld met verkoopvoorstellen voor ieder gebouw afzonderlijk. In het verkoopplan zijn de gebouwen opgenomen die in de periode 2013-2018 voor verkoop in aanmerking komen, waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen "direct verkopen" en "bij gelegenheid verkopen". In de rubriek "direct verkopen" zijn gebouwen opgenomen die momenteel geen gemeentelijke functie meer vervullen. Over 2017 kan het volgende worden verantwoord:

- Huize Bordena, Hoofdstraat 31 te Beetsterzwaag is onder voorbehoud verkocht.
- De uitkijktoren Mjumsterwei 16c (kijktoren) te Bakkeveen is verkocht.
- Ondergrond Mjumsterwei 16c (doolhof) met aangrenzend het doolhof terrein is verkocht
- De muziekschool Vlaslaan 3 te Beetsterzwaag is in december 2016 verkocht.
- De woning aan de Bûtewei 6 is gesloopt. Er wordt nog onderzoek gedaan naar de bestemming van de vrijkomende grond.
- OBS Flambou, Mientewei 4, te Gorredijk is voor 2 jaar in erfpacht gegeven bij sportcentrum Gorredijk.
- Voormalig dorps huis Fugelsang 21 te Jonkerslân is onder voorbehoud verkocht.
- H. Ringenoldustrjitte 5 te Gorredijk is aangekocht.

Project (illegale) ingebruikname gemeentelijke grond en verkoop snippergroen

Het project, dat als doel had om de eigendomssituatie van alle snippergroen percelen in onze gemeente definitief en duurzaam te regelen, is in oktober 2017 afgesloten. Er zijn in totaal 160 strookjes verkocht. Naast de verkoop van grond is in 41 gevallen een bruikleenovereenkomst afgesloten en zijn 127 strookjes grond ontruimd.

Wat heeft het gekost?

(bedragen x 1000 euro)	jaarrekening 2016	begroting	begroting 2017 na wijzigingen	jaarrekening 2017	verschil begroting / jaarrekening
lasten	19.568-	19.662-	20.738-	20.657-	81
baten	3.250	1.880	1.947	2.198	251
saldo voor bestemming	16.318-	17.782-	18.791-	18.459-	332
mutaties reserves:					
lasten	50-	-	100-	100-	-
baten	1.744	-	-	176	176
saldo na bestemming	14.624-	17.782-	18.891-	18.383-	508

Financiële analyse:

Het saldo van dit programma is € 508.000 voordeliger dan geraamd. Dit voordeel is op hoofdlijnen als volgt te verklaren:

Storting in de voorziening bouwgrondexploitatie, nadeel € 40.000.

Een actualisatie van de waardering van de voorraad bouwgronden geeft in 2017 per saldo een nadeel van € 24.000. Daarnaast was een last van € 16.000 voor belastingschuld VPB.

Incidenteel resultaat bouwgrondexploitatie nadeel € 4.000.

Bij de begroting was een voordelig saldo op de bouwgrondexploitatie geraamd van € 115.000. In werkelijkheid is het saldo over 2017 € 111.000 voordelig. Voor een nadere toelichting op dit resultaat verwijzen wij naar de paragraaf grondbeleid (blz. 80).

Eigendommen niet voor openbare dienst, voordeel € 70.000.

Dit voordeel wordt grotendeels bepaald door verkoop groenstroken. De opbrengsten bedragen € 289.000 terwijl de kosten € 168.000 waren. Voor groenstroken was in 2017 geen raming opgenomen. Een ander voordeel is het resultaat op opbrengsten uit pachten, huren en grondverkoop (€ 15.000). Hiertegenover staat een nagekomen last van € 103.000. Dit betreft het afschrijven boekwaarde van verkochte grond. De bate hiervan was al in 2016 verantwoord. Tenslotte was er een voordeel van € 38.000 omdat de sanering van een woning Ureterp in 2017 maar deels is uitgevoerd. De bestaande woning is eind 2017 afgebroken. De tweede fase en de sanering van het betreffende weiland (voor de vm. woning) moet nog plaatsvinden. Deze sanering staat op de planning voor medio 2018. Bij de resultaatbestemming van de verantwoording 2017 wordt voorgesteld om in 2018 voor de tweede fase van de sanering € 38.000 beschikbaar te stellen

Bedrijfsvoering voordeel € 482.000.

De totale kosten van bedrijfsvoering (personeel, huisvesting, automatisering en informatisering, overige bedrijfsvoeringkosten) geven in 2017 een voordeel van € 470.000. Dit bedrag is een resultante van verschillende posten. Zo is er een voordeel van € 228.000 doordat meer personeelskosten konden worden doorberekend naar externe partijen en naar het budget sociaal domein vanwege direct geleverde zorg door eigen mensen. Hier hoefde dan niet voor te worden ingehuurd. Ook konden meer uren dan geraamd worden doorberekend aan investeringen en de bouwgrondexploitatie (voordeel € 90.000). En er was een voordeel van € 90.000 vanwege vrijval voorziening SPP. Tenslotte waren de salariskosten en de kosten inhuren personeel (in verband met vacatures en ziekte) per saldo € 90.000 voordeliger dan geraamd

2.1.8. Algemene dekkingsmiddelen

In dit hoofdstuk geven we een overzicht van de vrij besteedbare lokale heffingen, de uitkering uit het gemeentefonds, de dividenduitkeringen, de financieringsfunctie, de mutaties in de reserves en onvoorzien. Naast de toelichting in dit hoofdstuk wordt waar nodig in de paragrafen ook een toelichting gegeven.

Verbonden partijen

- bedrijven die voortkomen uit de verkoop van Essent namelijk BV Publiek Belang Elektriciteitsproductie, CBL Vennootschap BV, Claim Staat Vennootschap Amsterdam BV.
- NV Bank Nederlandse Gemeenten.

Financiën:

(bedragen x 1000 euro)	jaarrekening 2016	begroting	begroting 2017 na wijzigingen	jaarrekening 2017	verschil begroting / jaarrekening
lasten					
lokale heffingen	1.708-	1.700-	1.700-	1.339-	361
onvoorzien	-	38-	13-	-	13
totaal lasten	1.708-	1.738-	1.713-	1.339-	374
baten					
lokale heffingen	6.136	6.106	8.031	9.086	1.055
gemeentefonds	43.654	41.942	42.596	43.093	497
dividend	1.235	54	54	110	56
financieringsfunctie	168	149	269	247	22-
totaal baten	51.193	48.251	50.950	52.536	1.586
saldo voor bestemming	49.485	46.513	49.237	51.197	1.960
mutaties reserves:					
lasten	6.841-	-	86-	86-	-
baten	-	2.282	2.410	128	2.282-
saldo na bestemming	42.644	48.795	51.561	51.239	322-

Totaal van de mutaties in de reserves:

(bedragen x 1000 euro)	jaarrekening 2016	begroting	begroting 2017 na wijzigingen	jaarrekening 2017	verschil begroting / jaarrekening
lasten	7.297-	60-	216-	234-	18-
baten	8.920	2.543	4.079	2.650	1.429-
saldo	1.623	2.483	3.863	2.416	1.447-

De toelichting op de reserves vindt u in de toelichting op de balans (passiva) als onderdeel van de jaarrekening.

Lokale heffingen

De post "lokale heffingen" bestaan uit:

(bedragen x 1000 euro)	jaarrekening 2016	begroting	begroting 2017 na wijzigingen	jaarrekening 2017	verschil begroting / jaarrekening
lasten					
heffing OZB	3-	-		-	-
dotatie voorz dub deb	1.705-	1.700-	1.700-	1.339-	361
totaal lasten	1.708-	1.700-	1.700-	1.339-	361
baten					
heffing OZB	4.426	4.406	4.406	4.517	111
precariorechten	1.710	1.700	3.625	4.569	944
totaal baten	6.136	6.106	8.031	9.086	1.055

Lokale heffingen

De wijziging van de baten heffing OZB is veroorzaakt door de indexering van de opbrengsten OZB en de wijzigingen in het vastgoedbestand.

Precario

Ten opzichte van de jaarrekening 2016 zijn de baten uit precariorechten sterk toegenomen door het vrijvallen van de voorziening Precariorechten voor de jaren tot en met 2014. Deze bate is verantwoord als incidentele bate.

De opbrengst precariorechten over 2015 en volgende jaren is nog niet definitief. Er lopen juridische procedures. Zolang er geen duidelijkheid is wordt voor het hele bedrag waarover de procedures lopen een voorziening gevormd. De jaarlijkse baten over de jaren 2015 en volgende zijn naar aanleiding van een ingediend bezwaar over de metrage verlaagd € 1.700.000 naar € 1.339.000.

Gemeentefonds

De uitkering uit het gemeentefonds over 2015 is in 2017 definitief door het rijk vastgesteld. Dit leverde een voordeel op van € 36.000 (0,09%). De consequentie van de decembercirculaire 2017 voor het jaar 2016 bedraagt € 202.000 (0,46%) voordelig.

De uitkering gemeentefonds voor het jaar 2017 is naar aanleiding van de decembercirculaire 2017 positief bijgesteld met € 259.000.

Mutaties in de reserves

De baten uit de reserves zijn lager dan begroot. Oorzaak is de in de begroting opgenomen onttrekking aan de algemene reserve van € 2,28 miljoen. Deze onttrekking was begroot om de begroting incidenteel sluitend te krijgen. Bij het samenstellen van de verantwoording blijkt echter dat deze onttrekking niet noodzakelijk is. De onttrekking is daarom achterwege gebleven.

2.1.9. Kosten overhead

Onder overhead wordt verstaan: Alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces.

Door deze definitie te gebruiken kan een eenduidig inzicht worden gegeven in de kosten die direct zijn toe te rekenen aan bepaalde taakvelden.

Het overzicht Overhead is als volgt:

	begroting 2017	begr. 2017 na wijzigingen	jaarrekening 2017
personeel	16.751	16.893	15.833
huisvesting	409	651	666
ICT	1.104	1.247	1.172
overig	3.223	3.788	5.098
totaal	21.487	22.579	22.769
doorbelasten	14.111	14.049	14.494
overhead	7.376	8.530	8.275

2.1.10. Vennootschapsbelasting

In 2017 is een voorlopige aangifte 2017 ingediend en betaald van € 11.000. Gezien de nu nog onduidelijke wetgeving gaan we er voorlopig van uit dat de definitieve aangifte niet afwijkt van deze aangifte.

De belastingplicht wordt veroorzaakt door verwachte positieve resultaten op de grondexploitatie.

2.1.11. Onvoorzien

De post onvoorzien is als volgt besteed:

Beschikbaar volgens vastgestelde begroting	€ 37.500
Besteed is:	
Donatie Nederland helpt Sintmaarten	€ 10.000
Fryslân Kulture Haadsted 2018	€ 10.000
Bijdrage bezoek Cannes i.v.m. culturele hoofdstad 2018	€ 4.700
	<u>€ 24.700</u>
Resteert	€ 12.800

2.2. Paragrafen

2.2.1. Lokale heffingen

De Gemeentewet geeft een limitatieve opsomming van de belastingen die gemeenten mogen heffen (bijvoorbeeld onroerendezaakbelasting). Naast belastingen kunnen gemeenten ook rechten heffen. Dit zijn betalingen voor concrete door de gemeente verrichte individuele diensten (bijvoorbeeld leges voor een vergunning of reisdocument).

Deze belastingen en rechten (lokale heffingen) vormen voor de gemeente een inkomstenbron naast de geldstromen die van het Rijk komen, zoals de algemene uitkering uit het Gemeentefonds en diverse doeluitkeringen.

De lokale heffingen maken beleidsmatig onderdeel uit van één van de zeven programma's en zijn daarmee verspreid terug te vinden in de Verantwoording. In deze verplichte paragraaf Lokale heffingen worden ze gebundeld in een kort overzicht, waarbij de belangrijkste beleidslijnen en beheersmatige aspecten worden belicht.

Vaststelling verordeningen belastingen en heffingen

In de raadsvergadering van 21 november 2016 zijn de verschillende verordeningen met betrekking tot de belastingen en heffingen voor 2017 door de gemeenteraad vastgesteld. In de raadsvergadering van 4 december 2017 zijn de verschillende verordeningen met betrekking tot de belastingen en heffingen voor 2018 door de gemeenteraad vastgesteld.

Overzicht lokale heffingen

In het hierna volgende overzicht worden de lokale heffingen weergegeven.

overzicht lokale heffingen 2017			
programma (bedragen x 1.000 euro)	begroot (inclusief w ijszigingen)	jaarrekening 2017	verschil begroting / jaarrekening
algemeen plaatselijke verordening	46	26	20-
leges publiekszaken	216	281	65
omgevingsvergunningen	564	945	381
toeristenbelasting	148	165	17
begravenisrechten	150	145	5-
afvalstoffen (excl kw ijtscheldingen)	2.814	2.811	3-
riool (excl kw ijtscheldingen)	2.551	2.504	47-
onroerend zaakbelasting	4.406	4.517	111
precariobelastingen	1.925	1.339	586-
totaal	12.820	12.733	87-

De verschillen zijn meegenomen in de financiële analyses van de betreffende programma's.

Bezwaar en beroepschriften

Het aantal ontvangen bezwaar- en beroepschriften WOZ in 2017 was 141 (in 2016 was dit 108).

Kwijtscheldingsbeleid

Het aantal verleende kwijtscheldingen in 2017 was 629 (in 2016 was dit 583).

Precariorechten

In 2017 is voor € 1,3 miljoen aanslagen precariorechten voor kabels en leidingen opgelegd. Omdat de opbrengsten precariorechten nog omgeven zijn met een aantal risico's wordt voor hetzelfde bedrag een voorziening gevormd. Op 31 oktober 2017 is de raad per brief over de stand van zaken geïnformeerd.

Lokale lastendruk

De "Atlas van de lokale lasten 2017" (COELO) geeft voor onze gemeente het volgende rangnummer: Woonlasten meerpersoonshuishouden rangnummer 92 (hoogste rangnummer is 388). Een lager rangnummer betekent lagere lastendruk.

Kwijtscheldingsbeleid

Voor de onroerendezaakbelastingen en de heffingen voor riool- en afvalstoffenheffing, zoals die elk jaar gecombineerd worden opgelegd, kan kwijtschelding worden verkregen. Bij kwijtschelding vindt een vermogenstoets en een inkomenstoets plaats. De gemeente moet hiervoor een norm vaststellen. Deze norm wordt gerelateerd aan de bijstandsnorm. In onze gemeente is de kwijtscheldingsnorm gelijk aan de bijstandsnorm (100%).

Kostendekkendheid

De gerealiseerde kostendekkendheid van de tarieven is als volgt:

soort	dekkingspercentage begroot	dekkingspercentage werkelijk
Afval	100%	99%
Riolering (excl. mutatie voorz.)	100%	97%

Het nadeel bij riolering (€ 78.000) is onttrokken aan de betreffende voorziening. Omdat er voor afval geen reserve of voorziening is, komt dit nadeel (€ 28.000) ten laste van het resultaat.

Beleidsindicatoren

Gemeentelijke woonlasten éénpersoonshuishouden (Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.) Bron: COELO, Groningen	<u>Opsterland:</u>	<u>Fryslân:</u>	<u>Nederland:</u>
	Realisatie: € 570	€ 610	€ 644
	Streefwaarde: -	eenheid: euro	
gegevensperiode: 2017			

Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden (Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.) Bron: COELO, Groningen	<u>Opsterland:</u>	<u>Fryslân:</u>	<u>Nederland:</u>
	Realisatie: € 681	€ 695	€ 723
	Streefwaarde: -	eenheid: euro	
gegevensperiode: 2017			

Gemiddelde WOZ-waarde (De gemiddelde WOZ waarde van woningen in duizend euro) Bron: CBS - Statistiek Waarde Onroerende Zaken	<u>Opsterland:</u>	<u>Fryslân:</u>	<u>Nederland:</u>
	Realisatie: € 200	€ 169	€ 216
	Streefwaarde: -	eenheid: 1.000 euro	
gegevensperiode: 2017			

2.2.2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen de weerstandscapaciteit, zijnde de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken en alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie

Een juist oordeel over de toereikendheid van de weerstandscapaciteit kan alleen maar worden gegeven als er een juist en volledig beeld bestaat van de risico's, de kans hierop en de eventuele financiële gevolgen. Daartoe wordt jaarlijks een risicoprofiel opgesteld.

Uitgangspunten en kaderdocumenten

Beleidskader reserves en voorzieningen (2016).
Beleidskader vaststelling bedrag post onvoorzien.

Risicoprofiel

Begin 2018 zijn de risico's opnieuw geïnventariseerd en het benodigde weerstandsvermogen berekend. We noemen risico's en schatten daarbij de factoren kans (dat het risico zich voordoet) en invloed (de impact als het risico zich voordoet) in. Hieruit is de volgende top tien van risico's naar voren gekomen, gesorteerd naar invloed op de weerstandscapaciteit.

Risico	Kans	maximaal financieel gevolg	Totaal risico	invloed
Uitgaven Decentralisatie Jeugd en WMO overschrijden de geraamde bedragen	20%	€ 1.000.000	€ 200.000	5%
Meerjarige afname WSW-medewerkers verloopt trager dan verwacht	40%	€ 400.000	€ 160.000	4%
Financiële consequenties herstructurering Caparis NV	15%	€ 900.000	€ 135.000	3%
Tegenvallende resultaten grondexploitaties.	10%	€ 500.000	€ 50.000	1%
Borgstellingen.	1%	€ 27.000.000	€ 270.000	7%
Invoering Europese richtlijn Energieprestatie Gebouw en	50%	€ 500.000	€ 250.000	6%
Financiële tegenvallers grote projecten	10%	€ 20.000.000	€ 2.000.000	51%
Er is een risico dat de uitkering uit het gemeentefonds in een volgende circulaire wordt verlaagd.	50%	€ 600.000	€ 300.000	8%
organisatieknelpunten door toenemende taken	25%	€ 1.000.000	€ 250.000	6%
waarderingsrisico gronden	25%	€ 1.100.000	€ 275.000	7%

De genoemde maximale financiële gevolgen zijn relatief. Een risico met een groot maximaal financieel gevolg kan op basis van de "kans" en "invloed" een relatief beperkte invloed op het aan te houden minimale weerstandscapaciteit hebben. Omgekeerd kan een klein maximaal financieel gevolg een grote invloed hebben.

Bepalen van de weerstandscapaciteit

De benodigde weerstandscapaciteit is berekend op € 3,9 miljoen. De huidige weerstandscapaciteit is € 22,6 miljoen, wat betekent dat wij in staat zijn om met de huidige weerstandscapaciteit ook grotere risico's het hoofd te kunnen bieden.

In onderstaande tabel wordt de (incidentele) weerstandscapaciteit weergegeven. De bedragen zijn gebaseerd op de balans ultimo 2017.

<i>incidenteel weerstandsverm. (bedragen x € 1.000)</i>	
<u>algemene reserve (AR):</u>	
AR buffer	7.500
AR investeringen	1.782
AR vrij deel	5.246
totaal algemene reserve	14.528
totaal bestemmingsreserves	8.063
totaal incidentele weerstandscapaciteit ultimo 2015	22.591

Naast de incidentele weerstandscapaciteit is er ook een structurele weerstandscapaciteit in de begroting opgenomen. Dit is de post onvoorzien, deze is begroot op € 37.500. De besteding van dit bedrag staat in hoofdstuk 2.1 "Onvoorzien".

Het beleid betreffende de weerstandscapaciteit en de risico's

Jaarlijks worden de risico's geïnventariseerd. Daarnaast berekenen we het beschikbare weerstandsvermogen. Het weerstandsvermogen moet minimaal de berekende risico's kunnen dekken.

Kengetallen

In het vernieuwde BBV is vastgesteld dat de volgende kengetallen gepresenteerd moeten worden.

Kengetallen	Rekening 2016	Begroting 2017	Rekening 2017
1 Netto schuldquote	59,83%	66,00%	58,98%
Netto schuldquote excl. verstrekte leningen	40,80%	47,03%	40,80%
2 Solvabiliteitsratio	25,93%	25,60%	28,22%
3 Structurele exploitatieruimte	1,14%	-2,52%	-1,21%
4 Grondexploitatie	4,59%	4,00%	3,64%
5 Belastingcapaciteit	93,08%	94,07%	97,93%

Beoordeling onderlinge verhouding tussen de kengetallen in relatie tot de financiële positie:

Netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen:

Hoe hoger de schuld, hoe hoger de netto schuldquote. De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen en geeft daarmee een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Een hoge netto schuldquote hoeft op zichzelf geen probleem te zijn. Of dat het geval is valt niet direct af te leiden uit de netto schuldquote zelf, maar hangt af van meerdere factoren. Zo kan een hoge schuld worden veroorzaakt doordat leningen zijn afgesloten die vervolgens onder dezelfde voorwaarden, zijn doorgeleend aan bijvoorbeeld woningbouwcorporaties. In dat geval hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn. Om inzicht te verkrijgen in hoeverre sprake is van doorlenen, wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven (netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen). Onze gemeente heeft ultimo 2017 nog voor € 13,4 miljoen aan opgenomen leningen uitstaan, die volledig zijn doorbetaald aan woningbouwcorporaties. Het verschil tussen de beide netto schuldquote percentages is daarmee momenteel aanzienlijk. Deze percentages liggen vanaf ultimo 2019 dicht bij elkaar. Dit wordt veroorzaakt doordat zowel door de woningbouwcorporaties als de gemeente in 2019 tot aflossing zal worden overgegaan van het restant van deze leningen.

Solvabiliteitsrisico

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is om op de lange termijn aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Indien sprake is van een forse schuld én veel eigen vermogen (het totaal van de algemene en de bestemmingsreserves), hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn voor de financiële positie. Hiervan is bijvoorbeeld sprake indien een lening is aangegaan omdat het eigen vermogen niet liquide is (het eigen vermogen 'zit vast' in bijvoorbeeld een gemeentehuis of is aangewend voor de financiering van andere investeringen). Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de weerbaarheid van de gemeente. De mate van weerbaarheid geeft in combinatie met de andere kengetallen een indicatie over de financiële positie van de gemeente. De solvabiliteitsratio drukt immers het eigen vermogen uit als percentage van het totale vermogen en geeft daarmee inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. De VNG gaat ervan uit dat voor gemeenten een solvabiliteit van 20% toereikend is. De solvabiliteit ligt ruim 8% boven deze grens en is dus toereikend.

Structurele exploitatieruimte

Voor de beoordeling van de financiële positie is het ook van belang te kijken naar de structurele baten en structurele lasten. Structurele baten zijn bijvoorbeeld de algemene uitkering uit het gemeentefonds en de opbrengsten uit de onroerende zaakbelasting OZB. Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele exploitatieruimte is, doordat wordt gekeken naar de structurele baten en structurele lasten en deze worden vergeleken met de totale baten. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder de rente en aflossing van een lening) te dekken. De relevantie van dit kengetal voor de beoordeling van de financiële positie schuilt erin dat het van belang is om te weten welke structurele ruimte een gemeente heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. De kengetallen moeten daarbij in samenhang worden gezien. Wanneer bijvoorbeeld de grondexploitatie er niet toe bijdraagt om de schuldpositie te verminderen en de structurele exploitatie ruimte negatief is, geeft het kengetal belastingcapaciteit inzicht in de mogelijkheid tot hogere baten.

Grondexploitatie

De afgelopen jaren is bij diverse gemeenten gebleken dat grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie van de gemeente. Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de grond) is ten opzichte van de totale (geraamde) baten. Het is belangrijk om te kunnen beoordelen of er een reële verwachting is of grondexploitatie kan bijdragen

aan de verlaging van de schuld. Staat de grond tegen een te hoge waarde op de balans en moet die worden afgewaardeerd dan leidt dit tot een lager eigen vermogen en dus een lagere solvabiliteitsratio. De gemeente Opsterland heeft een beperkt kengetal 'grondexploitatie' en loopt op grond daarvan op dit terrein een veel kleiner risico dan veel andere gemeenten. Van een te hoge waardering van gronden is bovendien momenteel geen sprake.

Belastingcapaciteit

De OZB-bate is voor de gemeente Opsterland de belangrijkste eigen belastinginkomst. De belastingcapaciteit geeft inzicht in de mate waarin een eventuele financiële tegenvaller in het volgende begrotingsjaar kan worden opgevangen. Ook geeft de belastingcapaciteit aan welke ruimte er theoretisch is voor nieuw beleid. Om deze ruimte weer te kunnen geven is een ijkpunt nodig. In het BBV is er voor gekozen om de belastingcapaciteit te relateren aan landelijk gemiddelde tarieven. In de eerste plaats is voor een landelijk gemiddelde gekozen omdat er over het algemeen geen maximum is gesteld aan belastingentarieven. Daarnaast geeft een gemiddelde meer inzicht in de betekenis van de belastingcapaciteit voor de financiële positie dan wanneer het gerelateerd wordt aan een maximaal te heffen tarief en worden deze gemiddelden ook onderling door gemeenten gebruikt om lasten te vergelijken. Het Coelo publiceert jaarlijks de "Atlas van de Lokale Lasten", een macro- en micro-overzicht van opbrengsten van de hoogte en ontwikkeling van tarieven, heffingen en woonlasten dat mede daarvoor wordt gebruikt. Ook wordt voortaan in de meicirculaire van het gemeentefonds een overzicht opgenomen met de (ontwikkeling van de) gemiddelde lastendruk van de woonlasten van een meerpersoonshuishouden.

Voor de gemeenten wordt de belastingcapaciteit gerelateerd aan de hoogte van de gemiddelde woonlasten (OZB, rioolheffing en reinigingsheffing). Naast de OZB wordt tevens gekeken naar de riool- en afvalstoffenheffing omdat deze beide heffingen niet beslist kostendekkend hoeven te zijn (er is dan sprake van belastingcapaciteit die niet benut wordt).

Uit de beschrijving van de verschillende kengetallen blijkt dat een afzonderlijk kengetal nog weinig zegt over hoe de financiële positie moet worden beoordeeld. Zo hoeft een hoge schuld niet per definitie een nadelig effect te hebben op de financiële positie. Het effect is namelijk ook afhankelijk van wat er aan eigen vermogen tegenover staat, hoe groot de kans is dat de schuld weer wordt afgelost en wat bijvoorbeeld de omvang van de baten is. Ook een tegenvallende ontwikkeling van de grondprijs hoeft geen negatieve invloed te hebben indien de structurele exploitatieruimte groot (genoeg) is, of als de gemeente over voldoende ruimte in de belastingcapaciteit beschikt (er is in die gevallen ruimte om tegenvallers op te vangen). Het is dus, met andere woorden, niet mogelijk om een individueel kengetal te gebruiken voor de beoordeling van de financiële positie. De kengetallen moeten altijd in samenhang worden gezien, omdat ze alleen gezamenlijk en in hun onderlinge verhouding een goed beeld kunnen geven van de financiële positie van de gemeente.

2.2.3. Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

De gemeente heeft de verantwoordelijkheid voor het beheer van de openbare ruimte en gemeentelijke gebouwen. Deze openbare ruimte bestaat uit kapitaalgoederen. Dit zijn wegen, riolering, civiele kunstwerken, groen, openbare verlichting, gebouwen en overige bebakening en straatmeubilair. Het onderhoud hiervan is van belang voor de leefbaarheid en veiligheid in onze gemeente. Daarnaast is goed onderhoud van belang om kapitaalverlies te voorkomen.

In het Beeldkwaliteitsplan beheer openbare ruimte 2014-2018 (hierna: BKP) zijn de kwaliteitsniveaus van de arealen (te onderhouden kapitaalgoederen) groen, verhardingen en kunstwerken vastgelegd door de gemeenteraad (13 mei 2013). Hierin heeft in 2017 een herijking plaatsgevonden (notitie Kapitaalgoederen) om kapitaalvernietiging te minimaliseren. Het onderhoud van deze arealen is daarbij gedifferentieerd naar gebruik. Netjes waar het moet, sober waar het kan. De ambitieniveaus voor de riolering zijn vastgelegd in het Gemeentelijk Rioleringsplan 2015-2019 (hierna: GRP).

Kaderstellende documenten

Beeldkwaliteitsplan beheer openbare ruimte 2014-2018 (BKP)

Aanpassingen Beeldkwaliteitsplan beheer openbare ruimte op openbaar groen (vastgesteld 15-10-2015)

Notitie kapitaalgoederen 2017

Beheerplan onderhoud sportvelden (2008)

Beleidsnota Licht in de Duisternis (2009)

Gemeentelijk rioleringsplan 2015-2019 (GRP)

Gemeentelijk verkeer en vervoerplan 2010 Bereikbaar zijn en blijven (GVVP)

Wegen en verhardingen

Kerncijfers

De gemeente heeft ongeveer 2,7 mln. m² verharding in beheer. Deze bestaat voor 58% uit asfalt, 40% elementenverharding (klinkers, tegels e.a.) en 2% beton. De totale verharding vertegenwoordigt een geschatte waarde van ongeveer € 175 mln.

Araal	Hoeveelheid	Kwaliteitsniveaus beheer en onderhoud verharding per structuurelement					
		Bedrijven-terreinen	Buitengebied	Centra	Groengebieden / Parken	Hoofdwegen	Woongebieden
Fietspaden	85km	Hoog	Basis	Hoog		Basis	Basis
Parkeervoorzieningen	11,2ha	Hoog	Basis	Basis	Hoog	Basis	Basis
Wegen	397km	Basis	Laag	Laag	Laag	Basis	Basis
Voetpaden / trottoirs	124km	Laag	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis

Huidige kwaliteit (CROW) op basis van inspectie 2017.

Beheer

Het gewenste kwaliteitsniveau van de verhardingen is vastgelegd in het *beeldkwaliteitsplan openbare ruimte 2014-2018*.

Om kapitaalvernietiging te voorkomen is aanvullend in september 2017 de Notitie kapitaalgoederen vastgesteld waarmee de ambitie is uitgesproken om alle arealen op een basis niveau te gaan onderhouden.

Araal	Hoeveelheid	Kwaliteitsniveaus beheer en onderhoud verharding per structuurelement					
		Bedrijven-terreinen	Buitengebied	Centra	Groengebieden / Parken	Hoofdwegen	Woongebieden
Fietspaden	85km	Basis	Basis	Basis		Basis	Basis
Parkeervoorzieningen	11,2ha	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis
Wegen	397km	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis
Voetpaden / trottoirs	124km	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis

Vastgelegde kwaliteit (CROW) in overeenstemming met het Beeldkwaliteitsplan beheer openbare ruimte 2014-2018 en de herijking n.a.v. de Notitie Kapitaalgoederen 2017.

Toekomst

Wegen hebben afhankelijk van gebruik en soort een bepaalde (theoretische) levensduur. Het grootste deel van de wegen in de gemeente is aangelegd of gerehabiliteerd tussen 1970 en 1990. Dit zorgt er voor dat er in verhouding vanaf 2020 meer wegen aan vervanging toe zijn. Het zwaartepunt van deze (theoretische) vervangingspiek ligt tussen 2030 en 2050. In afwachting van de inspectie die eind 2017 is afgerond wordt in 2018 een investeringsplan opgesteld waardoor meer duidelijkheid ontstaat over de te verwachten vervangingspiek.

Riolering

Kerncijfers

In de gemeente ligt meer dan 350 km riolering onder de grond. Hiervan is 214 km vrijerval en 137 km mechanische riolering. Daarnaast zorgen 558 gemalen, 112 IBA's (reinigungsstations op perceelniveau) en 5 bergbezinkvoorziening voor de verwerking van afval- en hemelwater. De totale installatie vertegenwoordigt een geschatte waarde van ongeveer € 146 mln.

Gemeentelijke watertaken		Kwaliteitsniveaus per structuurelement			
		Centrum	Woongebieden	Bedrijven-terreinen	Buitengebied
Afvalwater	inzameling van afvalwater	Basis	Basis	Basis	Basis
	transport van afvalwater	Basis	Basis	Basis	Basis
Hemelwater	inzameling van overtollig hemelwater	Basis	Basis	Basis	
	verwerking van hemelwater in riolen	Basis	Basis	Basis	
	verwerking van hemelwater in openbare ruimte	Laag > Basis	Laag > Basis	Laag > Basis	
Grondwater	inzameling van grondwater	Basis > Laag	Basis > Laag	Basis > Laag	
	verwerking van grondwater	Basis	Basis	Basis	

Huidige kwaliteit (CROW) op basis van inspecties en prognoses 2017.

Beheer

Het gewenste kwaliteitsniveau van de installatie is vastgelegd in het *Gemeentelijke Rioleringsplan 2015 – 2019* (GRP). Met het voortzetten van het huidige beleid wordt de installatie op de vastgestelde niveaus onderhouden.

Gemeentelijke watertaken		Kwaliteitsniveaus per structurelement			
		Centrum	Woongebieden	Bedrijventerreinen	Buitengebied
Afwalwater	inzameling van afvalwater	Hoog > Basis	Hoog > Basis	Hoog > Basis	Basis
	transport van afvalwater	Basis > Hoog	Basis > Hoog	Basis > Hoog	Basis > Hoog
Hemelwater	inzameling van overtollig hemelwater	Basis > Hoog	Basis > Hoog	Basis > Hoog	
	verwerking van hemelwater in riolen	Basis	Basis	Basis	
	verwerking van hemelwater in openbare ruimte	Basis	Basis	Basis	
Grondwater	inzameling van grondwater	Basis	Basis	Basis	
	verwerking van grondwater	Basis	Basis	Basis	

Vastgelegde kwaliteit (CROW) in overeenstemming met het Gemeentelijk Rioleringsplan 2015-2019.

Toekomst

Tot 2040 is er voldoende budget om het vastgestelde ambitieniveau te handhaven. Na 2040 is de reserve uitgeput en worden de uitgaven hoger dan de inkomsten.

Vaarwegen en kunstwerken (water)

Kerncijfers

Civiele kunstwerken	
Omschrijving	Aantal
Bruggen (beweegbaar)	17 stuks
Bruggen (vast)	28 stuks
Bruggen (hout)	96 stuks
Kademuren	6.860 m1
Oeverconstructies	26.734 m1
Vaarrecreatieve voorzieningen	36 stuks
Duikers	4 stuks
Tunnels*	4 stuks
Sluizen	1 stuks

*Van drie tunnels heeft de gemeente het dagelijks beheer. Het eigendom ligt bij de Provincie Fryslân of Rijkswaterstaat

Het totale areaal kunstwerken vertegenwoordigt een geschatte vervangingswaarde van ongeveer € 55 mln.

Beheer

Het gewenste kwaliteitsniveau van kunstwerken e.a. is vastgelegd in het *beeldkwaliteitsplan openbare ruimte 2014-2018*. Binnen het begroote budget worden de kunstwerken / voorzieningen op de vastgestelde niveaus onderhouden.

Areaal	Kwaliteitsniveaus beheer en onderhoud verharding per structurelement					
	Bedrijventerreinen	Buitengebied	Centra	Groengebieden / Parken	Hoofdwegen	Woongebieden
Bruggen (beweegbaar)		Basis	Basis		Basis	Basis
Bruggen (vast)		Laag	Basis		Laag	Basis
Bruggen (hout)		Laag		Basis	Basis	Basis
Kademuren		Basis	Basis			Basis
Oeverconstructies		Basis				Basis
Vaarrecreatieve voorzieningen		Basis	Basis			Basis

Vastgelegde kwaliteit (CROW) in overeenstemming met het Beeldkwaliteitsplan beheer openbare ruimte 2014-2018.

Toekomst

Voor kunstwerken is geen verwachte vervangingspiek. Tot en met 2025 betreft de theoretische vervanging circa € 5 mln. Tot en met 2040 bedraagt dit circa €12 mln. Op dit moment is nog geen

sprake van kapitaalvernietiging aan vaste en houten bruggen. In 2018 wordt een vervangingsplan opgesteld voor het areaal kunstwerken.

Groen

Kerncijfers

Opsterland is een groene gemeente met een diversiteit aan openbaar groen. De grootste arealen zijn hieronder weergegeven.

Openbaar groen	
Omschrijving	Aantal
Bomen	49.000 stuks
Bosplantsoen	900.000 m2
Sierbeplanting	75.000 m2
Hagen	9.500 m1
Grasveld	965.000 m2
Bermen/ruigte	1.893.000 m2
Watergangen/vijvers	590.000 m2
Parkmeubilair	800 stuks

Beheer

Het gewenste kwaliteitsniveau van het openbare groen is vastgelegd in het *Beeldkwaliteitsplan openbare ruimte 2014-2018*. Om kapitaalvernietiging te minimaliseren is aanvullend in september 2017 de Notitie Kapitaalgoederen vastgesteld waarmee de ambitie is uitgesproken om meer arealen op een basis niveau te gaan onderhouden.

Binnen het begrote budget worden de arealen groen op de vastgestelde niveaus onderhouden.

Beeldkwaliteit	Centra	Woongebied	Hoofdwegen	Bedrijven-terrein	Groengebieden / parken	Buitengebied	Begraafplaatsen
Bomen	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis
Bosplantsoen	Basis	Basis	Laag	Laag	Laag	Laag	Basis
Sierbeplanting	Basis	Basis	Basis	Laag	Basis	Laag	Hoog
Hagen		Basis	Basis	Basis	Laag	Laag	Hoog
Grasveld	Basis	Laag	Laag	Laag	Laag	Laag	Hoog
Bermen		Basis	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis
Kruidenrijk gras	Basis	Laag	Laag	Laag	Laag		Basis
Watergangen/vijvers	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis
Parkmeubilair	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis	Hoog

Vastgelegde kwaliteit (CROW) in overeenstemming met de aanpassingen op het Beeldkwaliteitsplan beheer openbare ruimte 2014-2018 (15-10-2015) en de Notitie Kapitaalgoederen 2017.

Toekomst

In het areaal bomen komt ziekte voor (o.a. essentaksterfte en kastanjabloedingsziekte), waardoor op korte termijn (<5jr) de veiligheid van deze bomen niet kan worden gewaarborgd. Deze bomen (circa 5% van het areaal) worden gekapt. Voor een deel hiervan wordt herplant gepleegd.

Gebouwen

Kerncijfers

De gemeente heeft 53 gebouwen in beheer en eigendom. Het gemeentelijk vastgoed heeft een herbouwwaarde van circa € 63 mln.

Gemeentelijk vastgoed	
Functieomschrijving	Aantal
Bedrijfsvoering	11
Maatschappelijk	14
Monumentaal	8
Voormalige scholen	5
Dorpshuizen	7
Overig	8
Totaal gebouwen	53

Beheer

Het grootste deel (90%) van de gebouwen wordt onderhouden op basis van de kwaliteit 'instandhouding'. Dit betekent dat aan de gebouwen werkzaamheden worden verricht om het gebouw te behouden in de staat waarin deze zich bevindt. Deze gebouwen voldoen wat betreft het onderhoud aan de gestelde bestekskwaliteit. De overige gebouwen (10%) zijn niet meer in gebruik of zullen binnenkort niet meer in gebruik zijn en worden verkocht of gesloopt. Aan deze gebouwen wordt het minimaal noodzakelijke onderhoud gepleegd.

Toekomst

Onnodig vastgoed wordt afgestoten (sloop of verkoop). Voor het in stand houden van de gemeentelijke gebouwen is een voorziening beschikbaar.

Openbare verlichting

Kerncijfers

In Opsterland staan circa 4.400 lantaarnpalen waarvan ongeveer 90% in beheer en eigendom van de gemeente zijn. De overige palen zijn in beheer en eigendom van de Provincie Fryslân, Rijkswaterstaat, woningcorporaties en VVE's. Het totale jaarlijkse energieverbruik van het gemeentelijke areaal is 537.000kWh. De totale vervangingswaarde van de installatie bedraagt ongeveer € 6 mln.

Beheer

De beleidsuitgangspunten van de openbare verlichting staan vastgelegd in de notitie Licht in de Duisternis (2009). De masten worden onderhouden op CROW kwaliteitsniveau B (is in overeenstemming met aan het 'basisniveau' zoals vastgelegd in het BKP).

Toekomst

De installatie openbare verlichting is relatief jong. Op basis van de theoretische levensduur ontstaat na 2025 een vervangingspiek. Deze wordt met de komende vervangingsprojecten afgevlakt.

Overzicht lasten onderhoud kapitaalgoederen:

Overzicht onderhoud kapitaalgoederen 2017			
programma (bedragen x 1.000 euro)	begroot (inclusief wijzigingen)	jaarrekening 2017	verschil begroting / jaarrekening
01 besturen	-	-	-
02 wonen en werken	30	24	6
03 ontspannen	280	370	90-
04 leren	145	250	105-
05 zorgen	49	44	5
06 beheren	3.101	3.249	148-
07 middelen	1.067	1.150	83-
Totaal programma's	4.672	5.087	415-

2.2.4. Financiering

Deze paragraaf gaat over de taken financiering, cashmanagement en renterisicobeheer. Deze taken hebben als doel de gemeente te voorzien in de behoefte aan vreemd vermogen tegen zo laag mogelijke kosten en te beschermen tegen ongewenste financiële risico's.

Uitgangspunten

In de financiële verordening heeft de raad het college bestuurlijk mandaat gegeven voor het uitoefenen van de financieringsfunctie. Wij zorgen daarbij voor:

1. Het aantrekken van voldoende financiële middelen en het uitzetten van overtollige gelden;
2. Het beheersen van de risico's verbonden aan de financieringsfunctie, zoals renterisico's, koersrisico's en kredietrisico's.
3. Het beperken van de kosten van leningen en het bereiken van voldoende rendement op uitzettingen.
4. Het beperken van de interne verwerkingskosten en externe kosten bij het beheren van de geldstromen en financiële posities.

Daarbij heeft de gemeenteraad ook beleid vastgesteld voor de uitvoering.

Kasgeldlimiet en renterisiconorm

De kasgeldlimiet en de renterisiconorm hebben allebei als doel de lening portefeuille van de gemeente te behoeden voor onverantwoord grote gevoeligheid voor rentefluctuaties. Ze stellen dus een grens aan de structuur van de leningen, niet aan de hoogte. De kasgeldlimiet richt zich hierbij op leningen met een rente typische looptijd van maximaal een jaar. De renterisiconorm betreft leningen met een rente typische looptijd van één jaar of langer.

Renterisicobeheer

Het renterisico is het volume aan uitstaande schuld, dat aan renteherziening onderhevig is. De wetgever heeft in de Wet financiering decentrale overheden (Fido) eisen gesteld aan het renterisico dat een gemeente in enig jaar mag lopen. Deze eisen komen tot uitdrukking in de hierna toegelichte kasgeldlimiet (voor leningen met een looptijd tot 1 jaar) en renterisiconorm (voor leningen met een looptijd vanaf 1 jaar).

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet stelt dat de gemiddelde netto-vlottende schuld van de gemeente niet hoger mag zijn dan 8,5% van het begrotingstotaal. Voor 2017 is dit maximum voor onze gemeente € 6,1 miljoen. Over 2017 hebben we voldaan aan de kasgeldlimiet.

Renterisiconorm

Volgens de renterisiconorm mag het renterisico in een jaar niet meer bedragen dan het wettelijk bepaald percentage (20%) van het begrotingstotaal. Voor onze gemeente betekent dat een renterisiconorm van € 14,4 miljoen. Het renterisico op de vaste schuld is de som van het bedrag aan herfinanciering en het bedrag aan renteherziening op de vaste schuld. Voor de renterisiconorm geldt een minimum van € 2,5 miljoen. Over 2017 hebben we voldaan aan de renterisiconorm.

Liquiditeiten

Ook in 2017 hebben we weer een beroep moeten doen op de kapitaalmarkt. Aan de hand van een meerjarige liquiditeitenplanning is de financieringsbehoefte vastgesteld en zijn de kosten voor het aantrekken van liquiditeiten bewaakt. In 2017 zijn geen nieuwe langlopende leningen aangetrokken. Voor de aangetrokken kortlopende leningen hebben we in 2017 rente ontvangen in plaats van betaald.

2.2.5. Bedrijfsvoering

In programma 7 Middelen onder thema A Bedrijfsvoering zijn de bestuurlijke doelstellingen uit het coalitieakkoord opgenomen. In deze paragraaf gaat het over de zogenaamde PIOFAH-functies: personeel, informatievoorziening, organisatie, financiën, automatisering en huisvesting. De bedrijfsvoering wordt steeds verder ontwikkeld in samenhang met de vraagstukken rondom sturing en control. Bedrijfsvoering gaat daarnaast ook over innovatie: kunnen we de processen slimmer organiseren en kan het goedkoper en beter? In deze paragraaf wordt inzicht gegeven in de ontwikkelingen die op dit moment in de gemeentelijke bedrijfsvoering spelen.

Samenwerking Ooststellingwerf, Weststellingwerf en Opsterland (OWO)

In programma 1 Besturen zijn op hoofdlijnen de stappen vermeld die dit jaar zijn gezet met betrekking tot de samenwerking met de gemeenten Ooststellingwerf en Weststellingwerf. Het jaar 2017 heeft gestaan in het teken van de oprichting van de OWO-afdeling Sociaal Domein met als standplaats Oosterwolde. De stand van zaken is als volgt:

Activiteit(en)	Standplaats	Wanneer
OWO-afdeling I&A (informatisering en automatisering) (onderdeel van Bedrijfsvoering)	Wolvega	1 januari 2014
OWO-afdeling PSA (personeels- en salarisadministratie) (onderdeel van Bedrijfsvoering)	Wolvega	1 januari 2014
OWO-afdeling Belastingen, vastgoed en invordering (BVI)	Oosterwolde	1 juli 2014
OWO-afdeling FA+ (financiële administratie, inkoop, verzekeringen)	Wolvega	1 januari 2015
OWO-afdeling VTH (vergunningverlening, toezicht en handhaving)	Gorredijk	1 juli 2015
Documentaire informatievoorziening-DIV) (onderdeel van Bedrijfsvoering)	Wolvega	1 januari 2016
OWO-afdeling Werk, Inkomen en Zorg (Sociaal Domein)	Oosterwolde	1 juli 2017

Organisatieontwikkeling, meer kwaliteit met minder geld

Om de ambtelijke organisatie goed toe te rusten op nieuwe taken en inzichten is organisatieontwikkeling een permanent aandachtsgebied van het management. Hierbij is ingestoken op de beweging naar gekanteld werken. In onze organisatie geven wij dit vorm onder het motto: Anders Kijken, Gekanteld Werken. Regels en procedures zijn een middel en geen doel om initiatieven te faciliteren. Bij elk initiatief wordt steeds weer beoordeeld wat wél mogelijk is binnen de bestaande wetgeving. Dit moet op termijn leiden tot een slanke, flexibele en regio voerende organisatie. Een toekomstbestendige gemeente zal zich primair moeten richten op klaar zijn voor de opgaven van de komende perioden, door met (digitale) innovaties kwaliteit te kunnen blijven leveren. Door de bezuinigen uit het verleden zal die kwaliteitsverbetering gepaard moeten gaan met een efficiëntieslag.

Strategische personeelsplanning en bezuinigingen op personeel

Vier jaar geleden is een start gemaakt met de zogenaamde strategische personeelsplanning. Strategische personeelsplanning moet informatie opleveren met betrekking tot de vraag "Welk personeel hebben wij op de korte en de lange termijn nodig?" rekening houdend met de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt. Kortom de zorg voor het juiste aantal medewerkers met de juiste kennis, vaardigheden en gedrag. Dit is van essentieel belang voor het realiseren van de bestuurlijke ambities en voor de bestuurskracht van de gemeente. Een ander belang dat de strategische personeelsplanning dient is de invulling van de bezuinigingstaakstelling op het personeel.

Personeelsomvang per 1 januari 2018

Het aantal formatieplaatsen (fte's) is dit jaar gezakt van 219 naar 213. In het hiernavolgende overzicht (per 1 januari van het jaar) is het verloop hierin van de afgelopen jaren weergegeven.

Stand op 1 januari	2016	2017	2018
Aantal formatieplaatsen	215	219	213

De daling in 2017 wordt voornamelijk veroorzaakt door de realisatie van OWO-Backoffice WIZ per 1 juli 2017. Hierdoor is de formatie met 8,3 fte afgenomen. Aan de andere kant is de formatie met 2,3 fte toegenomen door de nieuwe functies, zoals weergegeven in de Perspectiefbrief 2017.

Formatie per 1/1/2017	219	fte
Perspectiefbrief 2017	2,3	fte
Start OWO-Backoffice WIZ	- 8,3	fte
Formatie per 1/1/2018	213	fte

Bezuinigingstaakstellingen 2014-2018

In het coalitieakkoord 2014-2018 zijn opnieuw indicaties genoemd voor efficiëntiebezuinigen op de kosten van de bedrijfsvoering, vooral op de personeelskosten. In de door de gemeenteraad vastgestelde begroting 2015 is deze opgave vertaald naar een reductie van 10 formatieplaatsen te realiseren 1 januari 2019. Het doel om per 1 januari 2018 hiervan 9 fte te realiseren is behaald. Deze bezuinigingen worden gerealiseerd door uitstroom van oudere medewerkers, een kanteling van de organisatie naar een faciliterende overheid, de effecten van een efficiëntieonderzoek en de in te vullen strategische personeelsplanning voor de komende jaren.

Cijfers externe inhuur

In onderstaand overzicht wordt de externe inhuur in beeld gebracht. Het gaat om inhuur als gevolg van ziekte, vacatures en knelpunten in de formatie.

	2016	2017
Externe inhuur	€ 1.910.000	€ 1.867.000

Gedurende de eerste helft van 2016 is een deel van het gebiedsteam medewerkers nog ingehuurd van hun moeder organisaties. Deze inhuur is verrekend met de subsidieverstrekking aan deze organisaties en heeft dus ook niet geleid tot een overschrijding. Met ingang van 1 augustus 2016 zijn deze medewerkers in dienst van de gemeente gekomen en is het bijbehorende subsidiebudget als dekking toegevoegd aan de personele begroting.

Rechtspositie gemeenteambtenaren

De financiële effecten van de CAO voor gemeenteambtenaren 2015-2017 zijn meegenomen in de jaarlijkse begrotingen. De wijzigingen zijn ook in de arbeidsvoorwaardenregeling (CAR/UWO) verwerkt. Gedurende het jaar 2017 is nog een aantal wijzigingen in de rechtspositieregeling doorgevoerd, zoals het nieuwe hoofdstuk 3 van de CAR/UWO (salaris, toelagen en het individueel keuze budget).

Scholing

Dit jaar is uitgebreid aandacht besteed aan de onderwerpen informatiebeveiliging en integriteit. Verder zijn (structurele) trainingen verzorgd voor interventied medewerkers (de-escalatie bij agressief gedrag van bezoekers), buitendienstmedewerkers (VCA trainingen), bedrijfshulpverleners en voor medewerkers met betrekking tot projectmatig werken. Naast de organisatiebrede opleidingen volgen ook diverse medewerkers individuele opleidingen gericht op hun vakgebied en/of persoonlijke ontwikkeling.

Verzuim

Het verzuimpercentage is in 2017 weer gedaald naar het niveau van 2014. De (directe) aandacht van leidinggevenden, het sterk gericht zijn op re-integratie en goede samenwerking met de bedrijfsarts heeft er mede in geresulteerd dat bij alle teams het verzuim nog verder is gedaald ten opzichte van 2016.

	2016	2017
Verzuimpercentage Opsterland	3,5 %	3,1 %
Landelijk verzuimpercentage gemeenten (A&O-monitor)	5,6 %	*

* Definitief cijfer nog niet bekend

Informatiebeveiliging

Toenemende digitalisering en informatisering maken de zorgvuldige omgang met gegevens steeds belangrijker. Informatie is de belangrijkste bron voor de organisatie om dienstverlenend te kunnen handelen. Het uitvallen van systemen en manipulatie van gegevens kunnen grote gevolgen hebben voor de continuïteit van de organisatie. Een betrouwbare, beschikbare en correcte informatiehuishouding is essentieel voor de dienstverlening van gemeenten. Het is niet ondenkbaar dat hieraan ook politieke consequenties verbonden zijn of dat het imago van de gemeente en daarmee van de overheid wordt geschaad.

Er is een programma opgezet op medewerkers bewuster te laten worden over informatiebeveiliging. Dat gaat dit jaar verder en de nadruk komt ook te liggen op de nieuwe Algemene Verordening Gegevensbescherming. Er wordt verder gewerkt aan de implementatie van de Baseline Informatiebeveiliging gemeenten (BIG), de landelijke standaard voor gemeenten met het oog op informatiebeveiliging. Met de uitkomsten van de ENSIA zelftoetsing over informatiebeveiliging wordt zelfstandig en in OWO-verband gewerkt om de fundamenten van de informatiebeveiliging en gegevensbescherming stevig te verankeren in de organisatie.

Informatisering en automatisering

In het eerste kwartaal 2017 is het meerjarig informatiebeleidsplan 2017-2021 aangeboden voor bestuurlijke vaststelling. Met het meerjarig informatiebeleidsplan wordt een goed beleidskader geboden waarop de inrichting en de werking van I&A in de bedrijfsvoering van de OWO-gemeenten wordt ingericht en geborgd. De besluitvorming vindt in 2018 plaats.

Het I&A-team is sinds de samenvoeging bezig met het integreren en consolideren van de ICT-omgevingen van Ooststellingwerf, Weststellingwerf en Opsterland. Een enorme klus waar de afgelopen jaren al veel projecten van zijn afgerond. In 2017 zijn de volgende automatiseringszaken hiervoor opgepakt en gerealiseerd:

- Consolidatie printservers;
- Integreren RES-omgeving Opsterland;
- Dynamische uitwijk Diginetwerk;
- Afronding migratie Oracle 10 naar 11 en consolidatie;

Op het gebied van informatisering zijn de volgende projecten gerealiseerd en/of opgestart:

- Lean Planning en Control. Implementatie van het eerste deel heeft plaatsgevonden. De begrotingsapp is nu ook actief;
- Dashboard Dienstverlening;
- Inkooptool OWO;
- Digitaal melden en afhandelen melding openbare ruimte;
- Koppelen CiVision Samenleving en iDocumenten + gebruik van zaakafhandeling. De koppeling is live, maar nog niet gereed;
- Digitalisering proces GBI en Buitendiensten;
- Gebruik Geovisia in de buitendienst;
- TDI (tekst data integratie facturatie binnen sociaal domein) innen;
- Landelijke voorziening WOZ-monitor.

Documentaire Informatie Voorziening

Belangrijkste speerpunt voor 2017, dat doorloopt in 2018, was het voorbereiden, inrichten, migreren en operationeel krijgen van het nieuwe DMS (i-Documenten). Ook heeft doorontwikkeling van iZaaksuite plaatsgevonden met o.a. procesondersteuning van de vakapplicaties en het maken van koppelingen. Daarnaast is in 2017 het archiefbeheer (zowel analoog als digitaal) geïntensiveerd om aan de kwaliteitseisen archiefinspectie provinciale toezichthouder te voldoen.

Samenwerking met Caparis NV

Op 1 april 2009 is de samenwerking met Caparis NV op het gebied van het groenonderhoud gestart. Na een evaluatie in 2013 met een positief resultaat en gelet op een aantal onzekerheden, zoals de nieuwe Participatiewet en de oriëntatie op de toekomst van Caparis, is besloten de bestaande organisatievorm te continueren. Naast het groenonderhoud werd Caparis dit jaar ook weer ingeschakeld bij het schoonmaken van het gemeentehuis en de postbezorging.

2.2.6. Toezicht en controle op de gemeente

Door de invoering van de Wet revitalisering generiek toezicht en de daaruit voortvloeiende versterking van de controlerende taak van de raad, is het voor de overzichtelijkheid noodzakelijk om alle elementen van toezicht en controle uit de verschillende programma's te bundelen in deze paragraaf "Toezicht en controle op de gemeente". Het gaat dus om toezicht en controle op de gemeente. Dit ter onderscheiding van het toezicht en de handhaving die de gemeente zelf uitvoert op activiteiten van inwoners, bedrijven en instellingen (wetshandhaving).

In deze paragraaf wordt een overzicht gegeven van de toezichtvormen en controles die in 2018 zullen plaatsvinden, te weten:

1. Accountantscontrole.
2. Interbestuurlijk toezicht door de provincie.
3. Horizontale verantwoording college aan de raad.
4. Waarstaatjegemeente.nl.
5. Rekenkamercommissie.
6. Audits informatiebeveiliging.

1. Accountantscontrole en rechtmatigheid

De raad heeft een kaderstellende rol met betrekking tot de accountantscontrole. De uitgangspunten voor de accountantscontrole 2018 zijn ongewijzigd ten opzichte van voorgaande jaren. Deze zijn:

- De goedkeuringstolerantie is voor de jaarrekening 2017 vastgesteld op de wettelijke norm van 1% voor fouten en 3% voor onzekerheden.
- De rapporteringstolerantie is voor de jaarrekening 2017 vastgesteld op 0,5% voor fouten en 1,5% voor onzekerheden.

Voor de concretisering van het begrotingscriterium zijn de bepalingen in het Besluit Accountantscontrole Provincies en Gemeenten (BAPG) en de uitwerking daarvan in de Kadernota's rechtmatigheid 2016 en (okt.) 2017 van de Commissie BBV leidend.

Overige uitgangspunten zijn:

- *Budgetrecht raad*
Indien bij de uitwerking van de door de raad vastgestelde plannen door het college blijkt dat het door de raad geautoriseerde bedrag onvoldoende is, zal het college in principe voor aanvullende budgettaire ruimte voorstellen doen aan de raad. Dit is niet nodig als door het college dekking kan

worden gevonden binnen het desbetreffende programma. Echter, indien de uitgaaf wel financieel binnen het programma past, maar inhoudelijk niet overeenkomt met de doelstellingen van de raad, dan moet het college dit ter besluitvorming voorleggen aan de raad. Mutaties worden elk jaar bij de Perspectiefbrief gemeld, waarbij het college een voorstel aan de raad overlegt tot het wijzigen van de lopende begroting.

- **Normenkader**
Het normenkader bestaat uit alle wettelijke en gemeentelijke regelgeving, die van belang zijn voor de accountantscontrole op de rechtmatigheid. Het normenkader en het toetsingskader worden jaarlijks per 31 december door het college vastgesteld en ter kennis van de raad gebracht.
- **Controleplan**
Het controleplan van de accountant voor 2018 zal aan het begin van het controlejaar worden vastgesteld. Met het vaststellen van de begroting worden ook de bovenvermelde uitgangspunten voor de accountantscontrole vastgesteld.

2. Interbestuurlijk toezicht door de provincie (verticaal toezicht)

Het verticale toezicht wordt uitgeoefend door de naast hogere overheid, in ons geval door de provincie. Het totaalbeeld van de toezichtsdomeinen is als volgt:

<u>domein:</u>	<u>oordeel:</u>
archief en informatiebeheer	matig
monumentenzorg	goed
omgevingsrecht/Wabo	goed
ruimtelijke ordening	goed
water	goed

Het oordeel “matig” betekent voor dit onderdeel dat de verbeteringen goed zijn opgepakt, maar nog niet hebben geleid tot de gewenste eindresultaten

3. Horizontale verantwoording van college aan de gemeenteraad

Door de invoering van de Wet revitalisering generiek toezicht is de controlerende taak van de gemeenteraad versterkt. Dit komt tot uitdrukking door de volgende activiteiten:

- meer aandacht voor de uitvoering van de medebewindstaken in de Verantwoording en
- deelname aan het VNG-project Versterken horizontale verantwoording. Dit project richt zich op verantwoording via de website “waarstaatjegemeente.nl”.

Wat punt a betreft wordt in het jaarverslag in verschillende programma’s informatie verstrekt over de uitvoering van landelijke wetgeving. In de meeste gevallen wordt dit in tabellen aangegeven, waarbij de ontwikkeling van de laatste jaren te vergelijken is. Substantiële financiële mutaties worden toegelicht in de programma’s.

Naast deze vorm van verantwoorden is over de uitvoering van de medebewindswetgeving meer informatie te vinden op de website “waarstaatjegemeente.nl” (zie 4 Waarstaatjegemeente.nl). In de Verantwoording staan bovendien landelijke kengetallen. Deze kengetallen dragen bij aan een betere vergelijkbaarheid van onze gegevens met die van andere gemeenten (totaal in de provincie en totaal in Nederland).

4. Waarstaatjegemeente.nl

Gemeenten kunnen geen toezichtinformatie via Waarstaatjegemeente.nl meer aanleveren. Het systeem voldoet niet meer aan de huidige eisen. Toezichtinformatie wordt niet meer gegeven. Waarstaatjegemeente.nl blijft wel bestaan. De website geeft nog wel informatie per gemeentelijk onderwerp waaruit blijkt hoe we ervoor staan ten opzichte van andere gemeenten, zoals met jeugdhulp, financiën en duurzaamheid. Er zijn diverse rapporten met gegevens beschikbaar. Kwaliteitsinstituut Nederlandse Gemeenten (KING) beheert de website.

5. Rekenkamercommissie Opsterland

De rekenkamercommissie onderzoekt de doelmatigheid, de doeltreffendheid en de rechtmatigheid van het door het gemeentebestuur gevoerde bestuur. In deze paragraaf wordt ingegaan op de voortgang en uitvoering van de aanbevelingen uit onderzoeken van de rekenkamercommissie.

In 2016 heeft de rekenkamercommissie onderzocht in hoeverre de aanbevelingen van de commissie Hermans, door het college van burgemeester en wethouders zijn opgevolgd. In de rapportage ‘Over sturing, opvolging aanbevelingen commissie Hermans’ heeft de commissie diverse aanbevelingen gedaan. De voortgang wordt hierna weergegeven.

Aanbevelingen en voortgang

1. De systematiek van projectmatig werken nadrukkelijk ook toepassen op ontwikkeltrajecten en de initiatiefase van ontwikkelingen,
 - Voortgang: Ter invulling van deze aanbeveling wordt gewerkt aan een gedeeltelijke wijziging van de interne planning & control cyclus door de invoering van programmasturing in de organisatie. Deze wijze van sturing is vooral gericht op het behalen van de door de raad gestelde doelen en stelt ons in staat goede om betere afwegingen te maken in de aanpak en de inzet van schaarse middelen en menskracht. Programmasturing wordt gezien als het synchroniseren van sturingsprocessen op de te bereiken maatschappelijke effecten, zoals deze door de raad zijn bepaald in de programmabegroting.
Programmasturing richt zich op vier niveaus van een programma; Strategisch, Tactisch, Operationeel en Monitoren. Ieder door de raad gedefinieerd programma wordt ingericht volgens deze niveaus. De belangrijkste basis hiervan, het strategisch niveau, wordt door de raad vastgesteld in de programmabegroting.
2. In de periodieke rapportages over projecten / ontwikkelingen expliciet benoemen wat de uitgangspunten zijn (inclusief datum van vaststelling) en wat in de aankomende periode van de raad wordt verwacht (moment, aard en inhoud van informatie).
 - Voortgang: De invulling van deze aanbeveling wordt voornamelijk uitgevoerd via de jaarlijkse planning & control cyclus (verantwoording) en is deels geborgd binnen de organisatie bij team Projecten. Dit team bewaakt en werkt aan de professionalisering van projectmatig werken. In juni 2017 is de raad door het team Projecten in een informele raadsbijeenkomst geïnformeerd over de stand van zaken van de ontwikkeling van dit nieuwe team en is een doorkijk gegeven over de ontwikkeling in 2017. Belangrijke speerpunten zijn:
 - Sturen op verantwoording en beheersing;
 - Rolduidelijkheid bestuurlijk opdrachtgever – ambtelijk opdrachtgever – projectleider - teamleider;
 - Ervaring opdoen met de methodiek SCRUM;
 - Ervaring opdoen met gekanteld werken.Team Projecten rapporteert per kwartaal aan de directie over de voortgang en de stand van zaken ten aanzien van beheeraspecten van de projecten. Het verder brengen van deze informatie naar sturingsinformatie moet nog verder worden doorontwikkeld door de organisatie en team Projecten. Programmasturing is ook hierin een belangrijke pijler.
Er is nu een jaar ervaring opgedaan met het per kwartaal rapporteren over projecten. In 2018 wordt dit geëvalueerd en worden de leerpunten uitgewerkt en doorgevoerd in de systematiek. In de tweede helft van 2018 willen wij opnieuw een bijeenkomst organiseren waarin de raad wordt geïnformeerd over de voortgang van de aanbevelingen en een aantal projecten.
3. Aan de raad te rapporten op welke wijze een onafhankelijke advisering aan directie en college is geborgd, met daarbij specifieke aandacht voor advisering over (het toepassen van elementen uit) projectmatig werken.
 - Voortgang: De raad heeft hiervan nog geen rapportage ontvangen.
4. Over een jaar expliciet rapporteren over de uitvoering van aanbeveling A.
 - Voortgang: Deze aanbeveling heeft vorm gekregen in een jaarlijkse rapportage over de voortgang en uitvoering van aanbevelingen in deze paragraaf.
5. Weeg als gemeenteraad telkens af of een informerende of consulterende bijeenkomst dan wel een informerende brief van het college voldoende recht doet aan de controlerende en kaderstellende rol van de raad, met daaraan gekoppeld de vraag of de conclusies uit een bijeenkomst of een brief in formele zin vastgelegd zouden moeten worden ten behoeve van latere verantwoording.
 - Voortgang: Deze aanbeveling is aan de raad gericht en wordt hier verder niet toegelicht.

Onderzoeken 2017

Door de rekenkamer zijn in 2017 de volgende onderzoeken afgerond.

Armoedebeleid

In het rapport van de rekenkamercommissie 'Armoedebeleid' van april 2017 worden onderstaande aanbevelingen gedaan. Per aanbeveling wordt de voortgang aangegeven.

Aanbevelingen en voortgang

1. Stel een volgend beleidsplan vast op basis van een gedegen analyse van de armoedeproblematiek.
 - Voortgang: Het doel was om in de 3 OWO-gemeenten in de zomer van 2017 een armoedemonitor en behoeftepeiling onder de doelgroep uit te voeren. In de voorbereiding van

het onderzoek kwam er een discussie over de vraag hoe het onderzoek zich verhoudt tot de (nieuwe) privacy wetgeving. Deze discussie heeft tot een vertraging in de uitvoering geleid. Het onderzoek zal nu starten in januari 2018. De raad is schriftelijk geïnformeerd over de voortgang.

2. De regio's te versterken en te sturen op een betere samenwerking met ketenpartners.
 - Voortgang: Het sturen op een betere samenwerking tussen Leergeld, Jeugd Sportfonds en Jeugd Cultuurfonds is in de loop van 2017 provinciaal aan de orde gesteld en opgepakt. Uit ambtelijk overleg bleek namelijk dat elke gemeente die een subsidierelatie had met deze 3 partijen tegen dezelfde punten aanliep: zoals de moeizame samenwerking, de problemen met het koppelen van bestanden en het afleggen van een goede verantwoording. Een van de doelen is te komen tot een eenduidige format voor de verantwoording. In hoeverre OWO als gemeente(n) de samenwerking kunnen bevorderen is nog een punt van provinciaal overleg evenals de manier waarop dit dan moet plaatsvinden. Intern is een afstemmingsoverleg opgezet en wordt vanuit de schuldhulpverlening gewerkt aan de opzet van een extern netwerk. De eerste bijeenkomst gaat plaatsvinden in het eerste kwartaal van 2018. Doordat het gebiedsteam nu langer "draait" wordt de samenwerking steeds beter.
3. Te zorgen voor rechtszekerheid bij schuldhulpverlening.
 - Voortgang: Er is geen nadere voortgang te melden, gelet op de positieve ervaring met de huidige werkwijze is besloten de huidige werkwijze niet aan te passen. Wel is besloten om de procedure en werkwijze door te nemen met de gemeentelijke jurist om eventuele verbeteringen toe te passen (met inachtneming van onze werkwijze).
4. Te zorgen voor een beter bereik van de AV Frieso en het Kindpakket.
 - Voortgang: Om het bereik nog verder te vergroten is het van belang inzicht te krijgen in de potentiële omvang van de doelgroep en inzicht te krijgen in de behoefte van de doelgroep. Een onderzoek om dit in kaart te brengen gaat binnenkort van start. Zie ook voortgang bij aanbeveling 1.
5. Te zorgen voor monitoringsinformatie.
 - Voortgang: Voor het gehele sociale domein is het hebben van goede monitoringsinformatie belangrijk. Het armoedebeleid staat hier niet los van en wordt hierin onder gebracht. Momenteel wordt gewerkt aan een ontwikkelagenda sociaal domein waar monitoring ook een onderwerp is.
6. Bespreek met het college of een best practice van een andere OWO gemeente de uitvoering van het armoedebeleid in Opsterland doeltreffender en/of doelmatiger kan maken.
 - Voortgang: Het ambtelijk overleg heeft een structureel karakter. De couleur locale van het beleid draagt er nog steeds aan bij dat het beleid niet volledig op elkaar afgestemd kan worden. Daarnaast is een provinciaal overleg opgezet dat ook afstemming en informatiedeling tot doel heeft.
7. Spreek met het college af dat u over één jaar geïnformeerd wordt over de uitvoering van de aanbevelingen aan het college en maak met uw mederaadsleden binnenkort een afspraak over de aanbevelingen die aan u zijn gedaan.
 - Voortgang: De huidige werkwijze wordt toegepast, waarbij de raad op een aantal manieren geïnformeerd wordt. Wij hechten aan het handhaven van het overleg binnen de raadsklankbordgroep sociaal domein. Daarnaast wordt de raad via de reguliere P&C cyclus geïnformeerd over de voortgang.

WMO 2015

In het rapport van de rekenkamercommissie 'Samen thuis?' van september 2017 worden onderstaande aanbevelingen gedaan. De voortgang is voor alle aanbevelingen gelijk en wordt daarom niet per aanbeveling weergegeven, maar na het vermelden van alle aanbevelingen.

Aanbevelingen:

1. Neem het initiatief om bij andere gemeenten inspiratie op te doen voor het opstellen van prestatie-indicatoren voor het sociaal domein en gebruik te maken van hun ervaringen. Denk hierbij aan de gemeente Leeuwarden en de samenwerkende gemeenten Achtkarspelen en Tytsjerksteradiel.
2. Zorg ervoor om meer in positie te komen en zelf keuzes te maken welke informatie nodig is om grip te krijgen op de kwaliteit van de uitvoering van de Wmo2015.
3. Draag het college op nader onderzoek te doen naar de ervaringen van inwoners en cliënten met de toegang tot de wmo en met de kwaliteit van de hulp en ondersteuning. Onderzoek ook het lage gebruik van onafhankelijke cliëntondersteuning door cliënten.
4. Laat onderzoeken welke mogelijkheden er zijn om privacy gevoelige informatie van cliënten te gebruiken om het integraal werken binnen het sociaal domein te laten slagen. Hierbij is essentieel om met de cliënt te bespreken met wie welke informatie gedeeld mag worden en leg dit vast.

5. Heroverweeg het beleid veel zorgaanbieders te contracteren; betrek hierbij de ervaringen van de cliënten en van het gebiedsteam.
6. Ga in overleg met het college om werk te maken van de transformatieopgaven in het sociaal domein door bewuste keuzes te maken over rollen, taken, competenties, verantwoordelijkheden en bevoegdheden van alle betrokkenen bij de uitvoering van het beleid sociaal domein. Denk aan durven loslaten, sturen op resultaten en vertrouwen hebben en geven aan professionals.
7. Draag het college op om in gesprek te gaan met de Wmo-raad om te komen tot een actieve Wmo-raad die betrokken wordt bij beleid en uitvoering en die actief het contact zoekt met inwoners en cliënten.
8. Evalueer over een jaar de uitwerking van de door u overgenomen aanbevelingen.

Voortgang:

Bij het raadsvoorstel 'Evaluatie beleidskader drie decentralisaties' (oriënterend behandeld door de raad op 19 december 2017) is in de bijlage opgenomen dat de aanbevelingen van de rekenkamercommissie meegenomen worden bij het opstellen van de Ontwikkelagenda Sociaal domein 2018-2022.

De raad heeft op 15 januari 2018 besloten;

1. De evaluatie Beleidskader drie decentralisaties vast te stellen.
2. De conclusies en aanbevelingen uit te werken in een Ontwikkelagenda Sociaal domein 2018-2022. Daarbij heeft de raad de toezegging gekregen van het college dat naar aanleiding van de aanbevelingen van het rapport van de rekenkamercommissie, de raad nadere informatie krijgt over functie, rol e.d. van onafhankelijke cliëntondersteuner.

Integratie statushouders

In het rapport van de rekenkamercommissie 'Integratie van statushouders' van april 2017 worden onderstaande aanbevelingen gedaan. Per aanbeveling wordt de voortgang aangegeven.

Aanbevelingen en voortgang

1. Een integraal beleid op te stellen voor statushouders met als doel ze volledig te laten integreren.
 - Voortgang: Met het activeringsplan nieuwkomers, het plan van aanpak gezondheidsbevordering nieuwkomers en de maatschappelijke begeleiding door vrijwilligers van Timpaan Welzijn is invulling gegeven aan de aanbeveling.
2. De raad twee maal per jaar te informeren over het verloop van ingevoerd beleid
 - Voortgang: Het activeringsplan nieuwkomers en het plan van aanpak gezondheidsbevordering nieuwkomers worden eind 2018 begin 2019 geëvalueerd. Hierbij wordt de uitstroom naar betaald werk en of vrijwilligerswerk en verantwoording afgelegd over de gemaakte kosten in relatie tot de ontvangen gelden vanuit het bestuursakkoord.
3. Een plan te maken om de statushouders uit de jaren tot 2016 alsnog te laten integreren
 - Voortgang: Met het activeringsplan nieuwkomers, het plan van aanpak gezondheidsbevordering nieuwkomers en de maatschappelijke begeleiding door vrijwilligers van Timpaan Welzijn is invulling gegeven aan de aanbeveling.
4. De raad over één jaar te informeren over de uitvoering van de aanbevelingen
 - Voortgang: De raad is via de brief 'advies rapport integratie van statushouders' van 17 oktober 2017 geïnformeerd over de aanbevelingen.

Digitale dienstverlening

In het rapport van de rekenkamercommissie 'Digitale Dienstverlening' van november 2017 worden onderstaande aanbevelingen gedaan. Omdat deze rapportage nog recent is zijn de aanbevelingen nog niet verder uitgewerkt in een voortgang per aanbeveling. Wel wordt de algemene voortgang aangegeven.

Aanbevelingen:

1. Stel als raad de kaders van het informatiebeleidsplan vast
2. Geef het college opdracht de kaders in een uitvoeringsplan uit te werken
3. Geef het college opdracht over de voortgang te rapporteren

Voortgang:

Het tempo waarmee Opsterland digitaliseert is vanaf halverwege 2017 omhoog gegaan.

Conform het model van de VNG (King) Monitor Doelgerichte Digitalisering (MDD) is in kaart gebracht welke acties moeten worden uitgevoerd om de digitale dienstverlening te kunnen verbeteren.

Opsterland is vanaf december 2017 aangesloten op Mijnoverheid.nl en heeft de keuze gemaakt gebruik te gaan maken van een Persoonlijke Internet Pagina (PIP). Er is geïnventariseerd welke producten digitaal beschikbaar zijn en op welk niveau. Door gebruik te maken van een PIP wordt het

mogelijk meer producten en diensten volledig (niveau 4, website geeft de mogelijkheid gebruik te maken van een ingevuld formulier op basis van Digid) digitaal aan te bieden. Implementatie van de PIP zal het eerste kwartaal van 2018 starten.

9. Audits informatiebeveiliging

In 2017 is de Enkelvoudige Normering Single Information Audit (ENSIA) uitgerold over alle gemeenten in Nederland. ENSIA zorgt voor een eenmalige uitvraag van de jaarlijkse audits: basisregistratie personen (BRP), waarde documenten (Paspooten en ID-kaarten), werk en inkomen (Suwinet), de basisregistratie adressen en gebouwen (BAG), Basiskaart grootschalige topografie (BGT) en DigiD. ENSIA is een zelfevaluatie waarbij het college rapporteert (voor 15 juli) aan de gemeenteraad om zo verantwoording af te leggen over de staat van informatiebeveiliging van de gemeente in het kader van horizontaal toezicht.

2.2.7. Verbonden partijen

Het beleid ten aanzien van de verbonden partijen is vastgelegd in de paragraaf Verbonden partijen van de begroting 2017. Bij deze begroting is ook de in het kader van het Besluit begroten en verantwoordt (BBV) voorgeschreven lijst verbonden partijen gevoegd. Voor een actueel overzicht van de verbonden partijen en de daarbij behorende verantwoordingsinformatie wordt verwezen naar de lijst in het Bijlagenboek Verantwoording 2017.

In onderstaand overzicht worden de verbonden partijen genoemd met de in 2017 betaalde bijdragen en ontvangen dividenduitkeringen. Hiermee wordt in één oogopslag duidelijk wat de jaarlijkse uitgaven zijn voor taken die door de verbonden partijen worden uitgevoerd en welke opbrengsten worden verkregen uit deelnemingen waarvan de gemeente aandeelhouder is.

Ook wordt de zeggenschap van onze gemeente aangegeven, gebaseerd op het aantal deelnemers in een gemeenschappelijke regeling of het aantal aandelen bij een vennootschap. Na de tabel zijn per verbonden partij nog een aantal beleidsmatige en procesmatige relevante onderwerpen genoemd, die in het verslagjaar hebben plaats gevonden.

naam verbonden partij	vestigings- plaats	zeggen- schap	bedragen (x € 1.000)				
			lasten	batens	vreemd verm	eigen verm	resultaat
GR Bedrijvenpark Drachten	Drachten	50,00%	-	-	12.411	nvt	nvt
GR Veiligheidsregio Fryslân	Leeuwarden	3,70%	2.458	-	56.133	2.344	166
GR FUMO	Grou	1,33%	146	-	2.140	431	410
GR "De Marrekrite"	Leeuwarden	4,55%	25	-	635	4.410	215
Caparis NV (incl overige diensten)	Drachten	7,77%	496	-	10.131	13.920	3.789
GR Sociale werkvoorz Fryslân	Leeuwarden	12,50%	-	-	39.998	697	nvt
GR Welstandszorg Hûs en Hiem	Leeuwarden	3,85%	64	-	96	173	18
NV Afvalsturing Friesland (Omrin)	Leeuwarden	4,00%	-	4	168.058	44.721	1.330
NV Fryslân Milieu (Omrin)	Leeuwarden	8,10%	-	21	19.367	7.412	1.116
Bank Nederlandse Gemeenten NV	Den Haag	0,12%	-	109	149.514 mln.	4.468 mln.	369 mln.
<u>Verbonden partijen vm Essent:</u>							
BV Publiek Belang Electriciteitsprod	Den Bosch	0,02%	-	-	18	1.620	22-
CBL Vennootschap BV	Den Bosch	0,02%	-	-	16	147	20-
Claim Staat Vennootschap BV	Den Bosch	0,02%	-	-	65	870	110-

NB de vermogensposities en de resultaten zijn op basis van de meest recente cijfers (geel is nog jaarrekening 2016)

GR Bedrijvenpark Drachten

De gemeenten Opsterland en Smallingerland zijn een gemeenschappelijke regeling aangegaan ter realisering van een Bedrijven park langs de wegen A7/N381. Het betreft drie deelgebieden met een gezamenlijke omvang van ongeveer 163 ha netto. Daarvan is ca. 44 ha gelegen op grondgebied van de gemeente Opsterland en ca. 119 ha op het grondgebied van de gemeente Smallingerland. De regeling is aangegaan voor de duur van de ontwikkeling en exploitatie van het gehele bedrijvenpark, maar kan indien daartoe aanleiding is tussentijds door beide gemeenteraden worden beëindigd. Die aanleiding is er momenteel niet.

De verkoop van de kavels trekt aan, naar verwachting zijn we aan de Opsterlandse kant over twee jaar uitverkocht. Over de consequenties daarvan zullen we in gesprek moeten gaan.

De financiële stukken zijn aan de raad aangeboden. De raad heeft geen gebruik gemaakt van de mogelijkheid een zienswijze in te dienen.

Het Bedrijvenpark Drachten draagt bij aan de realisatie van de doelstellingen van programma 2 Wonen en werken.

GR Veiligheidsregio Fryslân

De Veiligheidsregio Fryslân, bestaande uit de GGD, GHOR (Geneeskundige Hulpverlening bij Ongevallen en Rampen) en Brandweer Fryslân, is een gemeenschappelijke regeling van alle 27 gemeenten en verzorgt de wettelijke taken op het gebied van veiligheid en gezondheid voor alle inwoners van Fryslân. Het betreft voornamelijk de wettelijke taken, zoals bepaald in de Wet Publieke Gezondheid (WPG) en de Wet op de Veiligheidsregio. Het is een door de colleges aangegane gemeenschappelijke regeling.

Het resultaat van de jaarrekening 2016 kwam uit op € 126.000 negatief, een afwijking van nog geen 0,2 % ten opzichte van de begroting. Met deze beperkte verhoging trekt de veiligheidsregio de lijn van vorig jaar door, en bewijst daarmee dat de financiële voorspelbaarheid groeit. De begroting 2018 leidt tot een verhoging van de bijdrage aan de Veiligheidsregio die grotendeels ontstaat door niet-beïnvloedbare factoren. Anderzijds spelen gewijzigde wetgeving en kwaliteitsverhoging hierbij een rol van betekenis. De raad heeft te kennen gegeven met de begroting te kunnen instemmen. De Veiligheidsregio draagt bij aan de realisatie van de doelstellingen van programma's 1 Besturen en 5 Zorgen.

GR Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en omjouwing (FUMO)

De FUMO behartigt de belangen van de deelnemende Friese gemeenten, de provincie en het waterschap (26 deelnemers) bij de uitvoering van taken en bevoegdheden op het gebied van het milieu- en omgevingsrecht en de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo). De FUMO is op 20 december 2012 opgericht. De FUMO is een met toestemming van de raden door de colleges aangegane gemeenschappelijke regeling. De gemeente Opsterland is samen met de gemeenten Ooststellingwerf, Weststellingwerf en Súdwest Fryslân per 1 januari 2014 toegetreden tot de FUMO. De raad heeft in zijn vergadering van 8 mei 2017 besloten om een zienswijze in te dienen naar aanleiding van de conceptbegroting 2018. In zijn zienswijze heeft de raad aangegeven dat de in de conceptbegroting 2018 opgenomen extra middelen voor de verdere ontwikkeling van de FUMO eenmalig en voldoende moeten zijn. De raad vraagt verder aandacht voor de noodzakelijke verbetering van de financiële positie van de FUMO.

De FUMO draagt bij aan de realisatie van de doelstellingen van de programma's 1 Besturen (handhaving), 2 Wonen en werken en 6 Beheren (milieu).

GR Recreatieschap voor het Friese Waterland "De Marrekrite"

De Marrekrite onderhoudt en beheert ongeveer 40 kilometer aan vrije ligplaatsen in de Friese natuur, zorgt voor afvoer van recreatieafval en onderhoudt boeien en bakens in recreatievaarten. Tevens beheert en onderhoudt de Marrekrite het fietsknooppunten en het wandelknooppuntennetwerk. Het in kaart brengen en actueel houden van alle routes in Fryslân Het recreatieschap doet dit werk namens de provincie Fryslân en 19 Friese gemeenten met het doel om een uniforme, toeristische recreatieve infrastructuur op het water en het land te bewerkstelligen. Het is een door de colleges van de deelnemende gemeenten aangegane gemeenschappelijke regeling.

In de begroting 2018 is de deelnemersbijdrage opnieuw niet geïndexeerd. Conform de gemaakte afspraken is dat pas in 2021 weer aan de orde. Naar aanleiding van de gemeentelijke herindelingen per 1 januari 2018 zijn de deelnemersbijdragen herverdeeld. De raad heeft geen zienswijze ingediend. De Marrekrite draagt bij aan de realisatie van de doelstellingen van programma 3 Ontspannen.

Caparis NV

Caparis NV is de uitvoeringsorganisatie van de gemeenschappelijke regeling Sociale werkvoorziening Fryslân. Dezelfde acht gemeenten zijn ook eigenaar van deze NV. Het resultaat over 2016 vindt u bij beleidsprogramma 5, Thema A Uitvoering sociale wetgeving onder de rubriek Wet sociale werkvoorziening (Wsw). In 2017 hebben vier gemeenten besloten het Groenonderhoud dat is onderbracht bij Caparis, in eigen huis onder te brengen. Opsterland heeft hier niet voor gekozen. In 2017 heeft de nieuwe directeur van Caparis een herstructurering van het bedrijf naar een sociale onderneming aangekondigd. Naar verwachting zal hier in 2018 meer duidelijkheid overkomen. Caparis NV draagt bij aan de realisatie van de doelstellingen van programma 5 Zorgen.

GR Sociale werkvoorziening Fryslân

Het betreft een gemeenschappelijke regeling (GR) van acht gemeenten, die zorg draagt voor de uitvoering van de Wet sociale werkvoorziening en de uit deze wet voortvloeiende voorschriften. In 2011 zijn regie en uitvoering losgekoppeld. Het openbaar lichaam voert de regie. De uitvoering is

opgedragen aan de NV Caparis. Het is een door de colleges aangegane gemeenschappelijke regeling. In de aangekondigde herstructurering zal ook gekeken worden naar de governance structuur. Dit wordt mede veroorzaakt door de wens van gemeenten om meer maatwerk af te willen nemen. Ook hierover komt meer duidelijkheid in 2018.

De Sociale werkvoorziening Fryslân draagt bij aan de realisatie van de doelstellingen van programma 5 Zorgen.

GR hûs en hiem

De gemeenschappelijke regeling hûs en hiem voert welstands- en monumentenadvisering uit voor de deelnemende gemeenten. Ook biedt hûs en hiem diensten aan voor Nije Plaets, neemt deel aan kwaliteitsteams en biedt ondersteuning op het gebied van (gemeentelijke) monumentenzorg en de actualisering van welstandsnota's. Het is een door de gemeenteraden aangegane gemeenschappelijke regeling.

In de begroting 2018 en de meerjarenraming 2019-2021 wordt geanticipeerd op de komst van de Omgevingswet die, naar alle waarschijnlijk, in 2021 zal worden ingevoerd. Met ingang van 2017 is een gewijzigde bekostigingssystematiek doorgevoerd die vooral betrekking heeft op de sterk toegenomen vraag naar vooroverleg over plannen. De dialoog in een vroegtijdig stadium met aanvragers vormt ook een essentieel element in de Omgevingswet.

In 2017 is niet afgeweken van de adviezen van de lokale commissie. Alle adviezen zijn overgenomen. Er is in het afgelopen jaar in geen enkel geval bestuursdwang toegepast of een dwangsom opgelegd vanwege het niet voldoen aan redelijke eisen van welstand.

De GR hûs en hiem draagt bij aan de realisatie van de doelstellingen van programma 2 Wonen en werken.

NV Afvalsturing Friesland (handelsnaam: Omrin)

Deze NV is eigendom van de 18 Friese gemeenten (aandeelhouders) en de Groninger gemeenten Appingedam en Delfzijl, regio Noord-Veluwe en NV Irado (Schiedam en Vlaardingen). De belangrijkste taak van NV Afvalsturing is de bewerking en verwerking van huishoudelijk afval. De NV draagt bij aan de realisatie van de doelstellingen van programma 6 Beheren.

NV Fryslân Miljeu (handelsnaam: Omrin)

Deze NV, die ook onder de handelsnaam Omrin valt, is eigendom van 12 Friese gemeenten en 2 Groningse gemeenten (aandeelhouders). De NV zorgt voor de inzameling van het afval. Ook kan de NV reinigingstaken voor gemeenten uitvoeren.

De NV draagt bij aan de realisatie van de doelstellingen van programma 6 Beheren.

NV Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)

De BNG is een bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De kerntaak van de bank is om tegen lage tarieven te voorzien in lange kredietverlening aan decentrale overheden en in kredietverlening onder garantie van overheden. De bank biedt financiële diensten op maat, zoals kredietverlening, advies, betalingsverkeer, elektronisch bankieren en vermogensbeheer. Aandeelhouders zijn uitsluitend overheden.

De BNG draagt bij aan de realisatie van de doelstellingen van programma 7 Middelen.

Centrumregeling Sociaal Domein

Vanaf 1 januari 2015 worden gemeenten vanwege de drie decentralisaties verantwoordelijk voor de volledige maatschappelijke ondersteuning (een uitbreiding), participatie en jeugdzorg. De regeling beoogt de beleidsvoorbereiding ten behoeve van de wettelijke taken op de drie zorggebieden en het organiseren van een doelmatige en kwalitatief hoogwaardige organisatie van de inkoop van deze zorg. Er is gekozen voor een centrumgemeenteconstructie met de gemeente Leeuwarden als centrumgemeente.

Een centrumregeling is strikt genomen geen verbonden partij omdat geen bestuurlijk belang (geen bestuur, geen vertegenwoordiger en geen stemrecht) aanwezig is. De centrumregeling is een kader dat nader uitgewerkt wordt in dienstverleningsovereenkomst tussen gemeenten en de centrumgemeente, waarin afspraken over uit te voeren taken en de verrekening van de gemaakte kosten worden vastgelegd. Vanwege het geven van een volledig overzicht van gemeenschappelijke regelingen is de centrumregeling in deze paragraaf Verbonden Partijen toegevoegd.

Vennootschappen voortvloeiend uit verkoop Essent

1. Publiek Belang Elektriciteitsproductie BV
2. CBL Vennootschap BV
3. Claim Staat Vennootschap BV

Het publiek belang van deze drie bv's is de afhandeling van alle rechten en plichten die zijn voortgekomen uit de verkoop van Essent.

De vennootschappen dragen niet bij aan de doelstellingen van de programma's.

2.2.8. Grondbeleid

De visie op het grondbeleid voor 2017 is neergelegd in nota Grondbeleid die de raad in 2010 heeft vastgesteld.

Belangrijke punten in die nota zijn:

- de gemeente voert een actief grondbeleid.
- de kosten van de exploitatie worden gedekt door de verkoop van bouw kavels.

De gemeente voert een terughoudend en voorzichtig grondbeleid dat voortvloeit uit de Omgevingsvisie en de Woonvisie.

Op basis van deze visies is door de raad op 4 december 2017 de Nota Grondbeleid Opsterland 2018-2021 vastgesteld.

In nagenoeg alle dorpen is op dit moment grond in eigendom en beschikbaar voor woningbouw.

Aankoop gronden

Er is in 2017 een kavel op bedrijventerrein Overtoom te Gorredijk teruggekocht.

Verkoop gronden

In 2017 zijn de volgende verkopen gerealiseerd:

	Begroting	Werkelijk oppervlakte	Werkelijk bedrag
woningbouw	€ 1.738.992	0,83 ha	€ 1.205.073
industrie	€ 0	0,58 ha	€ 300.544
totaal	€ 1.738.992	1,41 ha	€ 1.505.617

Financiën

De financiële verantwoording over 2017 van de bouwgrond in exploitatie (BIE) is als volgt:

Omschrijving	rekening 2017	rekening 2016
Vererving van grond	162.345	
Uitgekeerde planschade		631.701
Kosten bouw rijpmaken	427.658	339.388
Rente en overige lasten	275.529	194
Voorziening nog uit te voeren werken		181.775
Mutatie voorraden (bouw)-grond	539.415	
Totaal lasten	1.404.946	1.153.059
Grondverkopen	1.505.617	1.235.612
Overige baten inclusief rente	10.329	383.191
Voorziening nog uit te voeren werken		
Totaal baten	1.515.946	1.618.803
Resultaat vòòr bestemming (saldo na mutaties voorraad grond)	111.000	465.744

Onderbouwing winstneming

De bepaling van het jaarresultaat vindt per complex plaats in overeenstemming met de geldende verslaggevingsvoorschriften (BBV) namelijk op basis van POC (percentage of completion).

Het gerealiseerde voordelige resultaat bedraagt € 111.000 en is als volgt per complex samengesteld:

Omschrijving	voordelig
<u>Bouw grond in exploitatie (BIE)</u>	
Lippenhuizen - De Wiken	90.000
Ureterp - Noord	21.000
saldo	111.000

Verwacht was een resultaat van € 116.000 (voor dotatie voorzieningen).

Beleid voorzieningen

De voorziening voor Gorredijk industrie is met € 20.680 verhoogd naar € 566.254. Voor het complex Tijnje – Riperwâlden wordt de bestaande voorziening verhoogd met € 3.279. Een combinatie van financiële mee- en tegenvallers heeft geleid tot een lichte toename van het verwachte tekort.

Bouwgrond in exploitatie

Eind 2017 zijn tien complexen in exploitatie (woningbouw en industrieterrein). De prognose van het meerjarige resultaat luidt € 4.030.297 positief. De verwachting is dat de volgende geprognosticeerde resultaten aan de algemene reserve kunnen worden toegevoegd:

Jaar	Prognose voordelig resultaat
2018	94.000
2019	1.257.035
2020	965.794
2021	1.185.723
Na 2021	527.746
Totaal	4.030.297

Ten opzichte van 2016 is de prognose van het resultaat neerwaarts bijgesteld:

Prognose resultaat vanaf 2018	€ 4.030.297
Prognose resultaat in jaarrekening 2016	€ 4.236.324
Per saldo nadelig	€ 206.027

Toelichting:

Lagere opbrengsten grondverkoop	nadeel € 99.257
Winstnemingen	nadeel € 111.000
Lagere kosten bouwrijp maken	voordeel € 135.186
Toerekening interne uren team projecten	nadeel € 72.741
Overige verschillen	nadeel € 58.215
Per saldo nadelig	€ 206.027

De prognoses per complex zijn opgenomen in de toelichting op de balans.

Bij de complexen worden eventuele financiële risico's, bijvoorbeeld een verwacht tekort, afgedekt met voorzieningen. Bij de prognoses van de resultaten is de gebruikelijke voorzichtigheid in acht genomen.

Risico's in grondposities

De risico's in de BIE betreffen de haalbaarheid van het tempo van de verkopen, de fasering van het bouwrijp maken, de doorlooptijd van de projecten en de renteontwikkeling. De beheersing vindt plaats door een jaarlijkse inventarisatie van de nog te maken kosten en een beoordeling van de prognoses van de verkopen. Bij verwachte exploitatietekorten worden voorzieningen gevormd of verhoogd.

Het nemen van risico's is inherent aan het voeren van actief grondbeleid. Jaarlijks worden de waarderingsrisico's van de grondposities beoordeeld. In het verleden zijn voor deze risico's voorzieningen gevormd. De agrarische gronden zijn behoedzaam gewaardeerd op € 3,50 p/m². De gemiddelde grondprijs van grasland in de Friese Wouden lag in 2017 op € 4,10 p/m². De gronden die beschikbaar zijn voor woningbouw in de nabije toekomst (de voormalige NIEGG's) zijn behoedzaam gewaardeerd op € 10 p/m².

De voormalige NIEGG's staan per 1 januari 2016 als MVA zonder afwaardering (bruto boekwaarde) op de balans waarbij de waarderingsrisico's afgedekt zijn door voorzieningen (netto boekwaarde). Dit is een overgangsbepaling van de Commissie BBV die een looptijd heeft van 4 jaar. Uiterlijk 31 december 2019 moet een toets plaatsvinden op de marktwaarde van deze gronden tegen de geldende bestemming op het moment van de marktwaardetoets. Wordt daarbij een duurzame waardevermindering vastgesteld, dan moet dat uiterlijk 31 december 2019 leiden tot een afwaardering van deze gronden. Afwaardering van een individueel perceel grond kan hierbij niet over een aantal jaren worden gespreid.

Indien uiterlijk 31 december 2019 mocht blijken dat de volledige 36 hectare grond die nu voor woningbouw beschikbaar is (de voormalige NIEGG's) niet bebouwd zal worden, ligt het risico van afwaardering naar agrarische waarde (de lagere marktwaarde) tussen € 1,9 mln. en € 2,2 mln.

3. Jaarrekening

Grondslagen Jaarrekening

Inleiding

De waarderingsgrondslagen en de grondslagen voor het bepalen van het resultaat zijn bedoeld als leidraad om de gepresenteerde financiële gegevens in de jaarrekening juist te interpreteren.

Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten

De jaarrekening is samengesteld met inachtneming van de verslaggeving eisen uit het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV). De bedragen die in de jaarrekening worden genoemd, zijn opgenomen in euro's. Bedragen worden zoveel mogelijk weergegeven in / afgerond op € 1.000.

Immateriële vaste activa

Immateriële activa zijn gewaardeerd op basis van de verkrijging- of vervaardigingsprijs.

Materiële activa

Materiële activa zijn gewaardeerd op basis van de verkrijging- of vervaardigingsprijs.

Volgens de financiële verordening is het mogelijk de materiële vaste activa lineair of op basis van annuïteiten af te schrijven. Hierbij hanteren we een bestendige gedragslijn. De gemeenteraad bepaalt de afschrijvingsmethode. Op vaste activa met een beperkte gebruiksduur wordt afgeschreven op basis van de verwachte toekomstige gebruiksduur.

a) Investeringsactiva met een economisch nut:

Dit zijn investeringen die bijdragen aan de mogelijkheid om middelen te genereren en/of die (mogelijk) verhandelbaar zijn. Investeringsactiva met een economisch nut worden bruto geactiveerd. Eventuele specifieke investeringsbijdragen van derden mogen desgewenst in mindering worden gebracht op het geactiveerde bedrag. Reserves mogen niet rechtstreeks in mindering worden gebracht op de investering. Het is niet toegestaan extra af te schrijven op deze investeringen. Een duurzame waardevermindering wordt verwerkt zodra dit bekend is.

b) Investeringsactiva met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven:

Dit zijn investeringen met een economisch nut. De kosten van deze investeringen kunnen worden gedekt uit de opbrengst van heffingen (bijvoorbeeld riolering).

c) Investeringsactiva in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut:

Dit zijn alle investeringen die niet vallen onder punt A. Deze investeringen worden netto verantwoord. Het is toegestaan bijdragen van derden op een investering in mindering te brengen. Wanneer de investering (gedeeltelijk) wordt gedekt door een bijdrage uit de reserve, wordt deze bijdrage in mindering gebracht op het actief. Wanneer de gemeenteraad besluit tot activering, stelt zij ook de wijze en de duur van de afschrijving vast. Een duurzame waardevermindering wordt verwerkt zodra dit bekend is.

Van de materiële vaste activa wordt aangegeven welke activa in erfpacht zijn uitgegeven.

Op investeringen lager dan € 25.000 wordt conform de financiële verordening niet afgeschreven. Deze investeringen komen direct ten laste van de exploitatie.

Financiële activa

Financiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen nominale waarde. Op deze activa wordt niet afgeschreven. Participaties in het aandelenkapitaal van derden zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingprijs van de aandelen. Als de marktwaarde van de aandelen structureel lager is dan de verkrijgingprijs worden deze afgewaardeerd naar lagere marktwaarde.

Voorraden

Voorraden worden gewaardeerd tegen verkrijging- of vervaardigingsprijs. Als de marktwaarde lager is dan de verkrijging- of vervaardigingsprijs, wordt gewaardeerd tegen lagere marktwaarde. Voorraden van kleine omvang (< € 25.000) worden niet geactiveerd.

De voorraad gronden in exploitatie is gewaardeerd tegen netto verkrijging- of vervaardigingsprijs (uitgaven minus inkomsten). Als de marktwaarde lager is dan de boekwaarde wordt de grond

afgewaardeerd naar de lagere marktwaarde. Voor de eventueel te verwachten verliezen wordt een voorziening gevormd die in mindering wordt gebracht op de boekwaarde.

Uitzettingen <1 jaar

Vorderingen zijn opgenomen tegen de nominale waarde, eventueel verminderd met een voorziening dubieuze debiteuren.

Liquide middelen en overlopende activa

Deze activa worden tegen de nominale waarde gewaardeerd.

Eigen vermogen

Het eigen vermogen bestaat uit de algemene reserve, de bestemmingsreserves en het resultaat van het verslagjaar. Conform de verslaggevingsvoorschriften is het resultaat apart op de balans verantwoord. Reserves worden gevormd en bestemd volgens de door de gemeenteraad genomen besluiten.

Voorzieningen

Voorzieningen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voorzieningen geven een schatting van de voorzienbare lasten in verband met risico's en verplichtingen waarvan de omvang en/of het tijdstip van optreden per balansdatum min of meer onzeker zijn en die oorzakelijk samenhangen met de periode voorafgaand aan de balansdatum. Elke voorziening heeft de omvang ter dekking van de desbetreffende verplichting of risico. Mutaties in voorzieningen vloeien daarom uitsluitend voort uit het aanpassen aan het nieuw vereiste niveau of uit de aanwending van de voorziening om de verplichtingen of het risico te dekken. Indien de noodzaak van een voorziening niet meer aanwezig is, valt de voorziening vrij ten gunste van de exploitatie.

Voorzieningen worden ook gevormd voor de van derden verkregen middelen die specifiek aan een doel moeten worden besteed. Uitzondering hierop zijn de van Nederlandse overheden ontvangen bijdragen die specifiek moeten worden besteed. Indien het doel waarvoor de voorziening is gevormd niet meer van toepassing is worden de van derden ontvangen bijdragen terugbetaald of vallen de ontvangen bedragen vrij ten gunste van het resultaat.

Schulden en overlopende passiva

Deze passiva worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Schattingen

Om de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening te kunnen toepassen, is het nodig dat de leiding van de instelling over verschillende zaken zich een oordeel vormt, en dat de leiding schattingen maakt die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen. Inherent aan het maken van schattingen is dat de werkelijke uitkomst kan afwijken.

Grondslagen voor de bepaling van het resultaat

Conform de voorschriften wordt het stelsel van baten en lasten gehanteerd. De begrotingscijfers zijn ontleend aan de door de raad vastgestelde primitieve begroting en begrotingswijzigingen. De baten en lasten worden tegen de nominale waarde toegerekend aan de perioden waarop ze betrekking hebben. Verliezen worden genomen zodra ze zijn te voorzien. Winsten worden verantwoord zodra ze zijn gerealiseerd. De afschrijvingslasten worden conform de afschrijvingstermijnen berekend. Op investeringen wordt afgeschreven met ingang van het jaar volgend op het jaar van investeren/gereedkomen.

Continuïteit

De jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling.

3.1. Balans en toelichting

3.2 Balans (bedrage x 1.000 euro)		
ACTIVA	31 december 2017	31 december 2016
Vaste activa		
<u>Immateriële activa</u>		
- Bijdragen aan activa in eigendom van derden	1.183	1.226
<u>Materiële activa</u>		
- Economisch nut	37.338	37.868
- Economisch nut, heffing	13.328	13.853
- Maatschappelijk nut	12.024	12.677
	62.689	64.398
<u>Financiële activa</u>		
Kapitaalverstrekingen		
- Deelnemingen	284	284
Leningen		
- Woningbouw corporaties	13.385	13.467
- Overige langlopende leningen	297	169
	13.966	13.920
Totaal vaste activa	77.838	79.545
Vlottende activa		
<u>Voorraden</u>		
Bouwgronden in exploitatie	2.796	3.359
Voorraad De Wier	-	2
	2.796	3.361
<u>Uitzettingen < 1 jaar</u>		
Vorderingen op openbare lichamen	3.046	5.199
Rekeningcourant met niet financiële instellingen	1.164	1.167
Overige vorderingen	2.777	1.571
	6.987	7.937
<u>Liquide middelen</u>		
- Banksaldi	314	4.074
- Kassaldi	1	4
	315	4.078
<u>Overlopende activa</u>		
Overig nog te ontvangen en vooruitbetaalde bedragen	1.274	1.518
	1.274	1.518
Totaal vlottende activa	11.373	16.894
TOTAAL ACTIVA	89.211	96.439

Balans (bedrage x 1.000 euro)		
PASSIVA	31 december 2017	31 december 2016
Vaste passiva		
<u>Eigen vermogen:</u>		
- Algemene reserve	14.528	13.360
- Bestemmingsreserves	8.063	10.371
	<u>22.591</u>	<u>23.731</u>
Resultaat verslagjaar na bestemming	<u>2.586</u>	<u>1.275</u>
	25.177	25.007
<u>Voorzieningen</u>		
- Voorzieningen	10.164	14.134
<u>Vaste schulden</u>		
Onderhandse leningen		
Binnenlandse banken en overige financiële instellingen	32.385	37.467
Totaal vaste passiva	67.726	76.608
Vlottende passiva		
<u>Netto-vlottende schulden</u>		
- Kasgeldleningen	9.500	7.000
- Overige schulden	677	2.225
	<u>10.177</u>	<u>9.225</u>
<u>Overlopende passiva</u>		
- Vooruitontvangen bedragen	855	613
- Nog te betalen bedragen	10.453	9.993
	<u>11.308</u>	<u>10.606</u>
Totaal vlottende passiva	21.485	19.832
TOTAAL PASSIVA	89.211	96.439
Borgstellingen en garantstellingen	26.763	28.240

Toelichting op de balans

3.3.1. ACTIVA

Vaste activa

Onder de vaste activa worden afzonderlijk de immateriële, de materiële en de financiële vaste activa opgenomen. De vaste activa had in 2017 het volgende verloop (bedragen x € 1.000):

Boekw aarde per 1 januari 2017		79.545.002
<u>Vermeerderingen:</u>		
Investeringen	6.069.483	
mutatie voorziening	-258.898	
Renteloze leningen	153.940	
		<u>5.964.524</u>
<u>Vermindering:</u>		85.509.526
Investeringsbijdragen derden	1.628.765	
Afschrijvingen/aflossingen	<u>6.043.439</u>	
		<u>-7.672.204</u>
Boekw aarde per 31 december 2017		<u>77.837.322</u>

De vaste activa kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	31-12-2016	31-12-2017
immateriële vaste activa	1.226.250	1.182.625
materiële vaste activa	64.398.262	62.688.433
financiële vaste activa	13.920.489	13.966.265
Totaal vaste activa	79.545.001	77.837.322

In de volgende toelichting worden de grootste posten uit de vaste activa gespecificeerd toegelicht.

Immateriële activa

De immateriële vaste activa bestaan uit bijdragen aan activa in eigendom van derden.

	boekw aarde 31-12-2016	verstrekkingen 2017	aflossingen 2017	boekw aarde 31-12-2017
verloop financiële vaste activa				
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	1.226.250	0	43.625	1.182.625
Totaal	1.226.250	0	43.625	1.182.625

Bovenstaand betreft de bijdrage aan de bibliotheek in Gorredijk.

Materiële activa

De materiële vaste activa zijn te verdelen in materiële vaste activa met een economisch nut en materiële vaste activa met een maatschappelijk nut.

verloop materiële vaste activa	boekw aarde 31-12-2016	Investerings 2017	afschrijvingen 2017	bijdragen 2017	boekw aarde 31-12-2017
Economisch nut					
Gronden en terreinen	5.603.681	60.913	111.160	167.260	5.386.174
Bedrijfsgebouw en	24.484.067	3.099.626	1.697.500	12.901	25.873.293
Grond-, w eg- en w aterbouw k. w erken	4.598.549	13.940	287.232	153.939	4.171.318
Vervoermiddelen	354.736	47.651	259.746	-	142.641
Machines, apparaten en installaties	1.423.731	65.316	482.700	-	1.006.347
Overige materiële vaste activa; econ. nut	1.382.565	180.930	739.454	66.675	757.367
Herrubrisering van maatschappelijk nut	21	21-	-		-
	37.847.350	3.468.355	3.577.791	400.775	37.337.139
Grond-, w eg- en w aterbouw k. w erken, met heffing	14.220.701	45.317	300.399	11.002	13.954.617
Voorziening vervanging en verbetering riool	368.000-	300.000-	-	41.102	626.898-
Totaal na verrekening voorziening	13.852.701	254.683-	300.399	52.104	13.327.719
Totaal economisch nut	51.700.051	3.213.672	3.878.190	452.879	50.664.858
Maatschappelijk nut					
Grond-, w eg- en w aterbouw k. w erken	12.176.736	2.555.790	1.960.285	1.216.988	11.555.253
Overige materiële vaste activa	521.497	-	53.175	-	468.321
Herrubrisering naar economisch nut	21-	21	-	-	-
Totaal maatschappelijk nut	12.698.212	2.555.811	2.013.460	1.216.988	12.023.575
Totaal	64.398.263	5.769.483	5.891.650	1.669.867	62.688.433

Voorziening vervanging en verbetering riool

Deze voorziening wordt toegelicht bij "Voorzieningen" onder de passiva.

Investerings

In het verantwoordingsjaar 2017 is per saldo voor € 6,1 miljoen geïnvesteerd (exclusief de mutatie in de voorziening vervanging en verbetering riool van € 0,3 miljoen).

De grootste investeringen zijn (bedragen x € 1.000):

OBS De Flecht Lippenhuizen verv.nieuw bouw/uitbreiding	1.595
MFA De Skans / Kortezw aag	367
Verbouw/nieuw bouw CBS De Librije Gorredijk	1.125
Verkeersvoorziening Hegedyk/Nijew ei GK	749
Herstructurering Vlaslaan / Vitalis	778
N381- Klein Groningen	338
Overige investeringen < € 300.000 (per investering)	1.117
Totaal investeringen	6.069

OBS De Flecht Lippenhuizen nieuwbouw/uitbreiding € 1.595.000

De openbare basisschool is nieuw gebouwd en nu onderdeel van de multifunctionele accommodatie (MFA) Lippenhuizen. Dit gebouw is 9 februari 2018 opgeleverd. Gebruikers zijn, naast de OBS De Flecht, sportclub Thor en het dorps huis De Mandé. Door de samenwerking, bijdrage en inzet van gemeente en deze partners is het mogelijk om een prima gebouw te maken dat nog jaren zal bijdragen aan de leefbaarheid van Lippenhuizen.

MFA De Skans / Kortezwaag € 367.000

Voor de realisatie van de MFA in Gorredijk en de uitbreiding van de sporthal in Kortezwaag zijn in 2017 diverse voorbereidingen getroffen en zijn de plannen verder uitgewerkt. Er zijn kosten gemaakt voor de aankoop van de woning aan de H. Ringenoldusstrjitte, de architect (structuurontwerp), omgevingsmanagement, begeleiding van aanbestedingen en overige adviezen en onderzoeken.

Verbouwing/nieuwbouw CBS de Librije Gorredijk € 1.125.000

Eind 2017 is begonnen met de sloop en de nieuwbouw van het middendeel van de school. Een aantal groepen van de school heeft tijdelijk onderdak gevonden in het gebouw van OBS De Vlieger. Begin 2018 is de school weer overgegaan. De vernieuwbouw is zo goed als klaar. In april vindt de opening plaats.

Verkeersvoorziening Hegedyk / Nijewei Gorredijk € 749.000

De Hegedyk en de Nijewei in Gorredijk zijn beide opnieuw ingericht. De laatste werkzaamheden hebben in het voorjaar van 2017 plaatsgevonden. Het project is in de zomer van 2017 opgeleverd en feestelijk geopend. Momenteel vindt de subsidieafwikkeling met de provincie nog plaats.

Herstructurering Vlaslaan / Vitalis € 778.000

De rioolwerkzaamheden en een groot deel van de herinrichting Vlaslaan zijn in 2017 afgerond. De laatste werkzaamheden worden momenteel uitgevoerd. Het project wordt dit jaar dan ook geheel afgerond.

N381-Klein Groningen € 338.000

In buurtschap Klein Groningen in Wijnjewoude wordt de oude melkfabriek gesloopt en het terrein toeristisch herbestemd. In 2017 is een deel van de oude melkfabriek aangekocht door de gemeente. De werkzaamheden vangen in 2018 aan en de verwachting is dat de werkzaamheden eind van 2018 zijn afgerond.

Investeringsbijdragen

Tegenover de investeringen staan ook een aantal bijdragen van derden.

De belangrijkste zijn (bedragen x € 1.000):

Herstructurering Vlaslaan / Vitalis	440
Woonpl. Welkom Gorredijk de Vlecke ea	353
N381	338
Overige investeringen < € 300.000 (per investering)	539
Totaal	1.670

Financiële activa

De financiële activa bestaan uit:

verloop financiële vaste activa	boekw aarde 31-12-2016	verstrekkingen 2017	aflossingen 2017	boekw aarde 31-12-2017
Kapitaalverstrekking aan deelnemingen	284.272	0	0	284.272
Leningen aan woningbouw verenigingen	13.467.071	0	81.901	13.385.170
Overige langlopende leningen	169.143	153.940	26.263	296.820
Totaal	13.920.486	153.940	108.164	13.966.261

Kapitaalverstrekking aan deelnemingen

In onderstaand overzicht is naast de boekwaarde ook het aantal aandelen en de nominale waarde per aandeel weergegeven in hele euro's.

omschrijving	boekw aarde 31-12-2017	aantal aandelen	nominale w aarde per aandeel
Aandelen NV Afvalsturing Friesland	54.454	120	454
Aandelen Fryslân Miljeu 1)	75.119	11.381	5
Caparis (aandelen)	3.465	3.465	1
BNG (aandelen)	151.225	66.651	2
Publiek Belang Elektriciteitsprod. BV (aandelen)	1	34.746	
CBL Vennootschap BV (aandelen)	5	464	
Claim Staat Vennootschap BV (aandelen)	5	464	
totaal	284.271		

De aandelen Fryslân Miljeu zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde van € 4,53 verhoogd met een agio (de waarde boven de nominale waarde) van 45%.

Leningen aan woningbouwverenigingen

In het verleden heeft de gemeente Opsterland, op grond van de destijds geldende wetgeving, leningen verstrekt aan woningbouwverenigingen. De gemeente fungeert hier als intermediair. De condities van de leningen zijn gelijk aan de condities waartegen de gemeente het geld heeft geleend. De gemeente ontving destijds een vergoeding van 0,4% over de hoofdsom als risicovergoeding. Het saldo van de opgenomen leningen bedraagt per 31 december 2017 € 13,4 miljoen.

Dit saldo kan als volgt over de woningbouwverenigingen worden gespecificeerd (bedragen x € 1.000):

Geldlening u/g	Resterend bedrag 31-12-2016	Opgenomen	Rente	Aflossing	Resterend bedrag 31-12-2017
Woningbouwverenigingen					
Elkien	6.660	-	239	82	6.578
Woonfriesland	6.807	-	389	-	6.807
Totaal	13.467	-	628	82	13.385

Overige langlopende leningen

In onderstaand overzicht worden de mutaties in de leningen aan deelnemingen nader gespecificeerd (bedragen x € 1.000).

Overige langlopende leningen	Boekw aarde 31-12-2016	Verstrekte leningen	Rente	Aflossing	Resterend bedrag 31-12-2017
Gemeentelijke Kredietbank Fryslân	77	-	-	-	77
Vereniging PCBO Ureterp	92	-	-	12	81
Korfbalvereniging LDODK	-	75	-	5	70
Voetbalvereniging Gorredijk	-	79	-	10	69
Totaal	169	154	-	26	297

Vlottende activa

Voorraden

Bouwgrond in exploitatie

De voorraad bouwgrond in exploitatie (BIE) wordt gevormd door gronden in eigendom van de gemeente waarvoor de raad een grondexploitatiecomplex en een grondexploitatiebegroting heeft vastgesteld.

Zoals blijkt uit het onderstaande overzicht, bedraagt de boekwaarde van de BIE eind 2017 € 2,8 miljoen. Rekening houdend met de nog te maken kosten en de te verwachten opbrengsten kunnen de diverse complexen op termijn worden afgesloten met een voordelig resultaat van in totaal € 4 miljoen. Hierbij wordt echter wel de kanttekening geplaatst dat het behalen van dit resultaat voor een belangrijk deel afhankelijk is van economische factoren. Het "economische tij" is van grote invloed op de verkoopopbrengsten. Een vertraging of uitval van de verkopen verlaagt de winstgevendheid van de complexen.

Verloop bouwgrondexploitaties BIE (bedragen x € 1.000)

complex	boekw . 31-12-2016	kosten 2017	w inst- nemingen 2017	opbrengsten 2017	boekw . 31-12-2017	voorziening 31-12-17	boekw incl.vrz 31-12-17
Woongebieden							
Frieschepalen - Locatie De Skans	106	6	-	-	112		112
Gorredijk - Loevestein fase 4 w est	469	266	-	503	231		231
Hemrik - Fabryksleane	68	7	-	-	75		75
Lippenhuizen - De Wiken	107-	12	90-	109	114-		114-
Terw ispel - Kolderveen	27-	1	-	-	27-		28-
Tijnje - Ripperw âlden	125	4	-		129	51	77
Ureterp - Noord	308-	0-	21-	-	288-		288-
Ureterp - De Hege Kamp	1.175	260	-	594	841		841
Wijnjew oude - Zuidw est	195-	1	-	-	194-		194-
Bedrijventerreinen							
Gorredijk - Industrie	2.784	301	-	301	2.785	566	2.219
Totaal	4.090	856	111-	1.507	3.550	618	2.933
voorz "nog uit te voeren werken"	136-						136-
Totaal per saldo	3.953	856	111-	1.507	3.550	618	2.797

De voorziening "nog uit te voeren werken" is gepresenteerd als correctie op de boekwaarden van de voorraad bouwgronden (cf. de verslaggevingsvoorschriften).

Verloop voorzieningen BIE (bedragen x € 1.000)

Complex	saldo	mutatie	saldo
	31-12-2016		31-12-2017
Gorredijk Industrie	546	21	566
Tijne - Riperwâlden	48	3	51
Totaal	594	24	618

Prognose bouwgrondexploitaties BIE (bedragen x € 1.000)

Complex	boekw. 31-12-2017	nog te maken kosten	nog te ontv. bijdragen	Opbrengst verkopen	Resultaat (- = neg)	looptijd t/m	te verkopen m2
<u>w oongebieden:</u>							
Frieschepalen - Locatie De Skans	112	39	-	155	4	2021	2.690
Gorredijk-Loevestein fase 4 west	231	1.175	-	1.473	67	2021	13.154
Hemrik - Fabryksleane	75	260	-	634	299	2020	5.228
Lippenhuizen - De Wiken	114	109	-	704	708	2020	5.780
Terwispel - Kolderveen	27	29	-	38	36	2019	10.920
Tijnje - Riperwâlden	129	39	-	117	51	2020	962
Ureterp - Noord	288	277	-	400	411	2021	1.595
Ureterp - De Hege Kamp	841	1.606	63	5.359	2.975	2025	27.038
Wijnjew oude - Zuidwest	194	194	-	148	148	2020	1.197
<u>bedrijfsterreinen:</u>							
Gorredijk - Industrie	2.785	965	-	3.184	566	2028	55.112
Totaal	3.550	4.694	63	12.213	4.030		123.676

Uitzettingen < 1 jaar (bedragen x € 1.000)

	31-12-2016	31-12-2017
Vorderingen op openbare lichamen	5.197	3.046
Rek. courantverhoudingen met niet fin. instellingen	1.167	1.164
Overige vorderingen	2.161	3.330
	8.525	7.541
Voorziening dubieuze debiteuren	589	553
Totaal uitzettingen < 1 jaar	7.937	6.988

Vorderingen op openbare lichamen

De post "Vorderingen op openbare lichamen" bestaat voor het grootste deel uit een vordering op het BTW Compensatiefonds. Ultimo 2017 bedroeg deze vordering € 2,7 miljoen.

Rekening-courantverhoudingen met niet-financiële instellingen

Stimuleringsfonds Volkshuisvesting

Gemeente Opsterland neemt deel aan de Stimuleringsregeling Volkshuisvesting (startersleningen). De voorwaarden waaraan moet worden voldaan om in aanmerking te komen voor de starterslening zijn vastgelegd in de door de gemeenteraad vastgestelde "Verordening Starterslening". De ontvangen rente minus de beheersvergoeding wordt toegevoegd aan het revolving fund.

Overige vorderingen

De overige vorderingen bestaan vooral uit reguliere debiteuren en uit vorderingen in het kader van de sociale zekerheidsregelingen.

De vorderingen het kader van de sociale zekerheidsregelingen zijn als volgt te specificeren:

- Terugvordering en verhaal, leenbijstand	€ 1.468.000
- Krediethypotheek	€ 425.000
- BBZ	€ 693.000
Totaal	€ 2.586.000

De vordering op de reguliere debiteuren op de balansdatum bedraagt € 0,5 miljoen.

Voorziening dubieuze debiteuren

Het verloop van de voorziening dubieuze debiteuren in 2017 (bedragen x € 1.000):

	sociale zekerheid (excl besluit zelfst.)	overige dubieuze debiteuren	totaal
Stand 1 januari 2017	505	84	589
Toevoegingen	0	0	0
Onttrekkingen	-18	-18	-35
Stand 31 december 2017	487	66	553

Sociale Zekerheid

Uit bovenstaand overzicht blijkt dat de voorziening dubieuze debiteuren voor een belangrijk deel bestaat uit vorderingen op basis van diverse sociale zekerheidsuitkeringen (Algemene bijstand c.a.). De in baarheid van deze vorderingen wordt jaarlijks beoordeeld. Op grond van de uitgevoerde beoordeling wordt de voorziening dubieuze debiteuren indien nodig aangepast.

Liquide middelen

Het totaal van de liquide middelen is per ultimo 2017 € 315.000 (ultimo 2016 € 4.078.000).

Schatkistbankieren

Met de gewijzigde wet Fido beoogt de wetgever een bijdrage te leveren aan de vereiste daling van de EMU-schuld voor de Nederlandse overheid door de overtollige liquiditeiten van decentrale overheden voortaan zoveel mogelijk te bundelen binnen de overheidssfeer. Deze consolidatie van schuldverhoudingen tussen overheden onderling kan in de eerste plaats worden bereikt door middel van verplicht schatkistbankieren. In de tweede plaats kan consolidatie worden bereikt doordat decentrale overheden hun overtollige middelen gebruiken om onderling leningen te verstrekken. Dit heeft eenzelfde effect op de EMU-schuld als het aanhouden van overtollige middelen in de schatkist. Van de tweede optie is in 2017 geen gebruik gemaakt. Voor 2017 is een drempelbedrag vastgesteld van 0,75% van het begrotingstotaal. Het drempelbedrag bedraagt € 537.900. In 2017 is gebruik gemaakt van schatkistbankieren.

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren (bedragen x € 1000)					
		2017			
(1)	Drempelbedrag	537,90			
		1e kw	2e kw	3e kw	4e kw
(2)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	350	334	396	324
(3a) = (1) > (2)	Ruimte onder het drempelbedrag	188	204	142	214
(3b) = (2) > (1)	Overschrijding van het drempelbedrag	-	-	-	-
(1) Berekening drempelbedrag					
		2017			
(4a)	Begrotingstotaal verslagjaar	71.720			
(4b)	Het deel van het begrotingstotaal dat kleiner of gelijk is aan € 500 miljoen	71.720			
(4c)	Het deel van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat	-			
(1) = (4b)*0,0075 + (4c)*0,002 met een minimum van €250.000	Drempelbedrag	537,90			
(2) Berekening kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen					
		1e kw	2e kw	3e kw	4e kw
(5a)	Som van de per dag buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen (negatieve bedragen tellen als nihil)	31.522	30.356	36.422	39.773
(5b)	Dagen in het kwartaal	90	91	92	92
(2) - (5a) / (5b)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	350	334	396	324

Overlopende activa

De overlopende activa kunnen per balansdata als worden uitgesplitst (bedragen x € 1.000):

	31-12-2016	31-12-2017
Nog te ontvangen inkomsten	1.352	1.274
Vooruitbetaalde kosten	0	-
Totaal nog te ontvangen en vooruitbetaalde kosten	1.352	1.274

PASSIVA

Eigen vermogen

De specificatie van het eigen vermogen is als volgt (bedragen x € 1.000):

soort reserve (bedragen x € 1.000)	stand per 31-12-2016	bij	af	stand per 31-12-2017
algemene reserve				
buffer	7.500	-	-	7.500
vrij besteedbaar	4.078	1.362	194	5.245
investerings	1.782	-	-	1.782
	13.360	1.362	194	14.528
bestemmingsreserves				
bestemmingsreserves algemeen	10.371	147	2.456	8.063
totaal van de reserves	23.731	1.509	2.650	22.590
<i>totaal algemene reserve (bedrag x € 1.000)</i>	<i>13.360</i>			<i>14.528</i>
<i>aantal inwoners gemeente Opsterland</i>	<i>29.719</i>			<i>29.759</i>
<i>algemene reserve per inwoner in hele €</i>	<i>450</i>			<i>€ 488</i>

Buffer

De buffer binnen de algemene reserve is door de gemeenteraad vastgesteld. Deze buffer is gevormd om eventuele onvoorziene tegenvallers op te vangen. Bij het vaststellen van de nota Reserves en Voorzieningen zijn bestemmingsreserves vrijgevallen ten gunste van de Algemene Reserve.

Vrij besteedbaar

Het vrij besteedbare deel van de algemene reserve is het bedrag dat bijvoorbeeld beschikbaar is voor de financiering van lasten waarvoor op geen enkel andere wijze dekking kan worden gevonden. Daarnaast behoort het vrij besteedbare deel tot het reguliere weerstandsvermogen van de gemeente.

Het verloop van de algemene reserve is:

<i>algemene reserve (bedragen x € 1.000)</i>	
	saldo
saldo ultimo 2016	13.360
bij:	
resultaat 2016	1.275
budgetoverhevelingen van 2017 naar 2018:	
culturele hoofdstad	31
kansen benutten Beetsterzw aag	56
af:	
dotatie aan reserve doelstellingenfonds	100-
verlichting Wispolia	22-
kansen benutten Beetsterzw aag	39-
budgetoverhevelingen van 2016 naar 2017:	
gezond in de stad (GIDS) gelden	28-
rekenkamercommissie	5-
saldo ultimo 2017	14.528

Investerings

Het "investerings" deel van de algemene reserve geeft ruimte voor het realiseren van investeringen die nog niet volledig zijn uitgekristalliseerd voor een eigen reserve maar waarvan al wel een globaal beeld is van de verwachting.

Bestemmingsreserves

De bestemmingsreserves maken onderdeel uit van het weerstandsvermogen. Dit geldt alleen voor zover de reserves niet aan het betreffende doel worden besteed. Bestemmingsreserves zijn die onderdelen van het eigen vermogen waar de raad een bepaalde bestemming aan heeft gegeven.

In onderstaand overzicht worden bovenstaande bestemmingsreserves opgesplitst per doel/functie (bedragen x € 1.000).

bestemmingsreserves	stand per 31-12-2016	bij	af	stand per 31-12-2017
Egalisatiefunctie	7.134	117	1.081	6.170
Bestedingsfunctie	3.237	30	1.374	1.893
Totaal	10.371	147	2.456	8.063

In onderstaand overzicht wordt het verloop van de bestemmingsreserves weergegeven (bedragen x € 1.000):

	ultimo 2016	bij	af	ultimo2017
2 Wonen en werken				
e) Duurzaam bouwen	44	-	12	31
Duurzaam bouwen Zwanenburg	50	-	50	-
e) Komplannen	525	-	55	470
Herinrichting Skoalleane Ureterp	63	-	-	63
Herinrichting De Vlecke Gorredijk	148	-	-	148
Herinrichting Vlaslaan Beetsterzwaag	573	-	-	573
e) Invoering omgevingswet	95	-	14	80
Herinrichting Gorredijk Centrum Oost	547	-	547	-
3 Ontspannen				
Dorpshuizen (verbouw)	230	30	-	260
e) Recreatie en Toerisme	472	-	254	218
4 Leren				
e) Huisvesting basisonderwijs	5.304	-	551	4.753
e) Huisvesting speciaal onderwijs	394	-	19	376
6 Beheren				
Ontsluitingsweg Loevestein Gorredijk	518	-	-	518
GVP	181	-	-	181
Hegedyk/Nijewei Gorredijk	778	-	778	-
e) Onderhoud wegen	-	17	-	17
7 Middelen				
Glasvezelnetwerk/breed band internet	150	-	-	150
e) Organisatiedoelstellingsfonds	300	100	176	224
Totaal bestemmingsreserves	10.371	147	2.456	8.063

e) = egalisatiereserve

Duurzaam Bouwen (onttrekking van € 12.000)

De reserve duurzaam bouwen heeft een egalisatiefunctie. In 2017 is aan zonneboilers een bedrag van € 12.470 uitgegeven.

Reserve duurzaam bouwen Zwanenburg (onttrekking van € 50.000)

In 2017 is deze reserve volledig onttrokken in het kader van energie zuinig bouwen van Loevestein fase 4.

Komplannen (onttrekking € 55.000)

De reserve komplannen heeft een egalisatiefunctie. Doordat meer aan bestemmingsplannen is besteed dan begroot wordt het verschil geëgaliseerd en onttrokken aan deze reserve € 54.869.

Herinrichting Skoalleane Ureterp

Deze reserve heeft het doel het dekken van de eenmalige afschrijving van de investering in de herinrichting van de Skoalleane te Ureterp.

Herinrichting De Vlecke Gorredijk

Deze reserve heeft het doel het dekken van de eenmalige afschrijving van de investering in de herinrichting van De Vlecke Gorredijk.

Herinrichting Vlaslaan Beetsterzwaag

Deze reserve heeft het doel het dekken van de eenmalige afschrijving van de investering in de herinrichting van de Vlaslaan te Beetsterzwaag.

Invoering omgevingswet (onttrekking € 14.000)

De reserve omgevingswet heeft een egalisatiefunctie. Aan deze reserve is in 2017 € 14.000 onttrokken in verband met voorbereidingskosten invoering Omgevingswet.

Herinrichting Gorredijk Centrum Oost (onttrekking € 547.000)

Het project herinrichting Gorredijk Centrum Oost is in 2017 afgerond. Er is € 147.000 aan de reserve onttrokken. Het resterende saldo van € 400.000 is vrijgevallen.

Dorpshuizen (verbouw) (storting van € 30.000)

Het dorpshuizenbeleid is gebaseerd op het uitgangspunt dat elk dorp beschikt over een openbare accommodatie voor sociale en culturele activiteiten. Het doel van deze reserve is dat de gemeente bijdraagt in de kosten van verbouwing van dorpshuizen. Elk jaar wordt € 30.000 in deze reserve gestort.

Recreatie en Toerisme (onttrekking € 254.000)

De reserve Recreatie en Toerisme betreft een egalisatiereserve. Het saldo van de baten (toeristenbelasting) en lasten (kosten van recreatie) wordt aan deze reserve onttrokken of toegevoegd. In 2017 waren de lasten hoger dan de baten, het tekort van € 104.000 is van deze reserve onttrokken. Daarnaast heeft een onttrekking van € 150.000 plaatsgevonden. Dit betreft een bijdrage aan het project N381-Klein Groningen.

Huisvesting Basisonderwijs

Deze reserve heeft als doel het egaliseren van de kosten van huisvesting (waaronder de afschrijving op MFC's) van het basisonderwijs.

Huisvesting speciaal onderwijs

Deze reserve heeft als doel het egaliseren van de kosten van huisvesting van het speciaal onderwijs.

Ontsluitingsweg Loevestein Gorredijk

Deze reserve heeft het doel het dekken van de eenmalige afschrijving van de investering in de herinrichting van de ontsluitingsweg Loevestein te Gorredijk.

GVVP

Deze reserve heeft het doel het dekken van een tweetal GVVP-projecten.

Hegedyk/Nijewei Gorredijk (onttrekking van € 778.000)

Er is in 2017 € 778.000 aan kosten voor de herinrichting Hegedyk/Nijewei onttrokken.

Onderhoud wegen (storting van € 17.000)

De reserve onderhoud wegen heeft als doel het egaliseren van onderhoudskosten wegen. Doordat minder aan onderhoud wegen is besteed dan begroot is het verschil geëgaliseerd en aan deze reserve toegevoegd.

Glasvezelnetwerk/breedband internet

Deze reserve heeft het doel het dekken van de eenmalige afschrijving van de investering in glasvezelnetwerk/breedband internet.

Organisatie doelstellingsfonds (storting € 100.000 en onttrekking € 176.000)

De doelstelling van deze egalisatiereserve is het egaliseren van kosten die verband houden met organisatieontwikkeling, mobiliteitsbevordering en uitstroom van personeel als gevolg van bezuinigingen en/of OWO-samenwerking. In 2017 is besloten om het plafond te verhogen naar € 400.000 en € 100.000 te storten. De egalisatie over 2017 betreft een onttrekking van € 176.000 uit deze reserve.

Voorzieningen

Het verloop van de voorzieningen is als volgt (bedragen x € 1.000):

voorziening	stand per 31-12-2016	onttrekking	storting	stand per 31-12-2017
Onderhoud sportvelden	61	10	55	105
Latente belasting schuld Vpb	6	22	16	-
Groot onderhoud riolering	1.101	179	300	1.222
Kunstw erken	735	157	258	835
Wethouderspensionen	3.417	130		3.287
Huishoudelijke Hulp	1.040	1.040		-
Planmatig onderhoud gebouwen	389	641	731	479
Voorziening SPP	418	461	156	113
Precariobelasting	6.968	4.307	1.339	4.000
Begraafrechten	-	-	123	123
Totaal van de voorzieningen	14.134	6.947	2.977	10.164

Onderhoud sportvelden (onttrekking van € 10.000 en storting van € 55.000)

De voorziening onderhoud sportvelden heeft als doel de financiering van het groot onderhoud aan sportvelden op basis van het beheerplan sportvelden. Door het uitvoeren van het planmatig groot onderhoud kunnen grote investeringen worden uitgesteld. In 2017 is € 10.000 besteed aan groot onderhoud sportvelden en is € 55.000 toegevoegd aan deze voorziening.

Latente belastingschuld Vpb (Vennootschapsbelasting)

Deze voorziening valt vrij omdat de Vpb aangiftes tot en met het boekjaar 2017 in 2017 zijn voldaan.

Groot onderhoud riolering (onttrekking van € 179.000 en storting van € 300.000)

In 2017 waren de kosten voor groot onderhoud € 179.101. Er zijn voornamelijk pompen voor aangeschaft. De jaarlijkse storting is € 300.000 (conform het GRP).

Vervanging en verbetering riool (onttrekking van € 41.000 en storting van € 300.000)

De voorziening vervanging en verbetering riool heeft als doel het dekken van de kosten van toekomstige investeringen in de vervanging en verbetering van het riool. Deze voorziening is in mindering gebracht op de investeringen in de riolering (zie de toelichting op de materiële vaste activa). Jaarlijks wordt € 300.000 gestort in de voorziening (conform het GRP). Er is in 2017 € 41.000 onttrokken ten behoeve van het onderhoud riolering aan het Folkertsma in Beetsterzwaag en de Skoalleane in Ureterp. In het GRP was een besteding verwacht van € 335.000. Het verschil wordt veroorzaakt door het later in de tijd zetten van enkele bestedingen.

Kunstwerken (onttrekking van € 157.000 en storting van € 258.000)

In 2017 zijn de kosten voor groot onderhoud aan kunstwerken van € 157.000 onttrokken aan deze voorziening. Op basis van het meerjarig onderhoudsplan is € 258.000 aan de voorziening toegevoegd.

Wethouderspensionen (onttrekking van € 130.000)

In 2017 is € 79.000 onttrokken ten behoeve van pensioenuitkeringen. Daarnaast heeft een vrijval van € 51.000 plaatsgevonden.

Voorziening huishoudelijke hulp (onttrekking van € 1.040.000)

In het kader van de regeling Huishoudelijke Hulp Toelage heeft de gemeente Opsterland voor de jaren 2015 en 2016 in totaliteit € 1.040.000 ontvangen. Doordat bij de aanbieders, actief in onze gemeente, geen sprake was van een situatie die binnen de kaders voor de inzet van de HHT-middelen viel, hebben wij deze middelen uiteindelijk niet gebruikt. Het ministerie van VWS geeft aan dat dit bedrag niet terugbetaald hoeft te worden. De voorziening kan dus vrijvallen.

Planmatig onderhoud gebouwen (onttrekking van € 641.000 en een storting van € 731.000)

Op basis van het meerjarenonderhoudsplan is € 731.000 toegevoegd aan deze voorziening. De kosten voor het groot onderhoud € 641.000 zijn ten laste van de voorziening gebracht.

Voorziening SPP (onttrekking van € 461.000 en een storting van € 156.000)

Reductie van de formatie geschiedt met behulp van een concreet mobiliteitsplan. Deze vermindering wordt op velerlei wijzen gerealiseerd. Soms via natuurlijk verloop, waarbij een vacature niet of anders wordt ingevuld door herschikking van taken. Soms worden mobiliteitsoplossingen buiten de organisatie gevonden. In het mobiliteitsplan staat concrete individuele trajecten. Deze trajecten zijn,

gelet op rechten en plichten van betreffende medewerkers, weliswaar in de tijd begrensd, maar beslaan in het uiterste geval in de praktijk enkele jaren. De financiële lasten ervan hangen af van de mate waarin betreffende medewerkers buiten de organisatie een andere baan vinden. Deze trajecten zijn in 2017 verder in gang gezet. In 2017 is bij de perspectiefbrief tussentijds € 156.000 in deze voorziening gestort. Daarnaast bedragen de kosten voor genoemde trajecten in 2017 € 370.000. Op basis van de toekomstige verplichtingen per balansdatum kon in 2017 nog € 91.000 vrijvallen.

Precariobelasting (onttrekking € 4.307.000 en storting van € 1.339.000)

Aan deze voorziening is € 4.307.000 onttrokken. Deze onttrekking bestaat uit een vrijval van precario van de jaren 2012, 2013 en 2014 van € 3.579.000 en een vermindering van de voorziening over de jaren 2015 en 2016 van totaal € 728.000. Daarnaast is voor precario 2017 een storting van € 1.339.000 gedaan.

Begraafrechten

De gewijzigde verslaggevingsvoorschriften geven aan dat ontvangen begraafrechten die betrekking hebben op meerdere jaren opgenomen dienen te worden in een voorziening. Elk jaar valt dat deel van de voorziening dat betrekking heeft op dat jaar vrij.

Vaste schulden

De vaste schulden hebben voor € 19 miljoen betrekking op door de gemeente aangetrokken langlopende geldleningen. Daarnaast heeft € 13,4 miljoen betrekking op de langlopende leningen die doorgeleend zijn aan de woningbouwverenigingen. Deze leningen zijn door de gemeente aangetrokken en één op één doorgeleend zodat voor de gemeente geen nadeel ontstaat. Een nadere specificatie staat bij de balanspost "Financiële vaste activa". Daar zijn de aangetrokken leningen vermeld.

Het verloop van de langlopende leningen is als volgt (bedragen x € 1.000):

	boekw aarde 31-12-2016	opgenomen	rente	aflossing	boekw aarde 31-12-2017
Bank Nederlandse Gemeenten <u>t.b.v. Woningbouw verenigingen:</u>	24.000	-	178	5.000	19.000
Bank Nederlandse Gemeenten	13.467	-	628	82	13.385
totaal	37.467	-	806	5.082	32.385

De uitsplitsing over de twee woningbouwverenigingen staat onder activa bij verstrekte leningen

Netto-vlottende schulden

Onder netto-vlottende schulden worden verstaan die schulden die een rente typische looptijd kennen die korter is dan één jaar. De netto vlottende schulden bestaan per balansdatum uit (bedragen x € 1.000):

	31-12-2016	31-12-2017
Kasgeldleningen	7.000	9.500
Overige schulden	2.225	677
Totaal vlottende schulden	9.225	10.177

Op 31 december 2017 heeft de gemeente nog één kasgeldlening (€ 9,5 miljoen) op de balans staan. De overige schulden betreffen de nog openstaande facturen waarvan de krediettermijn nog niet is verstreken.

Overlopende passiva

De specificatie van de overlopende passiva kan als volgt worden weergegeven (bedragen x € 1.000):

	31-12-2016	31-12-2017
Vooruitontvangen bedragen	613	855
Nog te betalen bedragen	9.993	6.173
Totaal overlopende passiva	10.606	7.027

Het verloop van vooruitontvangen bedragen is als volgt (bedragen x € 1.000):

omschrijving	saldo 31-12-2016	toevoegingen	vrijval	saldo 31-12-2017
<i>Nedvang zwerfafval</i>	16	36	16	36
<i>Provincie Fryslan</i>				
- Fietsoversteek D nieuw enhuisweg	-	36	-	36
- Fietsoversteek 't Hou	-	36	-	36
- Klein Groningen		245	-	245
<i>Gemeente Heerenveen</i>				
- Project Ervaren en Turf	-	31	-	31
<i>Gemeente Westellingwerf</i>				
- Project Ervaren en Turf	-	15	-	15
<i>Gemeente Smallingerland</i>				
- Project Ervaren en Turf	-	31	-	31
<i>Gemeente Oostellingwerf</i>				
- Project Ervaren en Turf	-	15	-	15
<i>Gemeente Opsterland</i>				
- Project Ervaren en Turf	-	25	-	25
<i>Elkien</i>				
- De Vlecke Gorredijk	397	387	397	387
<i>Stichting Mooiland Vastgoed</i>				
- Vlaslaan/Vitalis Beetsterzw aag	200	-	200	-
Totaal	613	855	613	855

Niet uit de balans blijvende verplichtingen

Borgstellingen

Onze gemeente staat per 31 december 2017 borg voor € 27 miljoen. Het bedrag is, conform de verslaggevingseisen, buiten de balans onder passiva verantwoord.

De specificatie van dit bedrag is (bedragen x € 1.000):

Naam geldnemer	saldo 31/12/2017	saldo 31/12/2016
Elkien	1.110	1.162
Stichting "de Buorskip" B'zw aag-Olterterp	62	70
WoonFriesland	2.541	2.641
Indirect gegarandeerde geldleningen WSW en NWB	20.373	20.499
Particuliere woningbezitters	2.679	3.210
Totaal borgstellingen	26.763	27.582

Gemeentegarantie:

De borgstellingen in het kader van de regeling "gemeentegarantie" hebben betrekking op 82 verstrekte hypotheek (adressen). De afgegeven garanties lopen af, er komen geen nieuwe garanties bij. De verstrekte gemeentegarantie met het hoogste saldo is per ultimo 2017 € 106.000. Het gemiddelde gegarandeerde bedrag is € 32.666. Gezien de hoogte van de gegarandeerde leningen zal de waarde van de betreffende woningen hoger zijn dan het gegarandeerde bedrag. Het risico voor onze gemeente is daarom beperkt.

Overige niet uit de balans blijvende verplichtingen

Huurovereenkomst brandkranen

Het betreft hier een overeenkomst met Vitens (het waterleidingbedrijf) voor onbepaalde tijd.

Afvalverwerking, straatvegen en kolkenzuigen

Met Omrin is een overeenkomst voor onbepaalde tijd afgesloten. De kosten voor afvalverwerking, straatvegen en kolkenzuigen bedragen jaarlijks € 863.000.

Huur kopieerapparatuur

In 2014 is het aanbestedingstraject afgerond voor huur en onderhoud van multi functional printers. Er is een huurovereenkomst afgesloten voor 3 jaar, met mogelijkheid om dit 2 keer een jaar te verlengen. De overeenkomst is ingegaan op 18 augustus 2014 en de kosten bedragen € 25.000 per jaar.

Overeenkomst Accountantsdiensten

In 2016 is het aanbestedingstraject afgerond voor de accountantsdiensten.

Er is een overeenkomst afgesloten voor 2 jaar met de mogelijkheid deze overeenkomst te verlengen met tweemaal een één kalenderjaar tot uiterlijk 31 december 2019. Deze Overeenkomst is in werking getreden op 1 januari 2016. De kosten per jaar bedragen € 25.677 (1/3 deel van € 77.000). Omdat deze dienst in OWO verband is aanbesteed komt 1/3 deel ten laste van onze gemeente.

Overeenkomst onderhoud groen

Deze overeenkomsten zijn aangegaan voor bepaalde tijd. Deze hebben een looptijd van twee jaar, met ingang van juni 2017. De overeenkomst kan maximaal tweemaal één jaar verlengd worden. De kosten bedragen € 350.000 per jaar

Overeenkomst koffieautomaat

In 2017 is er een leaseovereenkomst betreffende de koffieautomaten. De vaste kosten bedragen per jaar € 13.880. De overeenkomst is aangegaan voor drie jaar met de mogelijkheid om dit met een jaar te verlengen.

Cultuur educatie

In 2017 is een dienstverleningsovereenkomst met Stichting Ateliers Majeurs aangegaan voor binnenschoolse cultuureducatie 2017-2018. De contractwaarde bedraagt € 346.000

Beheer en onderhoud kunstwerken

In 2015 is een overeenkomst met De Boer en De Groot Civiele Werken aangegaan voor het beheer en onderhoud van kunstwerken (bruggen e.d.) 2015-2019. De contractwaarde bedraagt € 1.223.000 voor de gehele looptijd van het contract.

3.2. Overzicht van baten en lasten en toelichting

baten en lasten 2017												
programma's (bedragen x 1.000 euro)	jaarrekening 2016			begroting 2017			begroting inclusief w i j z i g i n g e n			jaarrekening 2017		
	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo
01 Besturen	3.554-	635	2.919-	3.045-	484	2.561-	3.295-	587	2.708-	3.511-	810	2.701-
02 Wonen en werken	2.939-	1.744	1.195-	1.515-	1.248	267-	1.862-	1.398	464-	1.864-	1.780	84-
03 Ontspannen	3.315-	633	2.682-	2.812-	368	2.444-	3.233-	335	2.898-	3.496-	603	2.893-
04 Leren	2.179-	108	2.071-	2.516-	213	2.303-	3.031-	245	2.786-	2.635-	161	2.474-
05 Zorgen	30.627-	9.368	21.259-	30.919-	10.241	20.678-	30.962-	10.241	20.721-	32.547-	12.110	20.437-
06 Beheren	9.614-	6.225	3.389-	9.591-	6.630	2.961-	10.967-	6.630	4.337-	10.574-	6.595	3.979-
07 Middelen	19.568-	3.250	16.318-	19.662-	1.880	17.782-	20.738-	1.947	18.791-	20.657-	2.198	18.459-
Alg dekkingsmiddelen	1.708-	51.193	49.485	1.700-	48.251	46.551-	1.700-	50.950	49.250	1.339-	52.536	51.197
Onvoorzien	-	-	-	38-	-	38-	13-	-	13-	-	-	-
resultaat voor bestemm	73.504-	73.156	348-	71.798-	69.315	2.483-	75.801-	72.333	3.468-	76.623-	76.793	170
mutaties in de reserves:												
01 Besturen	-	-	-	-	-	-	-	23	23	-	5	5
02 Wonen en werken	194-	2.001	1.807	-	50	50	-	341	341	-	678	678
03 Ontspannen	147-	2.276	2.129	30-	-	30-	30-	172	142	30-	276	246
04 Leren	-	192	192	30-	211	181	-	250	250	-	609	609
05 Zorgen	-	1.235	1.235	-	-	-	-	-	-	-	-	-
06 Beheren	65-	1.472	1.407	-	-	-	-	883	883	18-	778	760
07 Middelen	50-	1.744	1.694	-	-	-	100-	-	100-	100-	176	76
Alg dekkingsmiddelen	6.841-	-	6.841-	-	2.282	2.282	86-	2.410	2.324	86-	128	42
subtotaal	7.297-	8.920	1.623	60-	2.543	2.483	216-	4.079	3.863	234-	2.650	2.416
resultaat na bestemm	80.801-	82.076	1.275	71.858-	71.858	-	76.017-	76.412	395	76.857-	79.443	2.586
incidenteel resultaat			829			2.001			2.169			4.000
structureel resultaat			446			2.001-			1.774-			1.414-

Toelichting op het overzicht van baten en lasten

Resultaat

Het rekeningssaldo over het jaar 2017 bedraagt € 2.586.000 positief.

Op programmaniveau is het resultaat als volgt opgebouwd:

programma's (bedragen x 1.000 euro)	jaarrekening 2016	primitieve begroting	begroting inclusief w i j z i g i n g e n	jaarrekening 2017	verschil begroting / jaarrekening
01 Besturen	2.919-	2.561-	2.708-	2.701-	7
02 Wonen en werken	1.195-	267-	464-	84-	380
03 Ontspannen	2.682-	2.444-	2.898-	2.893-	5
04 Leren	2.071-	2.303-	2.786-	2.474-	312
05 Zorgen	21.259-	20.678-	20.721-	20.437-	284
06 Beheren	3.389-	2.961-	4.337-	3.979-	358
07 Middelen	16.318-	17.782-	18.791-	18.459-	332
subtotaal	49.833-	48.996-	52.705-	51.027-	1.678
Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien:					
Onroerende zaak belasting en precariorechten	4.428	4.406	6.331	7.747	1.416
Algemene uitkering	43.654	41.942	42.596	43.093	497
Dividend	1.235	54	54	110	56
Financiering	168	149	269	247	22-
Onvoorzien	-	38-	13-	-	13
subtotaal	49.485	46.513	49.237	51.197	1.960
resultaat voor bestemming	348-	2.483-	3.468-	170	3.638
mutaties in de reserves	1.623	2.483	3.863	2.416	1.447-
resultaat na bestemming	1.275	-	395	2.586	2.191
het resultaat na bestemming bestaat uit:					
incidenteel resultaat	829	2.001	2.169	4.000	1.831
structureel resultaat	446	2.001-	1.774-	1.414-	360

Analyse van het resultaat ten opzichte van de begroting op hoofdlijnen:

Volgens de begroting 2017 verwachtten we een resultaat van € 395.000. Het werkelijke resultaat over 2017 is € 2.586.000 positief. Het verschil is € 2.191.000 voordelig.

Het verschil op de incidentele baten en lasten van € 1.831.000 positief is verklaard op het overzicht van de grootste incidentele baten en lasten (blz. 106).

Het structurele verschil van € 360.000 voordelig wordt hieronder op hoofdlijnen verklaard.

Grootste oorzaken (bedragen > € 100.000) van het positieve verschil in de structurele baten en lasten tussen de begroting en de jaarrekening zijn:

Het verschil in resultaat van € 360.000 positief is veroorzaakt door de volgende voordelige verschillen:

De Wier	€ 65.000
Leerlingenvervoer	€ 128.000
Vroeg en voorschoolse opvang	€ 135.000
Inkomensregeling	€ 200.000
Participatie	€ 326.000
BBZ	€ 160.000
Minimabeleid	€ 178.000
Gezondheidsbeleid	€ 82.000
Procesregie directe zorgverlening	€ 286.000
Lagere afschrijvingslasten	€ 90.000
Riolering	€ 78.000
Monitoring PHK	€ 81.000
Bedrijfsvoering	€ 482.000
Gemeentefonds	€ 259.000
OZB	€ 111.000
Overige kleine verschillen	€ 7.000
Totaal voordelen	<u>€ 2.668.000</u>

Het verschil in resultaat van € 360.000 positief is veroorzaakt door de volgende nadelige verschillen:

Bestuursadviesing	€ 150.000
WMO	€ 440.000
Jeugd	€ 1.538.000
Natuurcompensatie PHK	€ 140.000
Voorziening grondexploitatie	€ 40.000
Totaal nadelen	<u>€ 2.308.000</u>

Voor het overige verwijzen wij u naar de financiële analyses bij de programma's in hoofdstuk 2 van deze verantwoording.

De baten en lasten zijn als volgt over de diverse programma's verdeeld. De financiële analyses zijn opgenomen in hoofdstuk 2 (Jaarverslag).

Programma 1: Besturen

(bedragen x 1000 euro)	jaarrekening 2016	begroting	begroting 2017 na wijzigingen	jaarrekening 2017	verschil begroting / jaarrekening
lasten	3.554-	3.045-	3.295-	3.511-	216-
baten	635	484	587	810	223
saldo voor bestemming	2.919-	2.561-	2.708-	2.701-	7
mutaties reserves:					
lasten	-	-	-	-	-
baten	-	-	23	5	18-
saldo na bestemming	2.919-	2.561-	2.685-	2.696-	11-

Programma 2: Wonen en werken

(bedragen x 1000 euro)	jaarrekening 2016	begroting	begroting 2017 na wijzigingen	jaarrekening 2017	verschil begroting / jaarrekening
lasten	2.939-	1.515-	1.862-	1.864-	2-
baten	1.744	1.248	1.398	1.780	382
saldo voor bestemming	1.195-	267-	464-	84-	380
mutaties reserves:					
lasten	194-	-	-	-	-
baten	2.001	50	341	678	337
saldo na bestemming	612	217-	123-	594	717

Programma 3: Ontspannen

(bedragen x 1000 euro)	jaarrekening 2016	begroting	begroting 2017 na wijzigingen	jaarrekening 2017	verschil begroting / jaarrekening
lasten	3.315-	2.812-	3.233-	3.496-	263-
baten	633	368	335	603	268
saldo voor bestemming	2.682-	2.444-	2.898-	2.893-	5
mutaties reserves:					
lasten	147-	30-	30-	30-	-
baten	2.276	-	172	276	104
saldo na bestemming	553-	2.474-	2.756-	2.647-	109

Programma 4: Leren

(bedragen x 1000 euro)	jaarrekening 2016	begroting	begroting 2017 na wijzigingen	jaarrekening 2017	verschil begroting / jaarrekening
lasten	2.179-	2.516-	3.031-	2.635-	396
baten	108	213	245	161	84-
saldo voor bestemming	2.071-	2.303-	2.786-	2.474-	312
mutaties reserves:					
lasten	-	30-	-	-	-
baten	192	211	250	609	359
saldo na bestemming	1.879-	2.122-	2.536-	1.865-	671

Programma 5: Zorgen

(bedragen x 1000 euro)	jaarrekening 2016	begroting	begroting 2017 na wijzigingen	jaarrekening 2017	verschil begroting / jaarrekening
lasten	30.627-	30.919-	30.962-	32.547-	1.585-
baten	9.368	10.241	10.241	12.110	1.869
saldo voor bestemming	21.259-	20.678-	20.721-	20.437-	284
mutaties reserves:					
lasten	-	-	-	-	-
baten	1.235	-	-	-	-
saldo na bestemming	20.024-	20.678-	20.721-	20.437-	284

Programma 6: Beheren

(bedragen x 1000 euro)	jaarrekening 2016	begroting	begroting 2017 na wijzigingen	jaarrekening 2017	verschil begroting / jaarrekening
lasten	9.614-	9.591-	10.967-	10.574-	393
baten	6.225	6.630	6.630	6.595	35-
saldo voor bestemming	3.389-	2.961-	4.337-	3.979-	358
mutaties reserves:					
lasten	65-	-	-	18-	18-
baten	1.472	-	883	778	105-
saldo na bestemming	1.982-	2.961-	3.454-	3.219-	235

Programma 7: Middelen

(bedragen x 1000 euro)	jaarrekening 2016	begroting	begroting 2017 na wijzigingen	jaarrekening 2017	verschil begroting / jaarrekening
lasten	19.568-	19.662-	20.738-	20.657-	81
baten	3.250	1.880	1.947	2.198	251
saldo voor bestemming	16.318-	17.782-	18.791-	18.459-	332
mutaties reserves:					
lasten	50-	-	100-	100-	-
baten	1.744	-	-	176	176
saldo na bestemming	14.624-	17.782-	18.891-	18.383-	508

Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien

(bedragen x 1000 euro)	jaarrekening 2016	begroting	begroting 2017 na wijzigingen	jaarrekening 2017	verschil begroting / jaarrekening
lasten					
lokale heffingen	1.708-	1.700-	1.700-	1.339-	361
onvoorzien	-	38-	13-	-	13
totaal lasten	1.708-	1.738-	1.713-	1.339-	374
baten					
lokale heffingen	6.136	6.106	8.031	9.086	1.055
gemeentefonds	43.654	41.942	42.596	43.093	497
dividend	1.235	54	54	110	56
financieringsfunctie	168	149	269	247	22-
totaal baten	51.193	48.251	50.950	52.536	1.586
saldo voor bestemming	49.485	46.513	49.237	51.197	1.960
mutaties reserves:					
lasten	6.841-	-	86-	86-	-
baten	-	2.282	2.410	128	2.282-
saldo na bestemming	42.644	48.795	51.561	51.239	322-

Mutaties in de reserves

(bedragen x 1000 euro)	jaarrekening 2016	begroting	begroting 2017 na wijzigingen	jaarrekening 2017	verschil begroting / jaarrekening
lasten	7.297-	60-	216-	234-	18-
baten	8.920	2.543	4.079	2.650	1.429-
saldo	1.623	2.483	3.863	2.416	1.447-

Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector

Het bezoldigingsmaximum in 2017 voor onze gemeente is € 181.000. Het weergegeven toepasselijke WNT maximum per persoon of functie is berekend naar rato van de omvang (en voor topfunctionarissen tevens de duur) van het dienstverband, waarbij voor de berekening de omvang van het dienstverband nooit groter kan zijn dan 1,0 fte.

	Ieke Zwart		Koen van Veen	
	2017	2016	2017	2016
Functie(s)	raadsgriffier	raadsgriffier	secretaris	secretaris
Duur dienstverband in 2014	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband (in fte)	0,89	0,89	1	1
(Gewezen) topfunctionaris?	nee	nee	nee	nee
(Fictieve) dienstbetrekking?	ja	ja	ja	ja
Zo niet, langer dan 6 maanden binnen 18 maanden werkzaam?	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Bezoldiging				
Beloning plus belastbare onkostenvergoeding	€ 75.174	€ 70.054	€ 107.115	€ 101.627
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 10.795	€ 9.097	€ 15.938	€ 13.434
Totaal bezoldiging	€ 85.969	€ 79.151	€ 123.053	€ 115.061
Toepasselijk WNT-maximum	€ 160.891	€ 159.310	€ 181.000	€ 179.000
Motivering indien overschrijding:	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

Overige rapportageverplichtingen op grond van de WNT

Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen die in 2017 een bezoldiging boven het toepasselijke WNT-maximum hebben ontvangen, of waarvoor in eerdere jaren een vermelding op grond van de WOPT of de WNT heeft plaatsgevonden of had moeten plaatsvinden. Er zijn in 2017 geen ontslaguitkeringen aan overige functionarissen betaald die op grond van de WNT dienen te worden gerapporteerd.

Overzicht incidentele baten en lasten

(bedragen x 1000 euro)				
omschrijving	begroting 2017 na wijzigingen	jaarrekening 2017	verschil begroting / jaarrekening	programma
<u>baten</u>				
vrijval voorziening wethouderspens	-	51	51	1
omgevingsvergunning zorginstelling	-	356	356	2
vrijval voorziening huishulp	-	1.040	1.040	5
vrijval deel voorz dub deb soza	-	35	35	5
rijksuitkering inkomensregelingen	-	404	404	5
nagekomen bate st afvalfonds verpakk.	-	99	99	6
resultaat grondexploitatie	116	111	5-	7
snippergroen	-	121	121	7
vrijval voorziening precario t/m 2013	1.925	1.925	-	alg dekk
vrijval voorziening precario 2014	-	1.300	1.300	alg dekk
afrekening gemeentefonds voor gjrjn	-	238	238	alg dekk
<u>onttrekkingen aan reserves:</u>				
duurzaam bouwen Zwanenburg	50	50	-	2
breedband internet	40	-	40-	2
herinrichting Gorredijk centrum oost	146	546	400	2
invoering omgevingswet	95	14	81-	2
verlichting Wispolia	22	22	-	3
onderwijshuisvesting extra afschr	-	412	412	4
GVVP	105	-	105-	6
Hegedyk/Nijewei	778	778	-	6
vrijval voorziening SPP	-	90	90	7
dekking begrotingstekort 2017	2.282	-	2.282-	alg dekk
aanvulling org doelstellingenfonds	100	100	-	alg dekk
GIDS gelden	28	28	-	alg dekk
rekenamerce	23	5	18-	alg dekk
totaal incidentele baten	5.710	7.725	2.015	
<u>lasten</u>				
strategische samenwerking OWO	75	29	46	1
projectkosten OWO	50	53	3-	1
rekenamerce	23	5	18	1
breedband internet	40	-	40	2
invoering omgevingswet	95	14	81	2
duurzaam bouwen Zwanenburg	50	50	-	2
herinrichting Gorredijk centrum oost	147	147	-	2
verlichting Wispolia	22	22	-	3
culturele hoofdstad	92	92	-	3
project kansen benutten	39	39	-	4
dotatie voorziening begraafrechten	-	127	127-	5
lasten sociaal domein 2015 / 2016	-	267	267-	5
GIDS gelden	28	28	-	5
GVVP	105	-	105	6
Hegedyk/Nijewei	778	778	-	6
extra formatie	222	172	50	7
materiele kosten OWO	30	30	-	7
dotatie voorziening grondexploitatie	-	24	24-	7
nagekomen last 2016	-	103	103-	7
extra afschr investeringen<25k	1.528	1.528	-	7
dotatie org doelstellingenfonds	100	100	-	7
<u>dotatie in reserves:</u>				
dorpshuizen	30	30	-	3
dotatie in AR m.b.t. culturele hoofdstad	31	31	-	alg dekk
idem project kansen benutten	56	56	-	alg dekk
totaal incidentele lasten	3.541	3.725	184-	
saldo	2.169	4.000	1.831	voordelig

3.3. Verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen (Sisa)

Sisa bijlage verantwoordingsinformatie 2017 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 10 januari 2018								
OCW	D9	Onderwijsachterstanden beleid 2011-2018 (OAB) Besluit specifieke uitkeringen gemeentelijke onderwijsachterstanden beleid 2011-2017 Gemeenten	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 166, eerste lid WPO)	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 165 WPO)	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en vroegschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform artikel 167 WPO)	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie		
			<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: D9 / 01</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: D9 / 02</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: D9 / 03</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: D9 / 04</i>		
			€ 39.709	€ 83.511	€ 18.799	€ 0		
			Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid Bedrag	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Van andere gemeenten in (jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid Bedrag		
<i>Aard controle n.v.t</i> <i>Indicatornummer: D9 / 05</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: D9 / 06</i>	<i>Aard controle n.v.t</i> <i>Indicatornummer: D9 / 07</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: D9 / 08</i>					
		1						
SZW	G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet gemeentedeel 2017 Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	Besteding (jaar T) algemene bijstand	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) IOAW	Baten (jaar T) IOAW (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) IOAZ	Baten (jaar T) IOAZ (exclusief Rijk)
			Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente
			I.1 Participatiewet (PW)	I.1 Participatiewet (PW)	I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)	I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)
			<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2 / 01</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2 / 02</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2 / 03</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2 / 04</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2 / 05</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2 / 06</i>
		€ 7.667.177	€ 189.747	€ 968.457	€ 12.115	€ 140.287	€ 30	
		Besteding (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Baten (jaar T) WWIK (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (excl. Rijk)	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee	
Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente		
I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (WWIK)	I.7 Participatiewet (PW)	I.7 Participatiewet (PW)				
<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2 / 07</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2 / 08</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2 / 09</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2 / 10</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2 / 11</i>	<i>Aard controle n.v.t</i> <i>Indicatornummer: G2 / 12</i>			
		€ 91.809	€ 6.967	€ 0	€ 105.729	€ 0	Ja	

SZW	G2A	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_totaal 2016 Gemeenten die uitvoering in (jaar T-1) geheel of gedeeltelijk hebben uitbesteed aan een Openbaar lichaam o.g.v. Wgr verantwoordt hier het totaal (jaar T-1). (Dus: deel Openbaar lichaam uit SiSa (jaar T-1) regeling G2B + deel gemeente uit (jaar T-1) regeling G2A)	Hieronder per regel één gemeente(code) uit (jaar T-1) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Besteding (jaar T-1) algemene bijstand inclusief geldstroom naar openbaar lichaam I.1 Participatiewet (PW)	Baten (jaar T-1) algemene bijstand (exclusief Rijk) inclusief geldstroom naar openbaar lichaam I.1 Participatiewet (PW)	Besteding (jaar T-1) IOAW inclusief geldstroom naar openbaar lichaam I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	Baten (jaar T-1) IOAW (exclusief Rijk) inclusief geldstroom naar openbaar lichaam I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	Besteding (jaar T-1) IOAZ inclusief geldstroom naar openbaar lichaam I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)
			Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G2A / 01	Aard controle R Indicatornummer: G2A / 02	Aard controle R Indicatornummer: G2A / 03	Aard controle R Indicatornummer: G2A / 04	Aard controle R Indicatornummer: G2A / 05	Aard controle R Indicatornummer: G2A / 06
			1					
SZW	G2A	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_totaal 2016 Gemeenten die uitvoering in (jaar T-1) geheel of gedeeltelijk hebben uitbesteed aan een Openbaar lichaam o.g.v. Wgr verantwoordt hier het totaal (jaar T-1). (Dus: deel Openbaar lichaam uit SiSa (jaar T-1) regeling G2B + deel gemeente uit (jaar T-1) regeling G2A)	Hieronder verschijnt de gemeente(code) conform de keuzes gemaakt bij indicator G2A / 01 In de kolommen hiernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Baten (jaar T-1) IOAZ (exclusief Rijk) inclusief geldstroom naar openbaar lichaam I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)	Besteding (jaar T-1) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen inclusief geldstroom naar openbaar lichaam I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	Baten (jaar T-1) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen inclusief geldstroom naar openbaar lichaam I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	Baten (jaar T-1) WWIK (exclusief Rijk) inclusief geldstroom naar openbaar lichaam I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (WWIK)	Besteding (jaar T-1) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet inclusief geldstroom naar openbaar lichaam Participatiewet (PW)
			Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G2A / 07	Aard controle R Indicatornummer: G2A / 08	Aard controle R Indicatornummer: G2A / 09	Aard controle R Indicatornummer: G2A / 10	Aard controle R Indicatornummer: G2A / 11	Aard controle R Indicatornummer: G2A / 12
			1					
SZW	G2A	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_totaal 2016 Gemeenten die uitvoering in (jaar T-1) geheel of gedeeltelijk hebben uitbesteed aan een Openbaar lichaam o.g.v. Wgr verantwoordt hier het totaal (jaar T-1). (Dus: deel Openbaar lichaam uit SiSa (jaar T-1) regeling G2B + deel gemeente uit (jaar T-1) regeling G2A)	Hieronder verschijnt de gemeente(code) conform de keuzes gemaakt bij indicator G2A / 01 In de kolommen hiernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Baten (jaar T-1) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (excl. Rijk) inclusief geldstroom naar openbaar lichaam Participatiewet (PW)				
			Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G2A / 13	Aard controle R Indicatornummer: G2A / 14				
			1					
SZW	G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)_gemeentedeel 2017 Besluit	Besteding (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob)	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob)	Baten (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) (exclusief Rijk)	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) aan onderzoek als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 (exclusief Bob)	Besteding (jaar T) Bob
			Aard controle R Indicatornummer: G3 / 01	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 02	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 03	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 04	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 05	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 06
			€ 39.400	€ 0	€ 14.164	€ 145.584	€ 16.220	€ 0
			Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) aan uitvoeringskosten Bob als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee			
	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 07	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 08	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G3 / 09					
	€ 0	€ 0	Ja					

SZW	G3A	Besluit bijstandsverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)_totaal 2016 Besluit	Hieronder per regel één gemeente(code) uit (jaar T-1) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen <i>Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G3A / 01</i>	Besteding (jaar T-1) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) inclusief geldstroom naar openbaar lichaam <i>Aard controle R Indicatornummer: G3A / 02</i>	Besteding (jaar T-1) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) inclusief geldstroom naar openbaar lichaam <i>Aard controle R Indicatornummer: G3A / 03</i>	Baten (jaar T-1) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Rijk) (exclusief Rijk) inclusief geldstroom naar openbaar lichaam <i>Aard controle R Indicatornummer: G3A / 04</i>	Baten (jaar T-1) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) (exclusief Rijk) inclusief geldstroom naar openbaar lichaam <i>Aard controle R Indicatornummer: G3A / 05</i>	Besteding (jaar T-1) aan onderzoek als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 (exclusief Bob) inclusief geldstroom naar openbaar lichaam <i>Aard controle R Indicatornummer: G3A / 06</i>
			Hieronder verschijnt de gemeente(code) conform de keuzes gemaakt bij G3A / 01 In de kolommen hiernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen <i>Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G3A / 07</i>	Besteding (jaar T-1) Bob inclusief geldstroom naar openbaar lichaam <i>Aard controle R Indicatornummer: G3A / 08</i>	Baten (jaar T-1) Bob (exclusief Rijk) inclusief geldstroom naar openbaar lichaam <i>Aard controle R Indicatornummer: G3A / 09</i>	Besteding (jaar T-1) aan uitvoeringskosten Bob als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 inclusief geldstroom naar openbaar lichaam <i>Aard controle R Indicatornummer: G3A / 10</i>		
lenW	E27B	Brede doeluitkering verkeer en vervoer SiSa tussen medeoverheden Provinciale beschikking en/of verordening Gemeenten en Gemeenschappelijke Regelingen	Hieronder per regel één beschikingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie <i>Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E27B / 01</i>	Besteding (jaar T) ten laste van provinciale middelen <i>Aard controle R Indicatornummer: E27B / 02</i>	Overige bestedingen (jaar T) <i>Aard controle R Indicatornummer: E27B / 03</i>	Correctie ten opzichte van tot jaar T verantwoorde bestedingen ten laste van provinciale middelen Indien de correctie een vermeerdering van bestedingen betreft, mag het alleen gaan over nog niet eerder verantwoorde bestedingen <i>Aard controle R Indicatornummer: E27B / 04</i>	Correctie ten opzichte van tot jaar T verantwoorde overige bestedingen Indien de correctie een vermeerdering van bestedingen betreft, mag het alleen gaan over nog niet eerder verantwoorde bestedingen <i>Aard controle R Indicatornummer: E27B / 05</i>	
			1 1162954 - minirotonde Nijewei Hegedyk 2 1163024 - plateauNijewei/Meintewei ca Gorredijk 3 1163104 - fietspad Helomalaan Beetsterzwaag 4 1163110 - fietspad Kerkepad-oost Beetsterzwaag 5 1163116 - quik wins Fietsersbond Opsterland 6 1308044 - manifest verkeersveiligheid 2016-2020 7 960351 - manifest verkeersveiligheid 2011-2015 8	€ 0 € 0 € 0 € 0 € 0 € 0 € 0	€ 0 € 0 € 0 € 0 € 0 € 0 € 0			
			Kopie beschikingsnummer <i>Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E27B / 06</i>	Cumulatieve besteding ten laste van provinciale middelen tot en met (jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie <i>Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E27B / 07</i>	Cumulatieve overige bestedingen tot en met (jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie <i>Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E27B / 08</i>	Toelichting <i>Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E27B / 09</i>	Eindverantwoording Ja/Nee Als u kiest voor 'ja', betekent dit dat het project is afgerond en u voor de komende jaren geen bestedingen meer wilt verantwoorden <i>Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E27B / 10</i>	
			1 1162954 - minirotonde Nijewei Hegedyk 2 1163024 - plateauNijewei/Meintewei ca Gorredijk 3 1163104 - fietspad Helomalaan Beetsterzwaag 4 1163110 - fietspad Kerkepad-oost Beetsterzwaag 5 1163116 - quik wins Fietsersbond Opsterland 6 1308044 - manifest verkeersveiligheid 2016-2020 7 960351 - manifest verkeersveiligheid 2011-2015 8	€ 0 € 0 € 0 € 0 € 0 € 0 € 16.995	€ 0 € 0 € 0 € 0 € 0 € 0 € 4.305			Nee Nee Nee Nee Nee Nee Nee

3.4. Overzicht gerealiseerde baten en lasten per taakveld

bedragen x € 1.000		Baten	Lasten	Saldo
0.1	Bestuur	209	1.299	-1.089
0.10	Mutaties reserves	2.650	234	2.416
0.11	Resultaat van de rekening van baten en lasten	0	2.587	-2.587
0.2	Burgerzaken	560	647	-88
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	217	1.044	-827
0.4	Overhead	1.363	9.638	-8.275
0.5	Treasury	7.981	7.379	602
0.61	OZB woningen	2.979	683	2.296
0.62	OZB niet-woningen	1.539	14	1.525
0.63	Parkeerbelasting	0	0	0
0.64	Belastingen Overig	4.709	1.347	3.362
0.7	Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	43.092	0	43.092
0.8	Overige baten en lasten	0	0	0
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	0	1.385	-1.385
1.2	Openbare orde en veiligheid	26	483	-457
2.1	Verkeer en vervoer	280	3.709	-3.429
2.3	Recreatieve havens	0	0	0
2.4	Economische havens en waterwegen	0	0	0
2.5	Openbaar vervoer	0	8	-8
3.1	Economische ontwikkeling	55	182	-127
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	301	378	-77
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	170	-170
3.4	Economische promotie	166	26	140
4.1	Openbaar basisonderwijs	0	186	-186
4.2	Onderwijshuisvesting	24	1.811	-1.787
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	137	1.041	-904
5.1	Sportbeleid en activering	15	189	-174
5.2	Sportaccommodaties	49	921	-872
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	0	580	-580
5.4	Musea	11	68	-57
5.5	Cultureel erfgoed	4	6	-2
5.6	Media	0	582	-582
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	499	4.398	-3.899
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	360	1.779	-1.419
6.2	Wijkteams	29	585	-556
6.3	Inkomensregelingen	10.252	12.102	-1.850
6.4	Begeleide participatie	0	4.049	-4.049
6.5	Arbeidsparticipatie	101	1.368	-1.267
6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	6	621	-615
6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	1.497	4.904	-3.407
6.72	Maatwerkdienstverlening 18-	79	8.480	-8.401
6.81	Geëscaleerde zorg 18+	0	306	-306
6.82	Geëscaleerde zorg 18-	0	2.108	-2.108
7.1	Volksgezondheid	1	1.076	-1.075
7.2	Riolering	2.582	2.426	156
7.3	Afval	3.499	2.906	593
7.4	Milieubeheer	0	645	-645
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	145	238	-93
8.1	Ruimtelijke ordening	5	178	-173
8.2	Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	1.254	1.316	-62
8.3	Wonen en bouwen	1.001	1.596	-595
Totaal		87.677	87.678	0

Het verdelingsprincipe waarmee de indirecte lasten over de taakvelden zijn verdeeld, is gebaseerd op de toegerekende fcl's aan activiteiten.

4. Controleverklaring

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan de Raad van de gemeente Opsterland.

A. Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening 2017

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2017 van de gemeente Opsterland te Beetsterzwaag gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- geeft de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2017 als van de activa en passiva van de gemeente Opsterland op 31 december 2017 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV).
- zijn de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2017 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder de eigen verordeningen, zoals opgenomen in het normenkader 2017.

De jaarrekening bestaat uit:

1. het overzicht van baten en lasten over 2017.
2. de balans per 31 december 2017.
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.
4. de SiSa-bijlage met verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), het controleprotocol 2017 en de Regeling Controleprotocol Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) 2017 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van de gemeente Opsterland, zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Kenmerk: 2018223

CONTROLEVERKLARING

LAAN CORPUS DEN HOORN 200 - POSTBUS 8006 - 9702 KA GRONINGEN - 050 21 13 660

HZG ACCOUNTANTS & ADVISEURS IS EEN HANDELSNAAM VAN HOFSTEENGE ZEEMAN GROEP B.V. KVK NR. 55667945

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 69.000. De bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves, zoals voorgeschreven in artikel 2 lid 1 Bado.

Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in de Regeling controleprotocol WNT 2017. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn, zoals ook bedoeld in artikel 3 Bado.

Wij rapporteren aan de Raad tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de € 38.000 alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve of WNT-redenen relevant zijn.

B. Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening, en onze controleverklaring daarbij, omvatten de jaarstukken andere informatie die bestaat uit:

- het jaarverslag, waaronder de programmaverantwoording en de paragrafen.
- de SiSa-bijlage.
- de bijlage met het overzicht van gerealiseerde baten en lasten per taakveld.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.
- alle informatie bevat die op grond van het BBV is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben, op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de relevante vereisten in de Gemeentewet en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het jaarverslag in overeenstemming met het BBV.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het college van burgemeester en wethouders en de Raad voor de jaarrekening

Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening, in overeenstemming met het BBV. Het college van burgemeester en wethouders is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de begroting en met de relevante wet- en regelgeving, waaronder de gemeentelijke verordeningen, zoals opgenomen in het normenkader.

In dit kader is het college van burgemeester en wethouders tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het college van burgemeester en wethouders noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

De Raad is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de gemeente.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht, dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar nodig relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Bado, het controleprotocol dat is vastgesteld door de Raad op 25 januari 2015, de Regeling Controleprotocol WNT 2017, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen.

Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude dan wel het niet rechtmatig tot stand komen van baten en lasten alsmede de balansmutaties, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de gemeente.
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het college van burgemeester en wethouders en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen.
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Wij communiceren met de Raad onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Groningen, 2 juli 2018
Hofsteenge Zeeman Groep B.V.
was getekend: drs. S. Hofsteenge RA